

ЗВИТЯЖНА СТОРІНКА

УКРАЇНСТВА

Є таке мудре і світле поняття: історична справедливість. А ще точніше й конкретніше: є вічна, історична правда нашого великого народу, яку ми повертаємо собі зі страшного забуття. Та чомусь (чи так мені здається?) ми здебільшого святкуємо наші поразки. Така ментальність українців: любимо поплакати над нашими втратами... Ніби не було в нас блискучих перемог, козацької відваги, розуму і сили. Одна з них — насправді золота сторінка української історії — вікопмна перемога над знахабнілою московською ордою. Це знаменита, але й досі мало вивчена, мало усвідомлена та описана Конотопська битва 1659 року. Саме так вона уперше була згадана в нашій газеті «Слово Просвіти», бо почалася ця кривава січ не під Конотопом, не в козацьких селах Шаповалівці та Соснівці, а в самому Конотопі, де чотири тисячі козацтва гетьмана Виговського сімдесят (!) ночей і днів хоробро боронили від російської навали конотопську твердиню.

Журналісти-просвітяни відтворили також іще одну історичну деталь, назвавши місце віроломного бою — річечку Куколку, де було потоплено і знищено чи взято у полон тридцять тисяч вояків під бездарною орудою князів Пожарського, Трубецького, Львова та інших... «старших братів», які удерлись в Україну «усмирить хахлов». В офіційних документах іще й досі гетьмана Івана Остаповича Виговського називають зрадником і ворогом Росії — отже й України, як російської колонії. Та наші краєзнавці-просвітяни й освітяни — люди мудрі й далекоглядні. Вирішено твер-

до: святкувати Перемогу!

І все ж торік вікопмне Конотопське свято відбулося на рівні районного відділу культури, де офіційну владу представляла одна-єдина Ольга Антонівна Гуторна. Та вже й тоді ми гуртом намірялися зробити Конотопське свято. Ця мрія, нарешті, здійснилася, свято, розпочавшись у самому Конотопі, стало гомінким, веселим та багатолюдним у селі Шаповалівці, де на честь відважної події було освячено пам'ятну каплицю, збудовану на кошти української православної церкви Київського патріархату; тут яснітиме вічний напис: «Встановлено у пам'ять всіх воїнів, полеглих на Шаповалівській землі у битві 1659 року між козаками гетьмана І. Виговського та царськими військами».

Серед шановних гостей звідусюд я уперше побачив наших обласних та районних керівників: заступника голови Сумської облдержадміністрації Миколу Петровича Коваленка, начальника обласного управління культури Миколу Михайловича Юдіна, керуючого справами облради Миколу Дмитровича Баранова, голову Конотопської райдержадміністрації Василя Григоровича Калиту, голову райради Віталія Андрійовича Ситника та інших поважних керівників області й району. А душею цього свята стала всім відома наша заввідділу культури пані Ольга Гуторна.

Свято в Шаповалівці вдалося на славу — навіть козаки з Чернігівського куреня прибули сюди заздалегідь. Недарма ж віднині цей вікопмний день називатиметься святом «Козацького родоводу». На перший фестиваль народного мистец-

ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ

тва з'їхалися художні колективи з Кролівця й сусідніх районів, а відомий київський ансамбль «Фавор» на рівних змагався з художньою майстерністю шаповалівських красунь. На «Козацькому родоводі» виступали також просвітяни зі столиці України серед яких — директор Інституту українознавства, високоповажний академік Петро Кононенко, народна артистка Ганна Яблонська, заступник голови Спілки офіцерів України, капітан першого рангу Євген Лупаков, відомий письменник-сатирик Євген Дудар, художник Василь Вечерський та юні бандуристи з «Молодої Просвіти». Як завжди всіх тримав у полі свого зору просвітницький майстер-фотокор Олександр Кутлахметов, а бригадиром і концертмейстером був поет і просвітянин Микола Сом.

«Я мрію, аби наше Конотопське свято стало згодом Всеукраїнським, а може, навіть Міжнародним, щоб тут збиралися-єдналися браття-українці із Австралії, Америки, Канади чи Росії. А чом би й ні? Конотопська перемога того варта, — це ж звитяжна сторінка історії всього українства», — сказала на прощання господаря свята Ольга Гуторна. Хай здійсниться її мрія!

Борис МАНЖЕЛА,
голова Сумської «Просвіти»

Фоторепортаж
О. КУТЛАХМЕТОВА

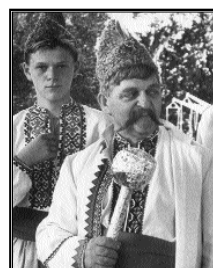

Сьогодні в номері:

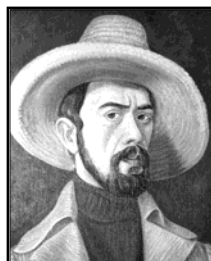
Слава СТЕЦЬКО:
«Треба показати характер!»

стор. 5

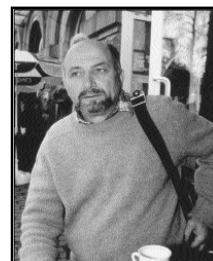
ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

стор. 6—7

НАС ЧИТАЮТЬ У ЛЬВОВІ

стор. 12—13

Микола ВОРОБИЙОВ:
нові поезії

стор. 14

ВИСТАВКА

Саме тут у червні-липні репрезентований творчий доробок художника Володимира Гончаренка — живописні роботи, монотипії, ілюстрації до книжок, видання з ілюстраціями митця. Всі вони виконані впродовж останніх 10–15 років його діяльності, тобто в найбільш плідний, зрілий період зростання таланту. На початку серпня нинішнього року Володимирі виповниться 55 років. Отож цю виставку можна вважати певною мірою ювілейною. Художнику вже вдалося багато зробити, і є всі підстави сподіватися — буде не менше зроблено. В. Гончаренко, як і кожна творча людина, плекає нові заповітні мрії, що мають неодмінно здійснитися.

Він — митець, щедро обдарований добрим, світлоносним талантом.

Його творам властива гармонійна цілісність і та внутрішня єдність поліфонічного звучання, що так вражає виразно, пластично виявляються і в композиції, і в усьому спектрі насичених кольорів, і в кожній промовистій деталі — все це працює на основну ідею, що розкривається як квітка під сонцем.

Володимир Гончаренко володіє загадкою якогось філософсько-медитативного, глибинно-втаємниченого осягнення суті природних зримих речей. Творений ним художній образ ніколи не є даниною пануючій хвилині примхливий моді. Він не вдається до чогось такого занадто зарозумілого, химерного, до тих хитромудрих абстракцій, візій, що покликані передусім спантеличити глядача і які так скоро й легко забуваються. Художник не фантазує намарно, не потішає і не утішає. Сплавлена в одне ціле

ОСВІДЧЕННЯ В ЛЮБОВІ

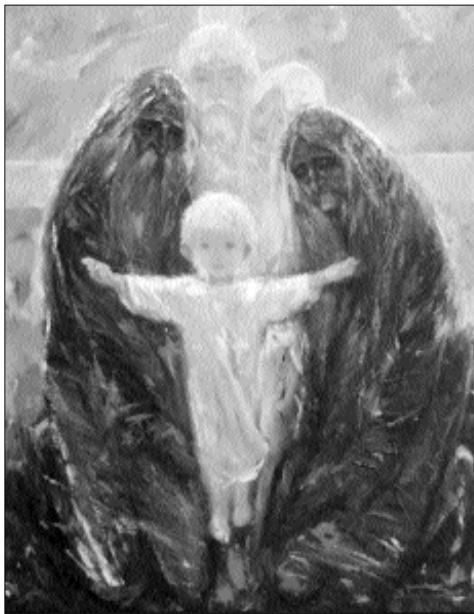
Коли вперше зустрічаєшся з людиною, знайомишся з нею, спочатку миттєво охоплюєш поглядом всю її постать. Придивившись пильніше, відзначаєш подумки характерні риси її обличчя, вираз очей, якісь інші особливі прикмети, що запам'ятовуються. Та головне — внутрішня суть, секрет її видимо-го віддзеркалення. Мабуть, щось подібне відбувається, коли оглянеш виставку художніх робіт досі невідомого тобі майстра. Зокрема, якщо вона представлена так вдало, компактно, вся розгорнута на видноті в одному великому (площею понад 235 м. кв.) окремому залі, як у Музеї книги і

потужна енергія його думки і почуття по вінця наповнює вашу душу, хвилює її. Ви співпереживаєте.

Приклад — картина “Зародження життя”. На фоні вібруючого довкола первісного хаосу двоєдине тіло пружно сплєтених, злитих чоловіка і жінки, а в епіцентрі сформованого ними кільця — дитя. Від них і від немовляти струмує золотаво-сонячне тепло — апофеоз сотворіння нового, передача естафети життя в безкінечності часу. А своєрідне продовження цієї теми має від-

Чорнобильська мадонна

В життя

повідну назву — “В життя”. Просто на глядача йде, точніше летить, легко мов пташка, маленька дитина. Розкриті янгольські рученята несуть її у великий безмежний світ. Дитина вся у сяйві самої себе. Очікування щастя? За нею в глибині картини силуети молодих батька і матері. А ліворуч і праворуч на полотні важкі, кострубато зігнуті фігури старезних, віджилих діда і баби.

Отож знову передача естафети життя в поколіннях, його торжество. Та чому за людськими постатями зображено хрест? Передбачення? Засторога?

Картина “Материнство”. Іконообразні святі лиця. Але такий близький, рідний їх вираз: зачасний смуток в задумі очей і проблески надії на майбутнє. Дивившись і згадуєш безсмертні шевченкові слова: “У нашім раї на землі нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим...”

А ось трагічна Чорнобильська мадонна з дитям. Серце судомить від пекла, на яке вони приречені.

А це вже вражаючий символ нашого сьогодення. Назва йому “Розп'яття”. Видовжена людська постать

глухо запеленена в одіж, із напів-закритим обличчям, із вінцем на голові. Вона намертво прикута до велетенського хреста. В її очах жах і страждання. Вона вся — мука. Навкруги все горить, палає, вибухає, обвалюється — апокаліптичне видіння загибелі сучасного міста. Чи є спасіння? Страшно за людину...

У Володимира Гончаренка досить відчутні ремінісценції, породжені біблійними текстами. Давнина для нього — не минуле. Її перегук із сучасністю вловлюється в картинах: “Диспут”, “Сліпці”, “Стіна”, “Камінь кинутий”, “Той, що веде”, “Зелено-блакитна куля”, “Розстріляний політ” та ін.

Автор — художник широкого творчого діапазону. Про це переконливо свідчить розмаїття тем, сюжетів, їх вправне мистецьке ви-

рашення (“Нічні НКВД-янголи” викликають кудись закатованого, “Пожежники Чорнобиля” вступають у двобій зі смертельним ядерним монстром).

Цікаві у В. Гончаренка дещо стилізовані сучасні жанрові сценки: “За образом і подобою...”, “Спокуса”, “Дами”, “У кафе”, “Двоє з минулого”, “Вітер”, “Засмучена”, привабливі натюрморти, чарує соковита барвистість “Квітів”, цнотлива ніжність жіночого “Ню”.

Художник тривалий час плідно співпрацює з провідними вітчизняними видавництвами, оформив і проілюстрував десятки видань класичної і сучасної літератури (тут і античний Гораций, і німецька Середньовічна сатира “Листи темних людей”, і твори О. М. Толстого, В. Маяковського, Є. Пермяка і багато книжок для дітей).

Його успіхи неодноразово

відзначені престижними нагородами Міжнародних і Республіканських виставок книжкового мистецтва, художні твори прикрашають приватні колекції в Україні, Данії, Ізраїлі, Іспанії, Канаді, Німеччині, Норвегії, США, Швеції, Японії.

• **Микола ГЛАМАЗДА,**
Музей книги і друкарства
(Лавра)

ЮВІЛЕЙ

ДВОХСОТА ВИСТАВКА ВІРИ РОЇК

Переконливим свідченням творчого довголіття стала виставка художньої вишивки “Український рушничок” у Будинку художника Сімферополя заслуженої художниці, майстрині народної творчості України, кавалера ордена княгині Ольги Віри Сергіївни Роїк. Їй уже за дев'яносто...

Ім'я “кримської полтавки” серед понад 20 тисяч імен славних українців зустрічаємо в книзі “Жінки України”, Словнику художників України, творчо-біографічному довіднику про 150 наших знаменитих художників серії “Творча Україна”, у багатьох інших довідкових та періодичних виданнях.

У свій поважний вік вишивальниці, роботи якої експонуються в тридцяти музеях світу, і звісно ж, у заснованому нею в Криму музеї декоративно-прикладного мистецтва народних умільців півострова, у безлічі приватних колекцій, сповнена бадьорості, оптимізму й творчої енергії. Вона продовжує натхненно працювати, кладе на полотно нові візерунки, щоб радувати ними людей. Як завжди її вишукані роботи викликають велике зацікавлення глядачів, щедрих на зворушливі записи в книзі відгуків.

Щойно порадував знану вишивальницю і лист від дирекції краєзнавчого музею Лубен — міста її народження, юності й сходження до висот майстерності. У ньому повідомляється, що тут відкрито постійно діючу виставку її робіт.

Широкому показу її нинішніх творчих надбань у Криму передувала серія останніх персональних виставок вишивальниці: в Італії, Естонії, в Культурному центрі України в Москві, у Саратові, у Казані, Краснодарі, рідній її серцю Полтаві.

Згадає, що коли жила тут, в їх будинку бував письменник В. Г. Короленко, до якого через прадіда В. Яворського тяглася родина ниточка, а сусідом був відомий артист Д. І. Козачковський, який дав путівку на велику сцену І. С. Козловському. Заходив до їхньої господи і Панас Мирний.

За все своє творче життя Віра Сергіївна вишила і роздарувала безліч рушників, сорочок, серветок, фіранок, подушок, доріжок, скатертин.

Тему підбору узорів, ниток, тканин вважає невичерпною, бо володіє понад 180 техніками вишивок, а їх на Україні майже 300. Гапування вважає цілющим заняттям, яке має позитивний вплив на психофізичний стан, дозволяє і в її віці подорожувати з власними виставками містами і країнами, бо вишивання заспокоює нервову систему, розвиває увагу і смак. А ще ж захоплюється етнографією, звичаями, традиціями, національними костюмами, кухнею різних народів. Мабуть тому в щоденній праці з голкою над полотном і не стариться, чарує жвавою мовою і веселим блиском очей, творить власний світ краси, віри і любові, який дає їй опору і радість у житті.

Віктор ХОМЕНКО,
Крим

ДИВОСВІТ КАТЕРИНИ РОМАНЕНКО

“Боже, великий, єдиний, нам Україну храни. Волі і світу промінням ти її осіни”, — співала я, коли вишивала рушник “Христос воскрес!” — зізнається Катерина Романенко. Посміхається... У конференц-залі Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського відкрито виставку її робіт “Вишивка”.

— Моя світлої пам'яті мама прекрасно пряла і вишивала. А також гарно співала українські народні пісні. Знала “Кобзар” Тараса Шевченка напам'ять. По вишивках можна було прочитати її душевний стан. Вона прищепила мені палку любов до пісні, вишивання. Без них я не можу жити. До щему серця боляче дивитися на супервбрання так званих нових українців. Пам'ятаю, колись

на площі Толстого у центрі Києва був спеціальний державний магазин “Українська вишивка”, де я могла годинами простоювати, милуючись. Слава Богу, є ще Андріївський узвіз, де талановиті люди пропонують свою художню, творчість...

— Правда, не всяке вишивання може бути еталоном прекрасного. В ідеалі, обов'язково повинно мати своє ім'я і свою адресу. Адже майже кожна область, кожний район, а часто навіть і окремі села в Україні віддавали перевагу тим чи іншим малюнкам, кольорам, тобто своїм місцевим вишивкам.

Не зроблю ніякого відкриття, коли скажу, що останнім часом з географічної карти України зникла велика кількість сіл. Одні зго-

ріли в полум'ї громадянської і Великої вітчизняної воєн, інші залишилися без мешканців у роки сталінського голодомору, примусової депортації населення. Чимало населених пунктів ліквідовано в часи індустріалізації, “епоху” рукотворних морів... А кожне селище, хутірці були не лише маленькою позначкою на карті, а, насамперед, певним духовним середовищем. Тут народжувалися, жили і працювали наші предки. Тут протягом віків линули ласкаві материнські пісні, зберігалися народні традиції і звичаї, вимріявалося майбутнє для нащадків. А ніні що? Та навіть онуки і правнуки не знаходять отих кладовищ, де поховані їхні діди-прадіди. Але попри все, в Україні є села, що зберегли свою автенти-

УКРАЇНЬСКА ВИШИВКА

ку. У першу чергу назвала б Яблунівку, що за 25 кілометрів від райцентру міста Прилуки. Прекрасне-пречудове село, дуже мальовниче. Колишній райцентр. Тішить око ставок, над яким схилилися верби. Щоліта приїжджають туди. І в Яблунівці не полишають улюблену справу — вишивання. Намагаюся прилучити до цього мистецтва місцевих жителів. Вірю в те, що воно природно ввійде у життя нашого народу. Хочу вірити...

Розмову записав
Анатолій ТУРКЕНЯ

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибне на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впливався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабиного літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопали і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу зацьмурила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однойменний фільм режисера Романа Олексіва. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертались зі зйомок. Співав, задумливо вдвигляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдював його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вчно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вижницею не заохотили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вижницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було форміліано. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вижниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав заглухнути двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ушент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

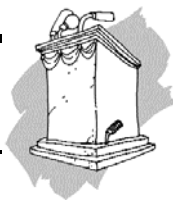
Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного ґудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знихж, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш ґудзики...

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ — РОЗМІННА МОНЕТА В ПОЛІТИЦІ ВЛАДИ

Перші півтора року віхового у розвитку світової цивілізації третього тисячоліття позначені кроками нинішньої української влади, кожен з яких, м'яко кажучи, викликав неоднозначну реакцію соціуму, а точніше — рішуче несприйняття національно-патріотичної частини суспільства. Ці кроки стосуються різних аспектів суспільного життя — політичного, економічного, духовного, наукового, національно-етнічного, та коли розглянути їх не окремо, а комплексно, в одному ланцюгу, переконалися: усі вони спрямовані проти українського народу та його національних інтересів. Ось факти.

Політика. Попри те, що Україна відновила втрачену свого часу державність, її вище керівництво і через одинадцять років не позбулося синдрому меншовартості і, як і за радянських часів, продовжує ламати шапку, тепер уже ніби незалежну, перед Москвою. Леонід Кучма за часи свого президентства підписав не один політичний документ із блоком'яною, що ставить очолювану ним державу в нерівноправне становище. Підписаний з Єльциним договір про дружбу, співробітництво та партнерство між Україною й Росією, а також домовленості щодо Чорноморського флоту були принизливими, непаритетними і дискримінаційними для нашої держави; Росії віддано за безцінь Севастополь із його бухтами та береговою інфраструктурою; на порушення Конституції України на її території розташовано військову базу і війська іншої держави. У розпал "касетного скандалу", коли під Л. Кучмою захиталося керівне крісло і від нього відвернулися лідери провідних країн Заходу, В. Путін приїхав рятувати його імідж, за що нашим Президентом було заплачено підписанням угод про дальше зближення сусідніх держав, зокрема, у галузі паливно-енергетичного комплексу та літакобудування, звісно ж, за рахунок українських інтересів.

Президент України, проголосивши так звану багатовекторність у міжнародній політиці, постійно балансував між Заходом, проголосивши на словах європейську орієнтацію, і Москвою, на ділі тягнувшись до неї. І тільки коли Росія зблизилася з ЄС і НАТО, керівництво України раптом аж 2002 року заявило свої, до речі, необґрунтовані, претензії на вступ до цього військово-політичного блоку. Усе стане на свої місця, як пригадаємо: ще за кілька місяців до цього пропрезидентські сили у Верховній Раді висунули гасло "До Європи разом з Росією". Отже, і тут — без Росії ні кроку.

Економіка. Про тисний зв'язок українського олігархічно-кланового капіталу з аналогічним російським уже давно відомо. Найперспективніші стратегічні українські підприємства опинилися в руках російського капіталу. Державне керівництво не домоглося, бо незацікавлене, позбутися односторонньої залежності від російських енергоносіїв. Більше того, робилося все, щоб заблокувати спорудження Одеського нафтотерміналу, щоб найпрестижніші нафтопереробні заводи стали фактично російськими — нині пожинаємо невмотивоване підвищення цін на паливо. Тепер дійшло й до магістрального газопроводу, на який давно гострила зуби Москва, намагаючись проковтнути його за так

звані газові борги України. Недавно стало відомо, що несподівано президенти України та Росії підписали угоду про створення міжнародного консорціуму щодо транспортування газу з Росії в Європу з використанням магістрального газопроводу, що проходить територією України. До цього проекту приєднався канцлер ФРН Шредер. По трубі в 6 тисяч кілометрів до Західної Європи транспортується близько 80 % російського газу. Деталі проекту українській спільноті невідомі. Але, за коментарями преси, від цього виграють скорше Росія і Європа, ніж Україна. За задумом, з одного боку газової труби бачимо зацікавлену в експорті газу Росію, з другого — зацікавлену в споживанні російських енергоносіїв Німеччину та Європу. Україна — посередина, і від неї мало що залежить. Схоже, може вийти так, що виграють ті, що по обох кінцях труби, а та, що посередині, просто вилетить у трубу... Вірогідно, що й тут заради Росії на відкуп віддані українські інтереси.

Духовне життя. Проголошуючи нібито рівне ставлення до різних релігійних конфесій, декларуючи необхідність Україні мати Помісну Православну Церкву, Президент пише листа до московського патріарха з проханням надати не автокефалію (повну незалежність), а лише автономію Українській Православній Церкві, тобто, закріпити її підлегле становище. Власне, він відверто віддає перевагу і протегує сабоданівській церкві Московського патріархату і видає Указ, який передбачає передачу церкви (звичайно ж московській, як випливає з практики) безцінних українських пам'яток-святинь.

Ідеологія. Попри задеклароване в Конституції України положення, що жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова, керівництво на державному рівні утверджує ідеологію антиукраїнську. Наприклад, незважаючи на наявність офіційного Дня української армії (6 грудня) та традиційне з давніх-давен шанування українським козацтвом свята Покрови Пресвятої Богородиці (14 жовтня), зовсім історично невмотивовано, щоб не сказати абсурдно, за аналогією з Росією колишній День радянської армії 23 лютого проголошується Днем захисника Вітчизни(?!).

Останньою краплею, що переповнила чашу терпіння українських патріотів, став Указ Президента про "відзначення" на державному рівні "350-річчя Переяславської козацької ради 1654 року". Таке відзначення, враховуючи історичні реалії, абсолютно недоречне: тут не

ПОГЛЯД ВІТАЛІЯ КАРПЕНКА

святкувати, а скрушатися треба, оскільки, хоч би хто що говорив, фактично всупереч справжнім намірам гетьмана Богдана Хмельницького та його соратників із цієї події починається втрата Україною своєї незалежності і підкорення її Москвою. Недарма національно-демократичні сили засудили цей крок Президента, виступивши з відповідними заявами. Цей указ — не випадковість і не помилка, а саме чітка ідеологічна позиція нинішньої влади, яка підіграє Москві: старше покоління пам'ятає, з якою допомогою, з "тезами ЦК КПСС" відзначалося 300-річчя Переяславської ради за радянщини. Варто зайвий раз нагадати слова віце-прем'єра В. Семиноженка про те, що часи Мазепи минули, а настали часи Хмельницького — ось де розкривається справжній зміст задуманої акції.

Етнополітика. Відверто українофобська позиція влади полягає в тому, що грубо зневажено права українців на національну мову. Ніхто інший, як Президент Кучма першим запустив стереотип про необхідність двомовності, що стало сигналом для виконавчої вертикалі повести наступ проти української мови. І хоч пізніше ухвалена Конституція задекларувала для української мови статус державної, на практиці ця норма грубо порушується. Більше того: українофобські сили у Верховній раді минулого скликання зробили спробу підвищити статус і без того пануючої нині російської мови до рангу офіційної, себто — другої державної. І один із найзатятіших adeptів цих спроб стає головою Адміністрації Президента України.

Історіографія. Та вінцем антиукраїнської політики нинішньої влади, яка викликала потужну протестну хвилю, стало підписання 24 травня в Москві віце-прем'єрами України Володимиром Семиноженком та Росії — Валентиною Матвієнко документу про "узгодження" підручників історії у навчальних закладах двох країн та створення робочої групи, яка й займатиметься цим. Як з'ясувалося, російській стороні не сподобалося, як українською історіографією висвітлюється голодомор 1932 — 33 років, який забрав близько 8 млн. життів українців, й агресія більшовицької Росії проти Української Народної Республіки, до речі, визнаної тією ж Москвою, у 1917 — 1920 роках. І це не все — багато чого, що нині відновлює українська наука і мистецтво, не подобається Москві: російський міністр культури, наприклад, висловився проти прокату в Росій-

ській Федерації художнього фільму Ю. Ільєнка "Молитва за гетьмана Мазепу". Отже, треба по-новому переписати історію на догоду Москві — плани на далеку перспективу: виховувати молоде покоління українців на тих постулатах, які влаштовують Москву, навіть якщо доведеться поставити з ніг на голову всю історію.

Усі ці кроки нинішньої української влади викликали гучні масові протести патріотичної громадськості. Шістнадцять лідерів українських національно-демократичних політичних партій та громадських організацій звернулися до Президента, Голови Верховної Ради та прем'єр-міністра з листом, у якому різко засуджуються ці документи і дії державних чиновників, які мають чітко виражене антиукраїнське спрямування.

Можна уточнити: не просто антиукраїнське, а відверто проросійське спрямування, яке, на жаль, зведено до рангу державної політики. Чим же воно викликане, чим пояснюється?

По-перше, тим, що у більшості функціонерів сформованої Президентом виконавчої влади наявний не український, а московський менталітет.

По-друге, чітко спрямованою активною політикою державників Російської Федерації.

По-третє, дією п'ятої колони, яка також посилює свою активність в останні роки.

По-четверте, синдромом меншовартості українських державників, які ладні піти на все, аби утриматися при владі.

По-п'яте, зрощенням українського олігархічного капіталу з російським.

По-шосте, втратою авторитету в українського загалу і нетривким становищем Президента Л. Кучми, і від цього — його намаганнями зосередити у своїх руках усю повноту влади.

По-сьоме, недостатньою національною самосвідомістю українського загалу, який досить терпимо (чи байдуже) ставиться до того нахабного антиукраїнського шабашу, який твориться в українській державі...

15.07.2002

Фото О. Кутлахметова

НА ЩО Я ОБМІНЮ ПАСПОРТ ІЗ НАПИСОМ «СССР»?

Заява Голови Київського об'єднання "Просвіта", депутата Верховної Ради 1-го скликання, голови Правління Київського благодійного фонду ім. Олекси Гірника "Українським дітям — українське слово", члена Ради Старійшин УРП "Собор".

Із 1 липня ц. р. паспорти з написом "СССР" стали нечинними на території України. Це змусило мене сфотографуватися та здати на обмін свій паспорт серії V-MA № 683944, виданий Відділом внутрішніх справ Московського району м. Києва 3 грудня 1979 р. Якби мені в мить отримання цього паспорта хтось сказав, що через дванадцять років як депутат Верховної Ради від Жовтневого району м. Києва я голосуватиму за зразок паспорта громадянина незалежної України, я б у це нізащо не повірив. Так само у мить голосування за незалежність України я не повірив би, що протягом десяти років я вперто не мінятимув паспорт з написом "СССР". Уже не було ССРСР, не було ні Жовтневого, ні Московського районів, та я все не йшов отримувати паспорт із величавим золотистим тризубом на обкладинці. І лишень через такий собі факт: український паспорт не має графі, що вказує на національність, а записи у ньому з якогось дива дублюються російською мовою. Цей ось факт і викликав у мене протест. Так, в європейських країнах у паспорті не вказується національність. Але в європейських країнах живуть історично сформовані нації. А хіба відсутність у паспорті згадки про національність українців сприятиме формуванню української нації в умовах глибокого зросійщення її молододі генерации? Хіба сприятиме дерусифікації українців сходу й півдня України та формуванню патріотизму з усіх точок зору безглузде дублювання тексту паспорта мовою колишньої імперії?

Здаючи на обмін свій "молот-касто-серпастиий", я хочу нагадати всім, хто обурюється колоніальним духом українського паспорта, що за такий зразок паспорта Народна Рада не голосувала. Його затвердили комуністи. Тоді й тепер вони виступають проти національного характеру української держави. Навіть термін "український народ" вони постійно заміняють словосполученням "народ України", прищеплюючи нам психологію яничар.

Проте всім тим, хто звинувачує в колоніальному характері українського паспорта тільки комуністів і нинішню владу, я змушений нагадати, що свого часу уряд вніс законопроект про зміни в затверджений раніше зразок паспорта. Ішлося, зокрема, про усунення з паспорта російськомовного тексту. Проте законопроект не набрав 226 голосів, бо того дня націонал-демократів у залі чомусь майже не було. Як не було їх і на пікетуванні Адміністрації Президента та столичного міського голови, зініційованих "Просвітою" та УРП "Собор", з приводу зухвалих порушень національних прав українців в Україні.

Зараз лише єдність націонал-демократів, їхня дисциплінованість і самовіддача у боротьбі за українську національну справу може вивести Україну на шлях побудови справді української національної держави. Перефразовуючи пролетарського вождя, можна сказати, що без цього про неї не може бути й мови.

Продовження. Початок
у ч. 39 (2001 р.), ч. 2, 7—9, 11, 13—
18, 20, 21, 23, 25—27 (2002 р.)

У СТАНІ ГЛИБОКОГО СТРЕСУ

Хто творець цієї антикосмічної, расистської, а отже, сатанистської ідеології, яка винищувала одних, а інших обертала на пороки? Чому ці історичні уроки не досліджені у своїх витоків? Хто підніс руку і на пантеон історичних Богів, і хто споганив і знівечив обличчя Господне, хто і сьогодні перетворює космічне створіння в одновимірну споживачку істоту, а сам Космос — у безодню, заселену жадливими песиголовцями, спростовуючи, перекреслюючи і небесну ієрархію, і земні строки побутування людських душ?!

Відомий російський філософ і культуролог Григорій Померанець стверджує: “Я зосередився на абсурдній проблемі — якщо безмежність (простору, часу і матерії) є, то немає мене (одиниці, поділена на нуль, дорівнює нулю). Але якщо я єсьм (і все людське має одвічну цінність), то безкінечності (безглуздості, за висловлюванням Гегеля) немає...”

Справді, проблема виглядає абсурдною, якщо з неї вилучити найпосутніше — Бога. А отже — віру.

“Віра є участю у житті Бога, — каже отець Тадеуш Дайчер, — пригорнення до Нього як до Господа, а також надія тільки на Нього. Надія на Христа і повна довіра до Нього виявляє нашу повну впевненість у Ньому”.

Ми знаємо, хто заповзятливо руйнував спершу Божі храми, а потім заходився нищити творців цих храмів, а згодом нищити людину, вилучуючи з неї і Бога, і Космос, і саму душу як вмістилище цих неохопних, неомірних величин. Нищачи храми, вилучали посередню ланку ієрархії, що забезпечували зв'язок людини з енергетичним планом світобудови, позбавляли її космічної інформації, зв'язку з небесними силами.

“Смертю смерть подолав...”

Це майже немислимий акт, фантастичний за своєю незвичністю. Смерть Ісуса Христа подолала найбільший бар'єр в удосконаленні Людини — смерть, страх смерті. Смерті не існує! — головний висновок. Є просто перехід з одного стану в інший: земне переходить в небесне. Частинка космічного розуму прилучається до Вселенського, надмислимого розуму. І лише віра забезпечує ці акти прилучення. Іншого інструментарію не існує: “Віра — це неприйняття жодної іншої опори, крім Бога. Не можемо опиратися на жодний з його дарів — тільки на Нього самого, на Його безмежну силу і нескінченну любов”.

Це до тих, хто має “гіричне зернятко” віри, звертається в другому посланні до коринтян Апостол Павло: “Через те ми відваги не тратимо, бо хоч нищити зовнішній наш чоловік, зате день у день відновлюється внутрішній...” І позалогічний, але незаперечний висновок: “Бо видиме — дочасне, невидиме ж — вічне!”

Так, все матеріальне приречене на розруху та тління. Навіть гори розпадаються. Це лише самовпевнений і обмежений людський розум підносить себе вище потаємних витоків людського буття, вище тайни життя, божественної тайни, що є вічним джерелом людської культури, людського духу. І розум абсолютизується і стає суддею космічних законів і таємниць людської історії. Сьогодні розум намагається проникнути в першоелементі світу, в першоелементі буття. Генне клонування — це спроба підпорядкувати надлюдське, це, отже, люциферів-

ське пролизування металевої стіни, за якою йому відкривається безсмертний простір для панування. Але лунає всю провідну неділю і після неї та формула, що нагадує про справжнього Пана Всесвіту і про долання бар'єрів страху для суціль: Христос Воскрес, смертю смерть подолав і суціль у гробах життя дарував. “А вмер він за всіх, щоб ті, хто живе, не жили вже для себе самих, а для того, Хто за них був умер і воскрес...” Тому-то, коли хто в Христі, той створіння нове, — стародавнє минуло, ото сталося нове!... Бо Бог в Христі примирив світ із собою самим, не зваживши на їхні провини, і поклав у нас слово примирення” (Ап. Павло. II послання до коринтян 4-6).

Історія, вся наша вітчизняна історія, всі ті неймовірні страхиття та лихоліття, що упродовж багатьох віків спустошували українську землю і яким важко знайти аналогії у світі, раптом знаходять своє виправдання, адже свідчать про моральну велич мого народу, який приймав виклики долі, і з “розколотим шоломом та щер-

для всіх у техногенному Едемі. Формула: кожному по авто і по пачці “Діролу” — виявляється найабсурднішою з усіх досі існуючих формул щастя, навіть гіршою за формулу комунізму.

НАЙСТРАШНІШИЙ НАШ БОРОГ — БЕЗБОЖЖА

Відмова од категорій істинності й вартості — це свідомий вибір бездуховності... І він нам нав'язується всіма інформаційними каналами, самою владою: якщо світова, планетарна сферичність, як ідеальність, поступається місцем рваності та оскопчастості, то й Україна мусить регіоналізуватися за клановими інтересами: на Сході одне, на Заході — інше...

“Золотий мільярдник” — вестернізований рай для обраних — людство розділив на вічну опозиційність, на вічне поборювання. Нам це дозволено, а вам — зась. У вас є шанс на ЄС, а ви — приречені на злидні. За цим принципом поділилась і Україна: золотий десятитисячник олігархів і решта безперспективних. Невігластво

вибір, творчість... Можна унітазо-душ оголосити шедевром, можна декламувати таблицю множення і стверджувати, що це талановитий твір, можна вирощувати в колбі потвору і називати її найвищим досягненням людського інтелекту: така потвора може проникати до нас через різні шпарки та канали інформації.

Це свідчення того, що в основі ідеології лежить не творчий принцип, а руйнація, непродуктивна, безплідна... Тому руйнується мова, міфологія, історія. Що таке канон? Це стримуюче начало. Це певною мірою — самообмеження, зумовлене формою того самого яйця, глека, гребінця, чаші, підвісок, сережок, рушника, будинку, храму, метричного розміру (ямб, хорей, гекзаметр) і т.п. Все симетрується, гармонізується не лише за зовнішніми ознаками, а й за внутрішніми. Почуття міри в усьому. Воно основоположне. Це золотий переріз духу.

Ці домінанти скасовуються. Немає гори — низу. Є один Єс. Верхнє, верховнє скасовується,

фото О. Куплахметова

Павло МОВЧАН ВИТОКИ

бленим мечем” зупиняв і гуннів, і аварів, і хазарів і став на сторожі християнської Європи, і “боронив перед наступом азіяства” не один раз “святощі східно-римської” і західно-римської цивілізації... Всі ці дії знайшли своє виправдання, можливо, це наша роль, присуд історії. Але найпосутніше це: “хто в Христі, той створіння нове...”

“Стародавнє минуло, ото сталося нове”.

Інакше потрактовувати — означає сприймати нашу українську історію як безглузду, як будь-який розділ Старого Завіту, висмикнутий з Біблії, поза контекстом стає абсурдним. Усе виправдовується прийняттям віри Христової нашими пращурами. І ми стали вписаними в контекст світової історії...

Суспільство наше нині, на моє переконання, перебуває в стані глибокого стресу. І надії на швидке моральне й економічне відродження не виправдані. Духовна криза, зумовлена крахом людинобожжя ілюзій і самонадіяного оптимізму, так званої Нової доби, поїняла всі верстви населення: очікуваних позитивних змін не відбулося. Зникають утопічні мрії про реконструкцію власними силами воістину національної держави, зазнає краху детермінований прогрес із його прометеєво-фаустівськими претензіями. На наших очах зазнає краху ідея вестернізації як єдиного універсального шляху благополуччя

духовне і моральне досягнення небаченого рівня глуму й дикунства, що затьмарює сам образ людський.

Культура — як ми знаємо — і Леві-Строс це підтверджує — є системою табу. Руйнується культура, руйнуються всі структурні начала: все дозволено як в культурі, так і в житті. Фактично зняті всі морально-духовні струми, всі моральні табу, окрім правових; підводиться все під загальну формулу висновку: “Все дозволено, що не заборонено...” Тисячі-тисячі років наші пращури жили не за критичними категоріями, а за морально-звичаєвими. Що нам пропонується? Казу-атика (талмудична), що може виправдати будь-який злочин. Місця для віри в цій системі цінностей і табувань не залишається... Релігійна свідомість скасовується. Залишається вакуум для виповнення знаннями як самодостатнім матеріалом: “Я знаю, що все, що не заборонено — дозволяється...” Отже — знаю. Проте, “знаю” не означає “відповідаю”. “Знаю” — означає “унікаю”.

Офіційно і повнозвучно із суспільної свідомості знову вицленюються моральні критерії, їх місце посідають юридичні... Як це може мати наслідки для нації, суспільства, а відтак і людства? Вибивається з-під неї фундаментальні категорії, на яких і тримається нація: гармонія з надовколишнім світом людей. Красота, моральний

бо Голівуд заселив верхні, небесні сфери, жахиттями і потворами... Немає гармонії Космосу, є безкінечні космічні, зоряні війни. Вся пекельність земна екстраполюється на небесні сфери. Сатана, заперечуючи самого Ісуса Христа, поставала запитання, а чому, виявляється, в чому суть глобалізації... Скасувавши категорію “добра”, потрібно глобалізувати, тобто абсолютизувати “зло”, вивісивши його за межі самої земної сфери. Зло оголошується добром. Відбувається підміна понять. Цього в комдоби не було ще. Земний рай внизу, а на небесах — пекло...

Шановні, ви бачили у своїх телевізорах цих потвор у бісівських личинах? Чи виникали у вас хоча б підсвідомі протести, або ж просто поставали запитання, а чому, власне, у них, потвор, така подібна нечистих сил?

Наші ж діти не запитують — вони їх сприймають такими, як вони є. Це вже не витвори хворої уяви, а галактичні сутності. Не на нас, а на них, дітей, розрахований цей паноптикум потворства і жорстокості. Все почалося з так званих гуманодів. Янголам-херувимам місця вгорі не залишається.

Людина беззахисна, людина підвладна категорії зла, і вона сама стає носієм зла. Душа вискоблюється. Це тонка психохірургія — вискоблювання з людини людського — душі, зостаються обо-

лонки тілесні, в які вживлюються для відповідного дистанційного маніпулювання мікрочіпи... І загальна мета цього, так би мовити, процесу глобалізації — охопити всіх цим “очіпленням”, що згодом набере масового характеру, прирівняного до звичайного прищеплення, як від віспи чи кору. Так би мовити, подолання інфекційних захворювань на совісливість. Маленький цераник-рубчик на плечі, але людина стає вже бездушна. Навіщо їй робити свій вибір: за неї вже цей вибір зроблено. Навіщо їй ці клопоти щоденного вибору у вчинках. Вона погодилася на мікрочіпове щеплення. Вона, людина, безпротестна, бездуховна, безіндивідуальна, вона закодована й існує під певним номером, на який спрямовано певні сигнали із загальною, як хочете, глобальною пультою...

Страшно? Моторошно? Але вже все моделюється, ми просто перебуваємо в підготовчому періоді... Проте, і цього разу, я в це глибоко вірю, сатанинські замисли зазнають краху.

— Христос Воскрес! Цей вигук радості і торжества добра, якщо ми воістину з вірою будемо його сприймати, з вірою у всепереможну силу Господню, перекине цю химерну надбудову згорі донизу, поставивши все на місце: пекло під землю, а небесне царство стоятиме, як і стояло досі, над нами. У всі минулі віки релігійні, ідеологічні настанови ґрунтувалися на духовному вдосконаленні людини, на тому, якою вона мусить бути: людина покликана для самовдосконалення, для праці над собою, на подоланні лихих начал, над “пануванням душі” для сповнення заповідей Христових...

Нині ж людина мусить вдосконалювати не себе, а лише умови свого побутування, свого існування, і головним принципом для неї стає комфортність; принцип людських взаємин перетворюється на принцип взаємної утилізації... Також стає домінуючим принцип вмілості і достосовуваності, принцип “вертухайства”.

Інфернальні прояви людські: тваринність, сексуальність, хижість, бездуховність у III-му тисячолітті легітимізуються, культивуються, що є серйозними сигналами про втрату людських орієнтирів: майбутньому також не залишається місця. Про витоків необхідно забути. Споживацтво — це гасло сьогодення. І не лише від “комп'ютерності освіти” чи багатобальності, чи дванадзятікласності залежить майбутнє України. А значною мірою від того, що збережеться од минулих віків, які оберігають моральні принципи будуть задіяні в сферу освіти. Якщо Україна перетвориться в криміналізовану, корумповану — з менклатурною приватизацією цього разу вже землі — та з припущеною національною культурою, то від неї залишиться лише одне найменування. Ліберальний, цивілізований, ринковий тоталітаризм загрожувало випалити з України її сутність — національний дух, що можливо в загальному процесі глобалізації. Та чи маємо ми право капітулювати перед лицем цих загроз? Єдине, що нас порятуне, — не нові системи освіти, не нові технології, а наша прив'язаність до духовних витоків, до того розуміння, що “альфою і омегою” світу цього є Бог.

Значною мірою від усвідомлення саме цього залежить наше майбутнє. Перефразовуючи Еренбургівське “З ким ви, майстри слова?”, можна стверджувати, що від того, з ким або з чим ми: з добром чи злом, залежить істинне майбуття, в якому людські права будуть намертво пов'язані з людськими обов'язками. Отже, все залежатиме від цін-

Структура Української Повстанської Армії була збудована за територіально-ієрархічним принципом на підставі чітких організаційно-статутних положень. Уся територія, на якій діяла УПА, була розділена на регіони діяльності (військові округи — ВО). Кожна округа мала командира військової округи, політичного референта і господарчого референта.

На території відповідної округи діяла група, тобто потужне військово-з'єднання, що за кількістю відповідало стрілецькій дивізії. Наприклад, на теренах Житомирської області протягом серпня-листопада 1943 року діяла група "Тютюнник". Шефа військового штабу групи призначав командир ВО.

У складі групи діяло кілька загонів (полків), кожен з яких мав по кілька куренів (у перекладі на сучасну структуру — батальйонів), що складалися із сотень. Сотня була основною, найбільш оптимальною бойовою одиницею — достатньо чисельною для нанесення відчутних ударів і протистояння великим підрозділам ворога, а водночас не настільки великою, щоб це стояло на перешкоді мобільності та оперативності виконання поставлених завдань.

У кожній сотні налічувалося по кілька сот чисельністю 30-40 бійців; чота мала в своєму складі в середньому по три рої. Для виконання розвідувальних і диверсійних завдань створювалися також бойки.

Бойка — найменша бойова група бійців ОУН-УПА — складалася із кількох осіб: 3-5, зрідка — до 10, тобто за максимальною чисельністю відповідала роєві. Деякі бойки перебували на напівлегальному становищі: удень — звичайна, на очах у всіх, праця в по-

лі, на обійсті; уночі — час від часу — участь у бойових операціях.

Така організація партизанської боротьби виникла в конкретних умовах гітлерівської, а потім московсько-більшовицької окупації, тобто в умовах, коли Українці, перебуваючи у ворожому оточенні, змушені були приховувати своє прагнення побудувати самостійну Українську Державу.

Совецька комуністична (а по суті — сталінська, тобто фашистська) пропаганда від 1943 року і аж дотепер змальовувала борців за волю України у найчорніших фарбах, приписуючи бійцям ОУН-УПА найогидніші вчинки, яких ті ніколи не здійснювали.

Благородні слова — бандерівець, самостійник, націоналіст — були перетворені на ідеологічний кухні ЦК ВКП(б) у Москві на лайку, використовували ці слова для означення "врагов совєтської влади"; тієї влади, у якій насправді ніхто не слухав порад (совєтов) народу, бо все вирішувалося за вказівкою "наймудрішого вождя".

Саме за його вказівкою було створено в системі НКВС загони "ястребів", котрі діяли у формі і під виглядом бійців УПА, відзначаючи свої "бойові дії" нечуваними звірствами проти мирного населення західних областей України.

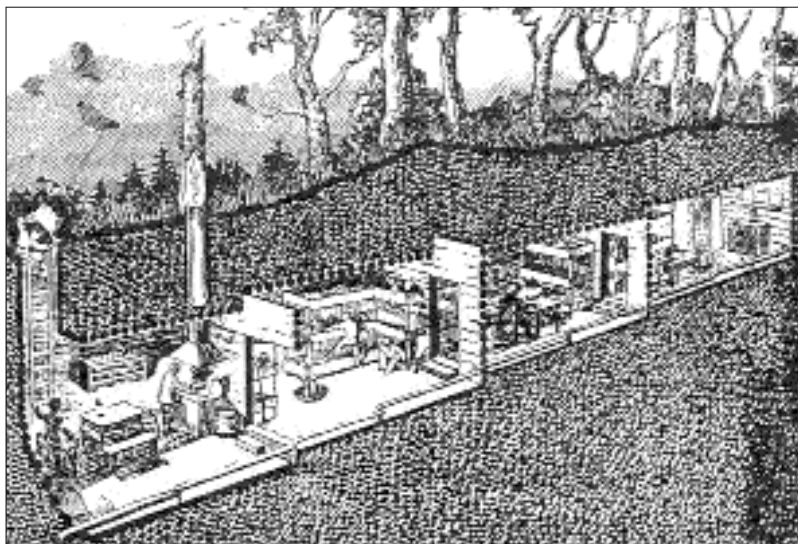
До будь-якого села, хутора, оселі, запліт дозрівалих у зв'язках із бандерівцями, вривалися серед білого дня озброєні "ястреби" і вчиняли жорстоку криваву розправу, не жаліючи навіть дітей.

Продовжуючи активну партизанську боротьбу проти московсько-більшовицьких окупантів у себе вдома і не бажаючи наражати на небезпечальності становищі: удень — звичайна, на очах у всіх, праця в по-

Криївка, бойка, схрон... Мало хто з сучасних юнаків вживає цих визначень, а тим більше, достосовує їх до власної особи. Навіть у нинішньому Українському війську досвід діяльності бойків із застосуванням схронів не є предметом практичного засвоєння.

А шкода, бо цей досвід, чого доброго, може ще стати у нагоді в Україні, так само, як був широко ви-

РЕТРОСПЕКТИВА І ПЕРСПЕКТИВА СХРОНУ

Підземний бункер-шпиталь на горі Хрещатій. Збудований чотою Юрія Борця-Чумака 1946 року

наприкінці 1945 року приймає рішення про масове будівництво схронів.

Якщо **криївка** (від слів *укритися, сховатися*) влаштовувалася як тимчасове укриття, переважно на поверхні, то **схрон** мав знаходитися під поверхнею землі і використовувався як місце тривалого, стаціонарного розташування підрозділів, штабів, госпіталів, друкарень тощо. **Схрони** — це свідчення і форма боротьби титульної Нації проти чужоземних загарбників, окупантів. **Схрони** — це, значною мірою, символ Нації, переконливий до-

каз її нескореності, самовідданості, високого рівня організованості і дисципліни в лавах ОУН-УПА.

Невеликі **схрони** (найчастіше — для бойків, зв'язкових, розміщення провіанту і амуніції) звичайно являли

Чумак же далі роздумував над тим, що має сказати воякам. Багато з них уже мали за собою чотири роки служби в УПА, і підхід до них, як до новаків, був би помилковим, а то й неправильним.

Про ідею говорити їм немає потреби, бо це такі хлопці, котрі у разі поранення дострілять себе, щоб не потрапити до рук ворога й під тортурами не зрадити друзів.

...Маючи практику в будівництві бункерів, а до того перебуваючи раніше в підземному шпиталі, Чумак хотів спорудити цей шпиталь якнайвишідніше (...). Тут можна було розмістити людей. Під цим оглядом (...) терен сотні Громенка мав куди краще забезпечення, бо посідав десятки готових бункерів.

Борець Юрій. У вирі боротьби. — К.: Наукова думка, 1993. — С. 128—131.

собою одноповерхові приміщення на 5-6 осіб, заглиблені на кілька метрів нижче поверхні землі. Будувалися й "двокімнатні" (інколи — глибокі двоповерхові) схрони, а також невеликі бліндажі неглибокого заглиблення на кільканадцять осіб.

Протягом 1945-1946 років у Прикарпатті і Карпатах було збудовано близько двохсот підземних схронів, а серед них і великі бункери. Прикладом зазначених може слугувати підземний бункер-шпиталь на 19 ліжок для поранених, з підсобними приміщеннями, операційною, кухнею і туалетом, водогonom і каналізацією, що його збудувала чота Юрія Борця-Чумака ранньої осені 1946 року на горі Хрещатій.

Місце для цього шпиталю було обрано командуванням після докладного аналізу тенденцій і оцінки перспектив ведення військових операцій. Гора Хрещата, що на території сучасної Польщі, в Бещадах, недалеко від місця, де сходяться кордони України, Польщі і Словаччини. Її висота — 997 метрів. У семи кілометрах від неї — містечко Душатин на березі річки Ослави, яка впадає у повноводий Сян.

Основна проблема схронів, а особливо, бункерів — збереження конспіративності за умов переміщення людей у районі їх розташування. Маскування підходів і входу, локалізація небажаних свідків і свідчень (димів від кухні, звуків, запахів тощо), дотримання секретності під час передавання інформації — усе це вимагало не тільки організаційної вправності і дисципліни, а й відпрацювання певних навичок поведінки.

Особливих навичок вимагало користування схронами в зимовий період, коли вже випав

сніг. Проте бійці УПА настільки майстерно володіли технологією конспірації і маскування, що це давало їм можливість користуватися так званими зимовиками, тобто схронами на зимовий період, не припиняючи партизанських дій.

Ця публікація — лише невеличка данина шани сотням тисяч безіменних бійців, які свідомо віддали своє життя за волю України, воюючи в рядах Української Повстанської Армії. Їх високий патріотизм і самозречення в ім'я Бога і Української Державності є чи не єдиним прикладом масового героїзму Української Нації в ХХ столітті.

Але річ не тільки у героїзмі в минулому, варту гідного вшанування з боку вдячних нащадків. Судячи з повзучої деукраїнізації і багатоаспектної російсько-імперської експансії в Україну, тема **схрону**, очевидно, не тільки не втратила своєї актуальності, а й стає дедалі важливішою на порядку денному існування Української Держави.

Бо від того, що Москва веде "мирну", а не відкрити війну проти України, вона не перестала бути війною; загарбання, яке відбувається на наших очах, не перестало бути загарбанням, а окупаційній військи на території України не змінили своєї антиукраїнської доктрини.

Зрештою, очевидні антиукраїнські акценти у задемонстрованому 10 травня 2002 року по телеканалу "1+1" сучасному російському фільмі "Брат-2", в якому один з головних героїв називає всіх Українців бандерівцями (не в справжньому, а в лайливому московсько-імперському розумінні цього поняття) — характерне тому підтвердження.

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

ДОКУМЕНТИ

...Війна провадиться в інтересах імперіалістичних хижаків, що хочуть коштом інших народів і чужих земель поширити свої впливи... Війну провадять партійні кліки за те, щоб могли вдержатися на поверхні політичного життя...

Воєнна хуртовина не минула також і українських земель. Знайшлося багато охочих "визволити" нас, або "освободити" нашу землю від її багатств. Розстрілами тисяч невинних людей, вивозами на холодні Соловки чи Сибір позначили вже на Україні своє "освободження" червоні московські імперіалісти — більшовики.

В українського селянина насильно вивирали його просянкуту кров'ю і потом землю й увесь доробок, а самого гнали на голодний пайок до колгоспу, де він не був уже вільним господарем, а лише рабом-невільником під нагаєм посіпаки.

...Московський імперіаліст, незважаючи ні на що, не хоче розлучитися з думкою про панування над Україною. Кровожерний сатрап Сталін висилає на наші землі

ХТО МИ І ЧОГО ХОЧЕМО

банди грабіжників, бандитів. І останню одежину, останній шматок хліба, що наш селянин заховав собі перед окупантськими бандами Гітлера, забирають "герої" — "червоні партизани". Вони ще мають відвагу називати себе "народними месниками"! Щоправда, мстяться вони, але не за кривди нашого народу, тільки над нашим народом...

Вроджена ненависть Москви до України каже москалям мститися над нашим народом за їхній нижчий культурний і духовний рівень. Бо таке обходження можна було побачити лише у напівдиких, здеморалізованих племен азійських кочовиків. Червоні бандити своїми "подвигами" тільки наражають населення на помсту з боку німців, але в жодному разі його не боронять. Вони нищать кращих синів України — самостійників.

...Гітлер і Сталін дуже добре зрозуміли, що не зможуть вдержатися на Україні, поки не злікві-

дують останнього свідомого українця — самостійника.

...Ми боремося за визволення нашого народу й тому наша війна є священна. Ми не бандити, не диверсанти, як це нам закидають німці й більшовики з їх завушниками. Ми боремося на рідній землі і в обороні прав нашого народу. Ми несемо високо Прапор Самостійної Соборної Української Держави. З усіма безхребетниками і прихвостнями московського або німецького імперіалізму нам не по дорозі.

Досить неволі! Досить знущання і наруги! Годі вже терпіти! **ХОЧЕМО ЖИТИ ВІЛЬНО!**

Хочемо вільної, ні від кого не залежної, Української Держави.

Хочемо самі дбати про своє життя, про свою землю і про свої порядки.

Хочемо, щоб український народ був господарем, а не наймитом на своїй землі...

З відозви штабу групи "Озе-

ро" УПА до українського населення із закликом до боротьби проти окупантів за українську державу. Травень, 1943 р.

ДІІ ВІДДІЛУ УПА
загону "02" — групи "Озеро" в районах Житомирської області (фрагмент звіту від 27 грудня 1943 р.)

...Стан Червоної Армії. Совітська армія здеморалізована, голодна, обдєрта до краю. Бійці і командири міняють все на горілку. Були часті випадки, що за горілку молоді хлопці діставали гранати, кріси і інші виряд. Командний склад переважно зложений з москалів. Вони в жажливий спосіб поведуться з рядовиками, що бійці падали з утоми, а командири купали їх ногами і казали: "Должен ити без никаких разговоров".

Після заняття терену на чет-

вертий день переводять мобілізацію від 16 до 55 років. Залишають тільки калік. Після переслухання мобілізованих у відділі НКВС відсилають їх на передову. Москалі говорять: "Довольно ми уже намучились за вашу Україну, ви жили два года спокойно, а тепер довольно з вас. Ви должны ити на передовую фронта, чтобы испулить долг, наложенный на нас Советским Союзом".

...Населення незадоволене більшовицькою дійсністю. Воліли б навіть, щоб були німці, як червоні. Невдоволення це основане на тому, що большевики сразу мобілізують чоловіків на фронт, а в їхніх жінок забирають всі запаси та худобу, яку придбали на зиму. Червоні на постійно забирають усе, говорять: "Ми воюемо, нам усе можна".

*** Літопис УПА**, Нова серія, Том 2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943-1944. Документи і матеріали, НАН України та ін., Київ-Торонто, 1999, с. 577-579, 650-652.

КАТАСТРОФА БУКОВИНСЬКОГО ТЕАТРУ, АБО СТАН БАЗАРНОЇ ЛЕТАРГІЇ?..

ПІДСУМКИ ТЕАТРАЛЬНОГО СЕЗОНУ ТА ВЛАДНОГО РЕФОРМУВАННЯ ТЕАТРУ, ТИПОВІ НЕ ЛИШЕ ДЛЯ ЧЕРНІВЦІВ

Сучасний театр працює в умовах перевищеного колись ідеологічного диктату на персональний нинішній, де першу скрипку, як правило, грає дружина художнього керівника. А ще — фінансової кризи, загальної апатії до проблем громадського і культурного життя. Щоправда, криза сучасного театру, в тому числі і буковинського, — це, насамперед, криза свідомості, яка перебуває у стані базарної летаргії. Нею уражені не лише викинуті на вулицю безробітні і вимушені безгрошів'ям люди, які змушені жити тільки певними потребами дня. Цією летаргією уражені і ті, хто приніс психологію базару й прагнення миттєвого зиску й триумфу в те середовище, де повинні панувати інтелект і вміння бачити й визначати перспективу. У відчутній руйнації черні-

вецького театру — не що інше, як намагання зберегти цей летаргійний стан свідомості, що деморалізує наше громадянство, дебілізує нашу молодість, марнує таланти. Марнують свій талант і актори театру на безпорадні, надто далекі за змістом від запитів сучасного глядача вистави і приречені жити під тягарем повсякчасного емоційного стресу. До професійної творчої невдоволеності “додається” низька зарплатня, і актори, як і інші працівники театру, підробляють десь на базарах, по грецьких, італійських маєтках тощо. Такий спосіб виживання митців унеможлиблює головну вимогу творчості — концентрацію духовних і душевних сил. Таких поневірянь не знали колективи ані М. Кропивницького, ані Г. Хоткевича, яким доводилося працювати в умовах ім-

Ще в 1996 році з метою порятунку Чернівецького обласного музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської та піднесення його до рівня європейського, керівництво обласної влади розпочало його реформування та адміністративні зміни. Наслідком такої владної опіки стала зміна дирекції та художнього керівництва театру, а жоден театральний сезон не минав без гучних скандалів у пресі. Не обійшлося без нього і під завісу цього театрального сезону. Що дало підстави констатувати: як тоді, так і тепер вражає намагання керівництва мистецького колективу приховати свою творчу неспроможність і адміністративну бездіяльність за соціально-економічними проблемами, які є болючими не тільки для окремо взятого колективу, а й пригнанні українському суспільству в цілому. Як тоді, так і тепер залишається актуальним питання: чому заважає театр у місті, де так багато навчальних закладів, молоді, де такі, зовні культурні, традиції інтелектуально-мистецького життя? Чому глядач збайдужів до театру? Узвичаєне пояснення, що люди не ходять, бо, начебто, нецікаво, є поверховим. Дисгармонія стосунків театру і публіки має соціальне підґрунтя.

Прем'єри цього театрального сезону засвідчили два факти. Перший — що Чернівецький музично-драматичний театр ім. Ольги Кобилянської ще подає ознаки життя, а критичні відгуки в пресі і репліки на них художнього керівника творчого колективу ще якось пов'язують його з глядачем. Другий — що загалом виразно позначається спадна тенденція у розвитку нашого провінційного культурного життя.

Слідуючи за адміністративними змінами в обласному театрі, які, за волевільним владним рішенням, тривають, ось уже понад 10 років, буковинці-шанувальники Мельпомени стали свідками того, як професійний колектив, в якому ще донедавна були справжні народні і справжні заслужені артисти, талановита молодість, поступово зводиться на аматорський рівень, рівень агікультурбригади, вибудовуючи вистави за законами шкільних монтажів: трошки музики, трошки танців, трошки діалогів, трошки монологів — і жодної психології. І це для таких, скажімо, творів, як “Кайдашева сім'я” за І. Нечуєм-Левицьким, “Ціною крові” за Лесею Українкою, суть яких — в глибинному внутрішньому конфлікті. Тим часом, керів-

ництво театру час від часу скаржиться на відсутність хороших акторів, молоді в театрі, вдячних глядачів, доброзичливої критики, а головне — належного фінансування театру з боку місцевої влади...

Але, якщо пригадати історію українського професійного театру, то процес його становлення і розвитку, як і української театральної культури взагалі, відбувався в умовах дії Емського указу, в якому був спеціальний пункт про театр, що став справжньою перешкодою аж до 1917 року, бо забороняв сценічні вистави “на малоруському наріччі”, а також друкування на ньому текстів до музичних нот. Але ці політичні й, зрозуміло, фінансові утиски жодним чином не завадили корифеям української сцени (І. Карпенку-Карому, М. Кропивницькому, М. Садовському, П. Саксаганському, М. Заньковецькій, Г. Затиркевич-Карпинській) піднятися до високого рівня художнього узагальнення образу, до опанування методу переживання й уявлення, до технічної досконалості акторської майстерності. Сценічне мистецтво театру корифеїв витримало іспит часом внаслідок вияву його митцями високої громадянської свідомості, стійкості й мужності в умовах жорстоких урядових переслідувань демократичного театру у царській Росії, виняткової працьовитості, творчого змагання між собою, навчанню в процесі сценічної практики, а головне, відданості мистецтву та ідеї служіння народу.

Хтось скаже: це історія... Так! Але це була б погана історія, якби не стала добрим уроком для нащадків, а з її досвіду ми не зробили б належних висновків. Саме з огляду на історію ми можемо стверджувати, що в усі часи і за всіх режимів шлях українського професійного театру був тернистим, але його майстри завжди були тісно пов'язані з передовою громадською думкою у мистецтві свого часу і, зокрема, з передовою теоретичною думкою в світовому театральному мистецтві.

Із сумних реалій, які спостерігаємо сьогодні, можна зробити висновок, що найбільшої шкоди українському мистецтву, культурі, театральній зокрема, завдала тоталітарна радянська система, яка зняла з творчих організацій, установ, закладів мистецтв та культури фінансові проблеми, зруйнувавши тим самим у митців не тільки психологію мислення і творчості, а й розбестила справним фінансуванням збиткові театри, що, в свою

чергу, позбавило їх необхідності своєю працею заробляти кошти.

У такий спосіб держава перетворила митців на обслуговуючий владу та її представників на місцях персонал, доля якого повністю залежала від ласки чиновників. За умов такої комуністичної “зрівнялівки” психологія митців стала споживацькою, а театр вдовольнявся представницькою роллю. І коли в 70-ті роки стає вже відчутною криза в театрі, то про неї волого ще ніхто не наважується говорити, оскільки браку фінансування з боку держави немає. Критерії ж самооцінки поруйновані саме такою психологією, а відсутність у залі глядача вже тоді “не билася” по кишені театру. Представницька ж роль, звісно, не передбачає праці, вона передбачає лише декларації. На жаль, впродовж цих років реформувань керівництво театру, як попереднє, так і нинішнє, окрім таких декларацій, буковинським глядачам досі не запропонувало сценічної роботи високого художнього рівня. Судячи з публікацій у місцевій пресі, схвальні і часом захоплені рецензії і відгуки дістали вистави, постановки яких здійснили запрошені режисери — Грицак, Мага, Юрчи, Суржа, — роботи яких помітно відрізняються високим творчим і художнім рівнем від постановок художнього керівника театру, заслуженого арт. України О. Мосійчука, який змушує глядача вдовольнитися виставами, перенесеними зі сцени Рівненського театру без врахування творчих можливостей чернівецької трупі. Якщо ж на перших порах таку діяльність нового художнього керівника театру сприймали як бажання у такий спосіб заповнити чи поновити репертуарну афішу, то відкриття так званого “ювілейного” театального сезону (який речники від театру вирішили чомусь відзначати в сезоні 2000–2001 року, хоча за історією театру він припадає на 2001–2002 рік) також виставами “з чужого плеча”, в яких навіть використано фонограми інших театрів, важко було виправдати такими аргументами, оскільки не завжди можна досягти бажаного “малою кров’ю”.

Відсутністю фінансування, з огляду на соціально-економічну ситуацію в державі, сьогодні можна аргументувати і будь-яку бездіяльність, і мотивувати багато що, приховуючи свою творчу неспроможність. Але не варто так безоглядно спекулювати... Бо далеко не всі актори, які пішли за ці роки з театру чи

виїхали на заробітки за кордон, зробили свій вибір через брак грошей. У працівників театру на пам'яті слова заслуженого артиста України Василя Лещика, який, звільняючись, сказав: “Не хочу працювати в топорівському драмгуртку!”

Далеко не всі актори ладні були змиритися з таким марнуванням свого таланту і перспективою творчої деградації. Петро Мага та Михайло Войчук вирушили до столиці. Перший став шоуменом популярної “Телефортуні”, другий — ведучим на “Радіо-2”. Олег Мельничук сьогодні успішно працює в Мукачівському театрі, а заслужений артист України Василь Лещик — в столичному. А от спроба актриси театру Людмили Скрипки порушити цей летаргійний стан свідомості в театрі самостійною роботою над виставою “Я чекаю тебе, коханий” (реж. П. Мага) — викликала негативну реакцію у керівництва. Тим часом у 2001 році актриса була удостоєна звання дипломанта Міжнародного негосподарського фестивалю мистецтв “Відлуння” саме за яскраву емоційність акторської майстерності в ролі Марії у виставі “Я чекаю тебе, коханий”, який проходив у Києві і організатором якого була Міжнародна Асоціація Фестивалів Мистецтв (ІАРМ). Після такого визнання на міжнародному фестивалі керівництво театру влаштовує актрисі обструкцію, а виставу “Я чекаю тебе, коханий” знімає з репертуару. І сьогодні виставу Людмили Скрипки можна побачити на сценах обласного лялькового театру та кафе-театру “Голос”. Не кращою була доля на сцені рідного театру самостійної роботи двох інших актрис театру — Валентини Головки та Лариси Попенко, які власним коштом, спільно з режисером з Києва Юлією Гасиліною поставили виставу за п'єсою Р. Феденюва “Жіночі ігри”. Незважаючи на те, що зал театру здебільшого вільний, дирекція і художнє керівництво знаходили різні приводи, щоб вісім разів відмовити актрисам у наданні сцени навіть на умовах оренди. І сьогодні Валентина Головка та Лариса Попенко грають свою виставу у переповнених залах міських палаців культури та філармонії, в той час як зал театру надається усім бажаним гастролям, учасникам художньої самодіяльності, підприємствам для проведення заходів.

Чернівецький театр дедалі менше нагадує храм мистецтва і за своїм використанням перетворюється на звичайнісіньке орендне

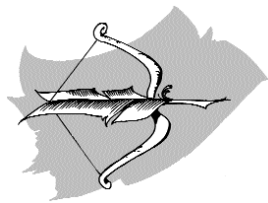
приміщення, фінансовий зиск з якого, на жаль, також не завжди йде на користь театру. То хіба слово “катастрофа” надто сильне для означення існуючого там процесу? І як інакше можна визначити стан, коли театр не має, ось уже понад десять років, у своєму репертуарі вистав за творами своєї патронеси?!

Але художній керівник театру сьогодні, схоже, більше переймається не цими нагальними проблемами, а з'ясовує стосунки з журналістами, оголошуючи деяких з них персонами “нон грата”, іншим у відповідь на критичні публікації зі шпальт газети “Буковина” відверто погрожує: “Бережіться, бо може трапитися непоправне: хребетик не витримає” і поблажливо обіцяє перерахувати спонсорський відсоток, “бо медицина нині зовсім не безкоштовна” (якщо, звичайно, витримає хребет і знадобиться той відсоток на лікування). Переймається сьогодні художній керівник не оновленням трупі і залученням до колективу молодих акторів, а пошуком тих, хто, на його думку, сприяє витоку інформації з театру; все частіше киває на неугаду до театру з боку влади та на відсутність в області меценатів, які б накривали на прем'єри фуршетні столи, як це робиться в Києві. Хоча на владу та меценатів панові Мосійчуку гріх кивати — принаймні про нього особисто влада гарно подбала, за державний коштом забезпечивши в старому фонді пристойним пристановищем, аби дрібні побутові проблеми не заважали високому духовним злетам. А за коштів тих же меценатів це пристановище було відремонтовано за європейськими стандартами. Тим часом саме влада, окрім нищівного 100% фінансування театру, допомогла зробити механіку сцени, світлове забезпечення, відремонтувати дах і фасад приміщення. А от куди поділися виділені облдержадміністрацією на потреби театру 50 тисяч гривень — залишається таємницею не тільки для колективу, але й для губернатора, але, вочевидь, про це добре знають і художній керівник, і вже на сьогодні екс-директор театру Ю. Марчак.

Чим далі в часі від початку “реформування” театру, тим очевиднішими є наслідки такого адміністрування і грубого владного втручання у творчий колектив, як, зрештою, і сам факт, що винні у занепаді не тільки актори чи фінан-

сування, театрові здебільшого бракувало хороших режисур і хороших керівників, який би поклав край тінновим фінансовим оборудкам і всім тим чварам, які на шматки розривають сьогодні творчий колектив, виливаючись на шпальти місцевих газет черговими скандалами. Саме про все це відверто й писали професійні театральні режисери і критики, які були подивовані елементами самодіяльності і плагіату в роботах Олега Мосійчука, психологією базару й прагненням керівництва театру миттєвого зиску і триумфу, намаганням, водночас, зберегти саме цей летаргійний стан свідомості. За таку відвертість у публікаціях й піддавали одноголосно художній керівник і директор театру представників масмедіа анафемі, шукаючи у їхніх публікаціях про театр — замовників.

Здається, прийшов час чесно визнати: за майже три роки перебування на посаді художнього керівника Олега Мосійчука чернівецький театр не зазнав творчих злетів і удач. Врешті, питати треба не стільки за пана художнього керівника, як за місцевої влади, яка запросила його до Чернівців і відразу забезпечила за державний коштом євростандартами життя. Хто ж це конкретно зробив і на яких умовах? Бо сьогодні влада заважає, що у театральному мистецтві нічого не пам'ять. І це, як не прикро, вкотре потверджує своїм владним рішенням, призначивши свого кандидата на посаду директора театру. Під завісу цього театрального сезону ним став колишній начальник оргвідділу облдержадміністрації, автор і дослідник коломийок, кандидат філологічних наук Дмитро Жмундуляк. Чи пошастить новому керівнику, фах якого далекий від економічної та господарської діяльності, що їх потребує посада директора театру, продемонструвати позитивні зміни і нове творче обличчя нинішнього Чернівецького музично-драматичного театру ім. Ольги Кобилянської, покаже наступний театральний сезон. Чи витримають митці ще один, черговий іспит часом, мають засвідчити високохудожні сценічні твори, акторська та режисерська майстерність, доведені до технічної досконалості, які залежать не стільки від грошей, як від інтелекту, професіоналізму і таланту!

Бачила я його востаннє, коли мені було одинадцять. Але все, що пов'язане з братом, пам'ятаю до найменших дрібниць. І, здається, розповідати про нього можу нескінченно, згадуючи наше життя день за днем.

Віктор Цимбал народився 29 квітня 1902 року в селі Ступична Звенигородського повіту Київської губернії. Батьки — молоді вчителі, Іван Федорович Цимбал з Черкас і Лідія Йосипівна (з роду Волошиних) з містечка Сміла на Черкащині. Це була чесна, порядна українська родина, українська не лише за походженням, а й за глибокими переконаннями.

Ідеальне подружжя поєднували щире кохання, глибока взаємна довіра і повага, а відзначали дивовижна чесність, висока освіченість та інтелігентність. І, звичайно ж, безмежна любов до України, безкорисливе служіння рідному народові. Вони не присягалися Батьківщині у любові й вірності, а просто у поті чола працювали для неї, зазнаючи переслідувань від усіх режимів і не знаючи, що таке достаток і добробут. Тато часто повторював: "Для України треба віддавати все, що маєш, і робити все, що потрібно їй".

Так і виховували вони дітей, котрих у родині було четверо. Віктор — первісток. І все найкраще, що батьки мали у своїх душах, вони намагалися вкласти в цю дитину. Дітей виховували власним прикладом, створивши в сім'ї атмосферу доброзичливості, взаємної пошани і любові, в якій не було місця сваркам, неправді, непорозумінням. Тут побутувала рідна українська мова й майже щодня співали українських пісень. У всіх — батьків і дітей — були гарні голоси, і вдома виник своєрідний домашній ансамбль.

А як впливало оточення на маленького Віктора! Спершу чарівне, поетичне село Ступична. А згодом — одинадцять років на київському Подолі з його неперевершеною романтикою, екзотикою, ба, навіть, якоюсь містикою. Це справжнє диво, яке подарувала доля обдарованому хлопчику, його чутливій душі. Великі й малі церкви, собори, храми, монастирі, каплиці, щоденні симфонії дзвонів. Блискуче дійство Контрактових ярмарків, яке починалося відразу ж за порогом будинку. Все це накопичувалося у вразливій юній душі, заклало основи для його майбутніх творів.

З раннього дитинства виявилась непересічність його особистості. Віктор був від природи щедро, всебічно обдарований, дивовижно цілеспрямований і працьовитий. А над усім домінував потяг і хист до малювання. Свою першу "картину" він створив у два роки, перемалювавши вугіллям на сніжно-білу пошивку лева з килима, що висів над ліжком. Мама згадувала, що цей хижак вийшов напрочуд схожий — з гривою і китицями на вухах і хвості. Досить було дати малому Вікторові аркуш паперу і олівець — і за ним не треба було доглядати: він забував про все і годинами міг сидіти й малювати.

Життя родини складалося нелегко. Віктор завжди болюче згадував про те, як чотирирічним хлопчиком іздив з мамою у Острозьку в'язницю до тата, якого заа-

ГЕРОЇЧНИЙ ТАЛАНТ

рештували за активну просвітницьку роботу на селі і недільні школи для дорослих. А далі — поневірвання, пошуки роботи, поки, нарешті, батькові не пощастило влаштуватися на київський єпархіальний свічковий заводик на Подолі.

Добрий і м'який від природи, Віктор ніколи не був схильний до насильницьких дій. Та коли Україні, яка вперше після сторіч неволі зітхнула на повні груди, почала загрожувати страшна, кривава сила, він довго не вагався. Разом з іншими учнями Другої української гімназії записався до студентського куреня, що згодом поліг у трагічному бою під Крутами, захищаючи Київ від більшовицької навали. А Віктор не загинув лише тому, що батько силоміць затримав удома малолітнього сина-шестикласника і не пустив на вірну смерть. Ця подія потрясла всю українську інтелігенцію, а в душі Віктора залишилася пекучу рану на все життя. Після цього він ще продовжував навчання у гімназії, відвідував вечірні курси професора В. Менка в Київській мистецькій школі, допомагав батькам-учителям, які були ак-

тивними організаторами й учасниками створення української національної школи.

Та тривало це недовго. Події, що відбувалися в Україні, відсунули на деякий час мистецтво на другий план. Віктор стає до лав української армії, бере участь у боях аж до 1920 року, разом з рештками армії опиняється у таборі для інтернованих осіб у Польщі. 1923 року нелегально переходить чехословацький кордон і опиняється у Празі, де одночасно вступає до Вищої мистецько-промислової школи та до Української студії пластичного мистецтва. Вчиться з жадобою, натхненням і невдовзі досягає великих успіхів. Його вважають одним з найкращих студентів. Створені ним монументальні полотна "Доісторичний період", "Первісна людина" високо оцінюють фахівці, а дипломну картину "Адам і Єва, що вигнані з раю", преміюють додатковою стипендією на місячну творчу подорож до Італії. Отже, здійснилась давня Вікторова мрія відвідати чудову країну-музей. Надсилаючи з Італії листівки додому, він ділиться незабутніми враженнями.

Широковідомим Віктор стає в 1925 році. Чехословацький уряд оголосив престижний конкурс на графічний портрет історика Франтішека Палацького, в якому взяли участь близько ста найкращих художників Чехословаччини, а першу премію отримав... невідомий двадцятирічний студент Вищої мистецько-промислової школи, українець-емігрант Віктор Цимбал!!!

Після цього його визнають у мистецьких колах. Він працює у львівському видавництві "Світ дитини". Перед ним — прекрасні перспективи. А тим часом в Україні все більше розкручувався маховик шаленого сталінського терору. І чим більше він набирив обертів, то довгими ставали журавлині ключі емігрантів за океан, що тікали від довгих рук ГПУ. Серед них був і Віктор Цимбал. Страшне враження справило на Віктора вбивство Симона Петлюри, улюбленцем якого він був свого часу.

Цієї весни минуло сто років від народження видатного художника ХХ сторіччя Віктора Цимбала. Вечір пам'яті, організований Музеєм історії Києва та Музеєм шістдесятників, став першим привселюдним словом про нього в Україні. Автор пропонованих спогадів — Тетяна Цимбал, сестра художника, актриса, шістдесятниця, яка багато зусиль доклала до збереження пам'яті про брата, а передала її для публікації племінниця художника, Вікторія Цимбал.

Знайомлячи читачів із життєвим та творчим шляхом художника, наголошуємо, що саме Віктор Цимбал разом із дружиною Тетя-

злочин проти українського народу, її можна назвати громадянським подвигом митця. 1936 року це полотно привернуло загальну увагу на першій персональній, дуже успішній виставці В. Цимбала в Буенос-Айресі. Байдужих людей біля неї не було.

Відома, що цей твір збирав коло себе юрби глядачів, у тому числі й комуністів, які проти нього протестували і в дискусіях із журналістами неодноразово вчиняли навіть бійки. Тим часом ця картина не має, об'єктивно кажучи, політичного змісту, а радше моральний, проте він волав так голосно, що став гостро актуальним, а разом з тим і політичним.

Так склалося, що понад 33 роки, переважно більшість свого творчого життя, Віктор прожив у Аргентині, відірваний од великих осередків культури Європи та Північної Америки. Тому його творчість тривалий час була маловідомою у широких мистецьких колах світу. А в Південній Америці він був дуже популярний. Участь у кількох виставках рекламної графіки принесла йому, окрім інших відзнак, шість золотих медалей і славу кращого графіка Південної Америки. Окрім цього, декілька персональних виставок у Буенос-Айресі теж мали великий успіх.

Люц Феррандо

У кінці 50-х років — зі зміною політичного клімату в Аргентині — багато українців почали переїздити до США і Канади. 1960 року переїхало до Нью-Йорка і подружжя Цимбалів. Українська громада щиро вітала видатного митця. Популяризації його творчості сприяли персональні виставки та участь в експозиціях Об'єднання митців українців в Америці. Але й тут Віктор мусив працювати для заробітку як графік, мріючи про той час, коли зможе, нарешті, працювати "для себе". Та, на жаль, тяжка недуга не дала здійснитися його планам, — 28 травня 1968 року його не стало. Похований Віктор Цимбал на українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруку. На його могилі стоїть простий козацький хрест із граніту, зроблений за проектом самого митця.

Однією з вершин творчості В. Цимбала є картина "1933 рік (Голод)", що вражає своєю трагічністю. Виснажена до краю — самі кістки, обтяжені шкірою — мати, в жахливому розпачі притискаючи мертву дитину до грудей, летить між хмар і зірок до Бога зі скаргою на катів-нелюдів. Цей шедевр могла створити лише людина, якій тяжко боліли пекельні страждання рідного народу. А беручи до уваги, що створено картину в 1933—1934 роки, саме тоді, коли від усього світу приховувався страшний

1933 рік (Голод)

КАРНИЙ
МАЙДАНЧИК

Львів здивувати не просто. Однак народний артист України, народний артист Росії, народний же спочилого СРСР Йосип Кобзон вчинив днями таку спробу саме в княжому граді...

Свій авторський вечір, як сповіщали афіші, метр вирішив присвятити Дню Конституції України. Пікантності ситуації додало те, що забавала мала відбутися в одному з "найкрутіших" нічних клубів Львова. "Міленіум" — власне, той заклад, біля якого припарковуються авто не нижче шестисотих "мерсів".

Але... з невідомих причин Кобзон до Львова того дня не з'явився. Концерт перенесли десь ближче до Дня незалежності. І до цього свята можна буде приурочити відповідну забаву.

Дехто з наших співгромадян нарікає, що у місті Лева закривають російські школи, припиняють гідність носіїв великої культури... Нещодавно довелося побувати на гуцульському весіллі, де хлопчачи-

музики в народних строях забавляли публіку... другосортною російською попсою "тіпа": "восемнадцать мне уже — ты целуй меня везде" чи "родители на даче, а я хороший мальчик"...

Було й таке, що напередодні виборів кандидат у депутати знав Олег Блохін виступав у Коломиї. Зрозуміло — російською. Один із старших панів поцікавився: "Пане Блохін, Ви довгий час працювали

а ви — мусите.

До футбольної теми підійшов я не випадково. Відшуміли пристрасті чергової світової першості. Порівнюючи з попередніми спортивними баталіями, зауважу, що нині коментаторський штаб українських оглядачів мав пристойніший вигляд, аніж у минулі часи. Однак складалося подекуди враження, що наша мова насправду не кожному під силу, аби прокоментувати те, що діяло

три м'ячі за допомоги своїх захисників" (це ж треба бути такими невдячними захисниками, що "допомогли" лише три м'ячі пропустити), "турки в Німеччині будуть виглядати у вигляді своїх земляків" (Німеччина прийматиме черговий чемпіонат, а в державі мешкає чимало турків)...

Ці мовні "образки" навіть не потребують виправлення. Перелік можна продовжувати, але зупинимось бодай

собі меншовартості, заки не второпав, що ми в своєму домі.

А тим часом, шановний телеканал "1+1" запровадив ретроспективи фільмів за участю Івана Миколайчука. Чергова стрічка — "Вавилон ХХ". Фільм унікальний. Але його нам пропонують переглянути у російськомовному варіанті. Бракує коштів, аби віднайти першоосновний український? Можливо. Бо ж за які гроші змогли б тоді

КАМО «ФУТБОЛІШИМО»?

в Греції. Як удавалося порозумітися з тамтешніми футболістами?"

"А я вивчив грецьку", — гордо відрпортував форвард.

"То чому ж з нами не розмовляєте українською, якщо такі поради до мов?", — не вгавав коломийчанин.

"Понимаєте, український язык очень тяжелый", — відповів зніяковілий Блохін. І більше запитань до нього не було. Бо, справді, важко порозумітися, коли спілкуєшся різними мовами. У цьому й полягає "мовна проблема": я не хочу,

на тому, що "з характером у них повний газ", — як мовить коментатор; з характером, можливо, й газом, а з мовою? Ще одне. "Канн стоїть завжди туди, куди летить м'яч..." Або: "Маккофі" — є офіційним "кавовим напоєм" (наголос на перших складах).

Варто би було в цьому місці засоромити наших земляків. Мовляв, скільки ж можна бути "складними", іншими словами, друговарітними? Та не в тому річ, бо не здолаємо в

нашому українському озвученні?

Парфразуючи класика, запитую себе і тих, хто мене почує, "камо футболішимо" — в які ігри бавимось?

P.S. Для українців мушу зробити пояснення. Карний, що заведено у рубрику, то — штрафний. Себто, той майданчик, звідки потрібно карати за певні порушення...

ЯКЩО ЗАГАШУЮТЬ ЗІРКИ, ТО ЦЕ КОМУСЬ ПОТРІБНО?

Черговий Міжнародний конкурс балетного мистецтва імені Серґа Лифаря приніс приємну звістку до Львова. Четверте місце (а гран-прі та першої премії не було) у цьому престижному змаганні виборов соліст Львівського державного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької Олег Петрик.

Подія ніби й з розряду буденних, але... Довкола цього імені розгорівся конфлікт надзвичайної ваги.

Усе почалося 16 квітня. Балетна вистава "Даремна обережність". Заповнений зал. Це все добре бачили актори. Та в останню хвилину вони вирішили на сцену не виходити. Причина?

Як стверджують працівники сцени, попри позолочений фасад театру (а йшлося про відзначення його століття) середина залишилася найубогішою. Продовжувалася затримка із зарплатнею. Були такі родини, що за мізер не могли прогудувати свою дітвору. Словом, накіпало. До речі, на той день у театрі не було директора. Пан Тадей Едер скористався черговою відпусткою (уперше за п'ять літ, як переконував) і відпочивав десь за межами держави. Якби був у Львові, то, ймовірно, конфлікт не набув би такого розголосу. Так стверджують окремі його учасники. Цікаво, що й самого Петрика (згадуваного соліста балету) на той час не було в театрі. Він "сидів" на лікарняному. Але, як мовиться, процес пішов. На сцену не вийшли актори. Мовчав і оркестр.

Невже після цього польоту Олег Петрик не вийде на сцену Львівського театру?

"Бунтівників" спробували втихомирити відразу після повернення директора театру. Скликали загальні збори колективу, котрі нагадували аншлагові вистави в театрі. Майже шість годин рядили-годили, та спільної думки не дійшли. А Петрик вийшов винуватцем ситуації, оскільки крім спеціальної освіти має ще й юридичну. Його й уповноважили колективи (а збори відбулися серед хористів, балету, оркестру окремо) представляти спільні інтереси.

Він це робив гідно. Поважно поводитися й представники обласної адміністрації, пообіцявши вникнути (вже вкотре?) в проблеми. Але молоді бунтівники не бажали втихомирю-

ватися... І не даремно.

Повернемося до конкурсу Лифаря. Олег Петрик із понад шістдесяти учасників його залишив позаду багатьох представників найповажніших шкіл танцю з Австрії, Ізраїлю, Молдови, Швейцарії, Японії, Росії, України... Перше-друге місце посіли на конкурсі солісти Національної української опери Сергій Сидорський і соліст Кременівської опери з Москви Сергій Теплов. Далі був Петрик, якому належалася винагорода у 1000 американських доларів. Усі отримані гроші він скерував на спорудження у Львові майбутньої академії хореографічного мистецтва. Окрім того, львів'яни отримали ще й спеціальну відзнаку

ЗА КУЛІСАМИ СКАНДАЛУ

"За краще виконання українського танцю".

На цій би ноті нам випало тішитися. Однак конфлікт набув серйозного розголосу настільки, що довелося звертатися по підтримку до народних депутатів України. Вони ретельно ознайомилися зі справою і рекомендували комісії Міністерства культури та мистецтв проаналізувати ситуацію в театрі, оскільки підтримували колектив у недовірі дирекції.

Комісія відвідала Львів. Резюмували: дати можливість директорів ще п'ять місяців "покермувати", бо стільки йому залишилося до пенсії, вказавши, що, напевно, на певні недоплати.

Але "бунтарів" такий вердикт не влаштовує. Вони, як переконують, будуть стояти до останнього. Тим паче, що у якого з артистів днями закінчується термін контракту. Сам Петрик теж підпадає під цю категорію. Дарма, що його сам Писарев єдиним із українських виконавців залучав до міжнародного фестивалю "Зірки балету"...

Одне слово, якщо зірки запалюються — то це комусь потрібно. А якщо їх гасять — то кому це потрібно?..

УСІ МИ ПРАГНЕМО ПОРОЗУМІННЯ

ВОЯКІВ ГАЛИЦЬКИХ
І ПОЛЬСЬКИХ
ПОМИРЯТЬ
НА ЛИЧАКІВСЬКОМУ
ЦВИНТАРІ?

31 липня мають закінчитися консультації Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій і Ради охорони пам'яті боротьби та мучеництва Республіки Польща... Таку ухвалу прийняла Львівська міськрада щодо польського військового цвинтаря. Тепер документ має назву "Про відкриття меморіалу воїнам УГА, полеглим в обороні Львова у 1918 – 1919 роках... і польських військових поховань 1918 – 1919 років на території музею "Личаківський цвинтар".

Нагадаю, що відкриття пантеону польських поховань мало відбутися на початку травня. Однак львівська сторона заблокувала недоречний, на її думку, напис на меморіалі. Йшлося про одне слово. Зокрема, поляки наполягали на тому, що там має бути вказано "героїчні" оборонці. Минула рада депутатів міста Львова з таким трактуванням не погодилася. Відтак, зустріч Кучми та Квасневського, котрі мали відкривати пантеон, не відбулася.

Питання це досить пікантне, а тому, як вважає секретар Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій Віталій Козакевич, Київ прийняв тоді поспішне рішення, не врахувавши делікатності ситуації для львів'ян. Саме депутати Львова, наголосив він, мають вирішувати, коли і в якому вигляді відкривається польський меморіал, а Київ і Варшава повинні рахуватися з цим.

Із проектом ухвали, запропонованим новим міським головою Любомиром Буняком, чимало депутатів спочатку не погоджувалися. Пропонували навіть не влаштовувати так званих помпезних акцій, а обмежитися екуменічною панахидою. Однак мер Львова наполіг на тому, що відкриття меморіалу матиме політичне забарвлення, а тому й Квасневському, і Кучмі треба дати можливість висловитися. Зрештою, варіант, запропонований Любомиром Буняком (із певними корективами), затвердили. Щоправда, львівські патріоти собі не зрадили, запропонували по сусідству спорудити скромний меморіал пам'яті воїнам УГА.

Отож, саме сесія депутатів Львівської міської ради вирішила, що відкриття меморіалів за участю президентів України та Польщі відбудеться після 31 липня. Дата уточниться на підставі розширених консультацій за обов'язкової участі уповноважених представників Львівської міськради, Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни і політичних репресій, а також Ради охорони пам'яті боротьби та мучеництва Республіки Польща. Консультації. Відтак виконком Львівської міськради визначить дату відкриття обидвох меморіалів.

У кожному разі, львів'яни виявили розважливість і мудрість, не заперечуючи проти того, аби, за ініціативи виборчого блоку "Наша Україна", надати звання почесного громадянина Львова видатному діячеві польської "Солідарності", колишньому нашому землякові Яцеку Куроню.

P. S. Тим часом духовна громада Львова не пішла на літні вакації. Відкрито пам'ятник Павлу Івану II та Католицький Університет. Але то тема іншої бесіди.

Сторінку підготував
Олесь ГАНУЩАК

Автопортрет

Понад п'ятдесят робіт експонуються на виставці, про яку сказав мистецтвознавець Андрій Дорош, що "у всіх них найсуттєвішою прикметою є присутність землі — теплої, насиченої прадавними запахами та живлющими соками, з яких черпали наснагу десятки поколінь предків".

Степан Голінчак очолює клас живопису в Українській академії друкарства. Тож на відкритті ректор академії Степан Гунько, працівники кафедри, студенти змогли побачити творчий доробок свого колеги і наставника молоді.

Я запросила Степана Голінчака, з творчістю якого знайома уже тридцять років, до розмови.

— У 1970 році ти закінчив відділ художньої кераміки у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва (тепер Львівська академія мистецтв) і зберіг зв'язок із цим закладом протягом багатьох років, але виставив лише десяток робіт...?

— Мої декоративні тарілки — це світ людей і природи у моєму баченні. У цьому матеріалі творю свою композицію. Ось дерево, яке потребує порятунку. Композиція "Павук" — викликає різні асоціації, бо скільки час ставить спокус, що втягують душу людини в це павутиння.

Довгий час я займався монументальним мистец-

СВІТ БАГАТОВИМІРНИЙ І ДУХОВНИЙ створює львівський художник Степан Голінчак

У Львівському музею етнографії та художнього промислу відкрилася персональна виставка художника Степана Голінчака. З 1972 року він бере участь у престижних виставках. Цікавий митець талановитого передає у своїх жанрових ком-

твом, зробив десятки декоративних панно, різних композицій. Наприклад, у Львівському шаховому клубі є панно з фігурами двох армій —

воїни на конях, король Данило Галицький, королева спостерігає за солдатами (пішаками) в бою... Мені цікаво було творити таку непросту композицію. Або в аптеці № 12 на вулиці Личаківській є сцени з приготуванням ліків із лікарських рослин.

Я займався також монументальною парковою скульптурою і малою керамікою. Мене захоплює козацька тема, народні свята, природа... На жаль, на кераміко-скульптурній фабриці тепер немає певних барвників, бо це дороге, отож кольорова гама — бідна. Тому всяка керамічна річ втрачає настрій без тих кольорів, які задумав художник.

А живопис не залежить від випалювання в печах, від барвників, а лише від самого художника, який має полотно, фарби, настрій — і творить.

На площині я вирішую композиційні завдання. Спочатку малюю акварелі, рисунки, замальовки — це мій робочий матеріал, а потім у майстерні за допомогою ритмів рисунку, тональності кольорів створюю картину, передаю своє бачення світу. Наприклад, "Сизий світанок" — тут коні, копиці, хмари ще не пробудилися. У всьому пейзажі відчувається лагідний настрій, ранкова краса гір у передчутті сходу сонця. "Соняшники", "Гребенів", "Околиці Розлуча", "Шевченкова липа в Сед-

неві" "Натюрморт з пташкою", "Стоїть гора високая" ... Про кожну картину, як вона творилася, можна багато розповідати, але живопис треба дивитися, насолоджуватися кольором, красою світу.

— У Львові працюють видатні живописці Володимир Патик, Зиновій Кецало, Любомир Медвідь, Данило Довбушинський та інші з молодшого покоління, які творять мистецьку ауру. Хто твої вчителі?

— У інституті мені пощастило, бо я мав змогу навчатися у відомих живописців Романа Сельського і Данила Довбушинського, які дали мені розуміння композиції, кольору, гармонії картини, організації тональних і кольорових відношень. Йдеться, щоб не сліпо копіювати натуру, а дати їй своє трактування, узагальнення. Цього принципу я намагаюся дотримуватися завжди. А львівські художники мене завжди

— Чи задовольняє тебе мистецьке життя у Львові?

— Добре, що львівський Палац мистецтв, музеї поживили свою роботу. Зараз експонується багато виставок художників різних поколінь, як то кажуть, на різні глядацькі смаки. І це чудово. Хотілось би більше професійного мистецького аналізу критики, диспутів, "круглих столів"... Варто орієнтува-

У пресі теж мало уваги приділяється мистецьким темам, хоча художники прагнуть своїми творами впливати на світ і змінювати його на краще.

— А це можливо?

— Звичайно, якщо опиратись на духовну спадщину народу, бути постійно в творчому пошуку, оптимістично дивитись на життя, яке ми творимо. І те, що від нас залежить, ми повинні утверджувати, прославля-

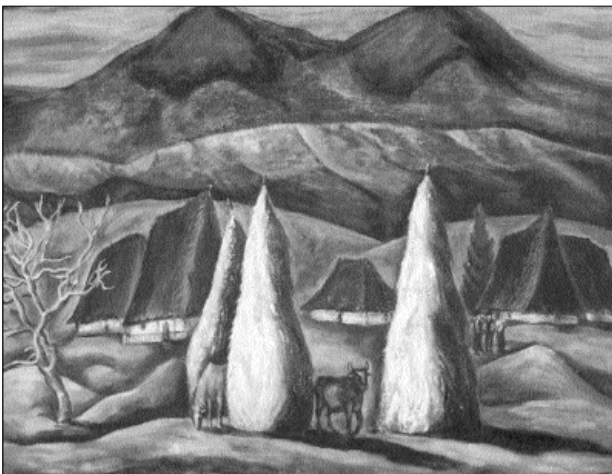

Бойківський великдень

ти, щоб воно не знецінилося між буденною реальністю. Ось я намалював триптих "На Івана Купала", "Великдень", "Різдво". І які чудові відгуки на ці твори від гостей нашого міста, бо люди повертаються до своїх джерел, до родового коріння. Це потреба душі, і митець має спонукати до цього.

Люблю створювати картини з деревами. Так, у творі "Вживання" на передньому плані коріння дерев, яке потребує захисту. Це біля монастиря в Ченстохові (Польща), куди люди сходяться для зцілення, а я хочу сказати, що екологія — в загрозі, а це страшна небезпека.

Я створив свою "Стару

Стара Бойківщина

дивують своєю працездатністю, творчим пошуком, оригінальністю і сучасним вирішенням теми.

тись, які проблеми вирішують у світі і як ми це робимо, щоб не крутитись у своєрідному замкненому колі.

ДО І ПІСЛЯ МОНОЛОГУ ЦИРКОВОГО ЛЕВА

"Нове життя нового прагне слова", — сказав колись поет в епоху більшовицького тоталітаризму. Але "нові" слова тієї епохи безнадійно застаріли. Тож Роман Кудлик в іронічній поезії "На похороні рим" забиває осиковий кілок у такі словесні римонізди, як "СРСР — тепер", "Хрущову — промову", "Кремлі — землі" тощо. Почуття гумору йому не позичати, до того ж сутність таланту Р. Кудлика полягає в тому, що він, ламаючи класичні заяложені канони вірша, каже у своїх іноді начеб кострубятих складаннях ширшу правду, яка не поблякне і не потьмяніє ні сьогодні, ні завтра. Це стосується, зокрема, найновішої з його книжок **"Нічне збирання винограду" (Львів, 2001)**. Охоплюючи внутрішнім зором трагедійність політичної ситуації України, поет по-своєму пояснює її: "Як мало поетів талановитих // і як много

— галановитих".

Можливо, не кожен читач допетрає, про що тут ідеться. А річ у тому, що протягом не менше півстоліття українські літератори, зокрема західного регіону, надто ревно спекулювали іменем Ярослава Галана, якого вбили, як тепер стало відомо, зовсім не українські буржуазні націоналісти. Галанову дружину Ірму з Березова заслали у 1937 році в нетрища сибірського ГУЛАГу, де за нею і слід пропав?

А ось і "бrevітет" Р. Кудлика (від французького брев — короткий) під заголовком "Національний нігілізм":

Перекотиполе...
Перекотиболі,
перекотигоре,
перекотищем,
перекотимову,

перекоτισовість,
перекотидушу,
і нема проблем!

Кожен читач, а критик тим більше, гортаючи книгу віршів того чи того автора, має право визначити для себе найкращий вірш. Як на мене, це "Монолог циркового лева", що за жанром скидається на байку. Він і є, по суті, байкою, бо Лев тут алегоричний. Та щоб розкрити смисл байки, треба розшифрувати суть її персонажів. Перший із них — це партократ, змушений виконувати роль циркового Лева. Образ держави алегоризується в постаті дресирувальника. Де Лев — учорашній партноменклатурник — ненавидить свого господаря: "Не вірю, що все уже втрачено. Я пошануюся, щоб, Коли все перекрутиться, Гострі були мої зуби! А поки що... мушу стрибати, Бо сволок кричить: "Алле-оп!"

Можна прокоментувати чима-

ло подібних іронічних малюнків, схоплених пером Романа Кудлика, але в мене народжується одна паралель, якої не варто пропускати. Це паралель між Романом Кудликом і Бруно Шульцем, теж дрогобичанином. Тут не йдеться про якесь наслідування. Тут відіграє свою магічну роль таємнича аура міста. Бруно Шульц відтворив її семітський аспект, а Роман Кудлик — український. Так само милують, якщо не око, то принаймні слух та уяву, Кудликові тета Марійка та її приятелька, які "на гербату" сходилися. Делікатні, аж немов порцелянові, пташиними ковточками пили свіжозапарений чай, хвалили тістечка тетині, і розмови їхні були духмяні, як чай той цейлонський, легкі і крихкі.

І все ж увінчує сардонічну проблематику Романа Кудлика львівська "Новела про застілля", присвячена акторові театру імені

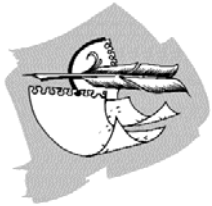
ПРО-ЧИТАННЯ

Марії Заньковецької Юркові Брилинському, який запрошує до себе щочетверга на борщ. Нам відомий ще один вірш про борщ, але я міг би навести тільки одну паралель до Кудликової "Новели про застілля" — розділ з епопеї "Нова земля" білоруського класика Якуба Коласа "Медозбір". Священнодійство над свіжим медом — такий зміст цього твору, що відображає всю гаму настроїв і почуттів прекрасного життєрадісного ритуалу.

Роман Кудлик і на цей раз переконує читача: його поезія смакує не всім. Але кожен знайде у цій книжці родзинку для себе.

Степан ПІНЧУК

НАС ЧИТАЮТЬ У ЛЬВОВІ

Далекого 1961 року відомим тепер українським поетом Василем Симоненком було написано кількадесят віршованих творів, що стали класичною нашою спадщиною в царині красного письменства. Це, зокрема, такі, як "Чую, земле, твоє дихання", "Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з рідною хатою", "Варвари", "Прокляття", "Береги в снігу занімілі", "Дотліває холод мій у ватрі", "Моралісти нас довго вчили", цикл творів "Тиша і грім", низка епітафій "Мандрівка по цвинтарю", поема "Червоні конвалії", поема для дітей "Цар Плаксіс та Лоскотон", також чимало ліричних шедеврів про кохання, та де-що інше.

У грудні 1961 він написав кілька творів і серед них 14-го "Скільки в тебе очей..." і 26-го "Україно, п'ю твої зіниці".

Щодо цього останнього вірша, то у, можна сказати, поважному київському видавництві "Наукова думка" у книжці "Ти знаєш, що ти — людина" (упорядник В. А. Гончаренко, наклад 10 тисяч примірників), що вийшла нинішнього року, на сторінці 97 стоїть дата під цим віршем 26.12.1961, а на сторінці 138 під тим-таки твором, лише з назвою "Задивляюся у твої зіниці", дата — 1962. Книжка, очевидно, мала вийти найповніша — це помітно неозброєним оком з перших сторінок, а вийшла лише з претензіями на найповніше видання творів. Немає в ній ні прози, ні публіцистики, ні критичних заміток, ні листів, ні, тим паче, щоденника. Та й примітки, хай вибачать видавці, примітивні.

Можливо, це просто недогляд чи неувважність видавців, хоча для деяких читачів, мабуть, це не має суттєвого значення, для більшості це байдуже, але на істориків літератури подібне просто справляє прикре враження. Особливо, якщо йдеться про життя поета і його творчість. Адже нині вже написані та оприлюднені на шпальтах часописів спогади знайомих, колег, очевидців про те, що Василя Симоненка було в Черкасах жорстоко побито й це стало, ймовірно, причиною його ранньої смерті у 28-літньому віці у грудні 1963 року. Подейкують, за злочинною змовою тодішніх місцевих владців, а може, була і вказівка з центру. А хто ж про це скаже...? Лише тогочасні свідки... Вони ж не вороги собі...

Підтвердження цьому — самі поетові твори, рядки з поезій того часу, уривки зі спогадів, поетових листів і щоденникових записів.

Згадаймо хоча б отакі віршовані рядки із "Монолог маленького привида" ("Кипатий барометр"): "Моє життя потрошене, мов жито, Ціпами божевілля і злоби", "І кров моя червоно цебеніла У банку із рожевої руки", "І чорна ніч звелась в очах у мене", "Моїм убивцям у голодні вени Влили мою дитинно-чисту кров", "Розтоптаний жорстокістю нікчем". Це помста правдоборцєві за його відстоювання українських інтересів, а на той час за подібне "нагороджували" тортюрами і знущанням, в'язницями і засланням.

Автор закликає в образі малого привида до боротьби з катами. Це не просто кати, а одвічний і підступний ворог, це "відгодована злість, і хитрість, і закута в броню брехня", це вузьколобі й куцоногі, які правлять світом. Хоч, як пише поет, у нього немає

«ОДІЙДІТЕ, НЕДРУГИ ЛУКАВІ... ДРУЗІ, ЗАЧЕКАЙТЕ НА ПУТІ»

страху за плечима, він з докором дивиться на світ і закликає спопеляти байдужі серця, а сліпоту й холопство проклясти. І хоча авторова печаль не має меж, він закликає нас "у відчаї не гнутися, А вибухати, як нові сонця!"

І він вибухає, бореться словом правди і свого синівського обов'язку перед Україною, перед рідною матір'ю. Якими б не були матері, які нас породили, ми їх не вибираємо, ми лише завдячуємо їм своєю появою на світ. Інша річ, які ми вдячні сини і дочки. І рідній землі також.

*Можна вибрать друга і по
духу брата,
Та не можна рідну матір
вибирати.*

Бо то вже буде чужа мати, як і чужа, не рідна Батьківщина. Це не вибирається. Це дано вищим смислом Природи. І від неї нікуди не дінешся. Хіба, відцуравшись рідної матері чи Батьківщини, станеш злочинцем, бандюгою. Прикладів більше, ніж удосталь.

Всі ці роздуми пов'язані у Василя Симоненка з майбутнім: "Щоб квітував на диво всього світу Козацький геніальний родовід!" Хоч:

*Ми винуваті, що міліють рі-
ки
І лисинами світять береги.
Що десь духовні лупляться
калі-*

*ки
І виростають ваші вороги.
Тут на думку спливають ряд-
ки великого поета Олександра
Олеса, написані ним у 1909 році:
Ми останні вже весла лама-
ли
І далекі були береги...*

*А над нами мушкети блищали,
І сміялися з нас вороги.*

Протягом століть та і в нинішні, здавалось би, вільніші часи щодо висловлення власних свободлюбивих думок, над Українським (в Основному Законі з великої літери — прим. М. В.) народом не просто сміялися, а його нищили фізично й духовно будь-якими засобами. Війни і голодомори, терори і переслідування, звичайнісінькі вбивства і постійні здирства, винищення і вигнання тощо — все це та багато іншого застосовувалося і випробовувалося на нас, українцях. Здається, у світі немає такого іншого народу, як наш, котрий витерпів стільки страждань і мук, горя і лиха.

*Уже народ — одна суцільна
рана,*

*Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсувана петля.*

("Пророцтво 17-го року")

Та завжди є застереження, все стверджується через "але":

*Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили...*

Згадуються мені часи закриття літературної студії, точніше, обласного літературного об'єднання імені Василя Симоненка в Черкасах 1972 року.

Для нас, молодих тоді літстудійців, хоча й не всіх — це добре відомо, його ім'я було мало не святом. Літстудійці збиралися на другому поверсі бібліотеки в редакції газети "Молодь Черкащини". Там висів праворуч на стіні портрет поета в рушнику, були книжки, лежали підшивки різноманітних газет. Ми читали кла-

сичні, модернові й свої твори, обговорювали їх у міру свого розуміння й освіти, читали власноруч підготовлені лекції з історії рідного краю, країни, розбирали, аналізували літературні течії, їхні школи чи то в Україні, чи в світі, намагаючись застосовувати тодішні критичні праці зі світової й вітчизняної філософії, філології, літературознавства тощо. Це була, принаймні для мене особисто, велика школа не лише літературознавства, історії чи філософії, а й школа життя...

Пересвідчився: багато добрих, освічених, щирих і працьовитих людей живе і творить як у цьому наддніпрянському місті, так і по всій Україні. Розумні й гарні бібліотекарки, дотепні художники, з широким світоглядом архітектори, веселуні-журналісти, тодішні початківці й "почарківці" поети, прості звичайнісінькі люди давали читати заборонені на той час рукописи, книжки, окремі вірші й щоденникові записи Василя Симоненка, різноманітні народознавчі, літературознавчі, філософські, історичні праці. Хто підтримував морально, порадою, втишенням заспокійливим словом... Усім нині і завжди буду я вдячний...

І от навесні, в одну з літературних п'ятниць нас просто не допустили в приміщення черкаської "молодіжки". Спочатку говорили, що, буцімто, десь немає

тися, одурені, можливо, прозріють, і "одійде в морок підле і лукаве", "пощезнуть всі перевертні й прибуду і орди завойовників-заброд". Хочеться дуже вірити в це пророцтво великого поета.

Пригадуються його вірші й думки про "цвинтар розстріляних ілюзій", "мільярди вір заритих у чорнозем", "міста-ренегати", поетових колег, ровесників, нині відомих людей у політиці і в літературі.

У щоденнику за місяць до відходу у вічність пише, що в Черкасах він став ще самотнішим, що ті, на кого він сподівався, "виявився звичайнісіньким флюгером", стали користюльцями... А скільки їх ("Нікчемна, продажна челядь, Банда кривляк для втіх..."), лакуз і холуїв ще тепер, разом із шовіністами, намагаються донизити наш народ і Україну?!

*Вони прийшли не тільки за
добром,
Прийшли забрати ім'я твоє,
мову.*

*Пустити твого сина
байстрюком.
З гнобителем не житимеш
у згоді:*

*Йому "панять", тобі тягну-
ти*

віз.

("Курдському братові")
Василь Симоненко не змагався. Він дивився прямо правді в очі. І боровся до загибелі. І запівав це нам, якщо для нас нині суцільно він щось та означає.

*Не заколисуй ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за
девіз,*

*Як упаде в роззявлену моги-
лу*

*Останній на планеті
шовініст.*

Для нього, в його думках і творчості понад усе була Україна. Він щогодини, щомиті бився з чортами ("Ходить їх до біса на землі"). Задля України він жив. Окрім неї для нього не існувало авторитетів, нікого, особливо ж держав-монстрів:

*Хай мовчать Америки й Ро-
сії,*

Коли я з тобою говорю.

Мається на увазі США, що на захоплених землях знищеного тубільного населення ("Жиріє з крові змучених народів") сьогодні, під приводом пошуку терористів, бомбить вже іншу державу, при цьому там руйнується все, гинуть невинні люди. І Московщина. Історія завоювань нею інших земель і народів відома. Хоч є в нього і такі студентські вірші як "Завжди ми, Росіє, з тобою", але є й "Брама", де "Сотні літ наруга і тортури Мертвих повертають у гробах...", а сторожа (вже не при мечях) Нову жертву киде під мури З тряпкою брудною на очах, є й твір "47-й рік" про голод, "Українська мелодія".

Ось тому пише він у поезії "Де зараз ви, кати мого народу?", щоб "кати осатанілі" не забували ніде, що:

*Народ мій є! В його гарячих
ж и -*

лах

Козацька кров пульсує і гуде!

Будучи літературним консультантом, редактором видавництва "Молодь", працюючи над виданням книжки Василя Симоненка "Лебеді материнства", цю строфу, що починається словами "Ради тебе перли в душу сію, Ра-
ди тебе мислю і творю" не вдало-

ВІДЕО

Не легко забути образу. Особливо, коли заліпили "пудового" ляпаса. І руця зовсім не інтелігентська. Гнітючий махористий кулак із синюшним тату на сосисках-пальцях: ВАСЯ. За кулаком вгадується рука у замацаній гімнастюрці. Завжди прагне зігнутись у таке природне для неї "стахановське двіженіє". Галіфе, "кірза", фуражка із "звяздою" на лобі... Портрет окупанта.

Власне, фільм латвійського кінорежисера Лайли Пакалніні "Мешт" "народився" з образи. Щирої. Болючої. Образи гонору. Так ображаються діти. Бо кулак нікчем... Час, коли натовп "радянського люду" "чмивав" до ризького "лукомор'я" освідчитись європейським бризом.

І кулак, і образа, і зневага до окупанта — за кадром. Вгадуються. У центрі уваги тифелька, що стала смішною реальністю у цій історії абсурду. Від неї розкручується основна інтрига-канва. Ду-

«ОДІСЕЯ» НІКЧЕМ...

же просто. На прикордонній заставі приморського міста знаходять жіночий "мешт". Гвалт, сирени, брехання "вірних русланів", фірмовий "руський" мат. "Наслідил кордон". Хтось із місцевих. Баба...

Три кольору вицвілого хаки тіні, підперезані "казьонними" пасками, у "набакирних" пілоточках рушили у небезпечні мандри. Наказ комзастави: "обезвредить" порушницю-попелюшку. Майже за Шарлем Перо. Приміряти мешт всім підозрілим "скво". Принаймні тим, на кого "бреше" пес.

Звична асоціація "холодна Прибалтика" у контексті фільму — оманлива. Ні сірого важкого каменю, ні прохолоди. Літо. Містечко всотує спекотне сонце. Бруківкою повзуть три тіні і пес. Із кінчика носа котиться піт, в мить випаровується. Викадровується захекана морда, з розжареним язиком... Пити... Містечко ковтає

їх: троє тіней і пса. Російська говірка наче блукає могильним черевом риби-кита. "Ей, девушка, ей, товарищ"... Розгублено відлучне порожнеча. Місцеві жителі — зразок ігноранції.

"Примерте тифельку, чьо вам стоїт?" Юначка "виблискує" зубами, насміхається. Грізне батьківське "Іннесе", дівча зникає. Що залишається тіням? Шкандибати далі. Машина застрягла десь поміж "дюн". Скінчилося пальне, а в місцевих не допросишся... Якби не обов'язок "перед родиною", та ще й широка мордяка "комзастави", страшна "до ужаса"... Покинули б "к монахам" цю "тифлю". На шляху — почтайт, "переговорка". "Мама! Синочек! Ма..." Пі-пі-пі... "Нету связи".

Пес-сусанін обгавкує якісь за-капелки, глухі під'їзди. Чужа квартира. Дебела пані "медитує" під носа пісеньку, куховарить. Камера викадровує її широку, обтягну-

ту квітчастим халатиком, спину. "Гражданочка, не бойтесь, примерте тифельку". Вереск, летять баняки. Як пробка з шампану, виштовхуються "вояки". "Розм'який" од спеки брук. Чавунна "кірза" на мент зависає в повітрі. З ними пес...

Потім — школа. Діти, галас, сурми, галстуки, кружок "очумелие ручки". "Макаренщина". Кафка "відпочиває". Над усім тим — вчителька з профілем крука... З місцевих. Не підступишся. Плакала "тифелька"...

Історія ірреальної Попелюшки апіорі не може мати логічного кінця. Історія абсурду. "Одісея" нікчем.

Уляна ГЛІБЧУК

ВІЧНІ ТА ПЕРЕСІЧН

Часто доводиться чути схвильовані розмови, навіть істеричні вигукі, що людство прогресує неймовірно швидко, вимоги життя змінюються майже щодня, а технічні досягнення старішають раніш за втілення в побут.

Все тече! Все спливає!! Нема нічого постійного!!!

І в цьому розпачі-гармидері я підводжу очі й бачу десь там — у позакарній височині стовпи постатей світової культури — Гомер, Данте, Шекспір, Пушкін, Шевченко... Вони навіть не посміхаються з нашої метушні. Вони її просто не бачать і не чують... Бо вони вслухаються у Всесвіт.

Вони — ті, хто розмовляє на "ти" з вічністю. Вони — ті, хто розмовляє на "ти" з Богами. Ті, хто вже прожили століття і проживуть тисячоліття — стільки, скільки буде жити саме людство. І навіть якщо людство зникне, а залишаться тільки їхні твори, вони все одно продовжуватимуть жити. Адже вони осягли таємницю Слова вічно, тому самі перетворилися на Вічність, на Культуру.

Отож Великих Митців не цікавить метушня пересічних людей.

Ці Митці досконало знали, як життя громади, так і життя Богів і описували його у власних творах. Ці чоловіки народилися на землі, проте вважали себе рівними Богам. Ці зухвальці не боялися зазірати Богам в очі та висловлювати, що подобається, а що не подобається їм — геніям Людства в їхній Божій діяльності. Вони сміливці, котрі вставали на герць з Божою волею, захищаючи слабких співвітчизників. Ці бунтарі прямо висловлювали умови за які тільки визнають над собою Божу владу. Вони — генії людства, ті, хто пізнав Матерію та прозирав Час.

Тому їх не цікавить наша метушня — метушня пересічних людей.

Тому ми — пересічні люди — весь час цікавимося ними.

Коли нам сумно, коли тяжко, коли посідає безвихідь, ми підводимо голови, бачимо їхні зосереджені лиця, читаємо й перечитуємо їхні твори, і слід за Митцями-поводирями починаємо вдвигатися в Богів, у Всесвіт, у Час. І спокій сходить на запаморочені душі, бо приходить розуміння: все тече, все минає, залишаються тільки Боги, Матерія, Час...

Ірина МОЛЧАНОВА

ГРАФІКА

МИ-ТЕЦЬ, ЯКИЙ ЗАВЖДИ

Богдан Сорока з тих митців, що світ Божий побачив за ґратами. Його мама, Катерина Зарицька, і тато, Михайло Сорока, в молоді роки, ще за Польщі, потрапили за ґрати як українські патріоти. За "советів" сиділи в мордовських таборах. Завдяки своєму дідусяві, визначному математичу світового рівня Мирону Зарицькому, який зумів забрати внука з тюрми, виростити його і дати освіту, — вистояв у цьому житті.

Широкий громаді України ім'я талановитого львівського митця-графіка Богдана Сороки майже невідоме, але пошановувачами мистецтва він добре знаний як один із найцікавіших українських митців. Гравюри Богдана — це його мука і біль, це його боротьба як митця, з чорним та білим кольорами. Закінчивши Львівський інститут прикладного мистецтва у 1964 році, він створив серію гравюр "Фольклорні мотиви", "Українська міфологія", "Похід гномиків", "Символи Сквороди", "Подорож по Узбекистану", "Давидові псалми".

"Спочатку я різав у лінолеумі те, що міг, а вже потім те, що хотів", — так лаконічно пояснив поча-

"Сварог"

"Похід гномиків"

ток своєї творчості, а як графік Богдан Сорока заявив про себе наприкінці шістдесятих років, оформивши збірку поезій Ігоря Калинця "Відчуття вертепу". Свою творчість пов'язав зі світом прози й поезії, проілюструвавши твори Івanni Блажкевича, Лесі Українки, Василя Стефаника, Романа Іваничука, Григорія Сквороди, Тараса Шевченка...

Чітка градація чорно-білих контрастів, максимальне узагальнення форми та її площинність, спрощення малюнку і зміщення перспективно-просторових відношень стали визначальними в його творчості.

Окрім циклів гравюр Богдан Сорока захоплюється малою графікою, виготовляє книжкові знаки друзям та на замовлення бібліографів. Має у своєму доробку понад сотню робіт, був неодноразово учасником міжнародних виставок-конкурсів книжкового знаку, а на деяких навіть отримав премії, зокрема II місце в 1989 році у Вільнюсі (Литва).

"Говорячи про творчість Богдана Сороки взагалі, можна констатувати, що помітне місце в сучасному українському мистецтві забезпечують його працям ґрунтовність задуму, поєднання інтелектуальної рефлексії і сильного, але стриманого почуття, впевненість різця, вираженість композиції", — так нещодавно сказав про нього відомий львівський мистецтвознавець Олег Сидір.

Володимир ОНИЩЕНКО

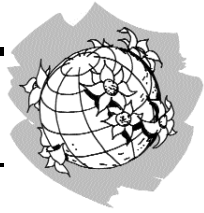
Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редактори: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ючук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ДЖЕРЕЛО ЇЇ ЛЮБОВІ

ВІРА СМЕРЕКА —
НАЙВІДОМІША В СВІТІ
КРОЛЕВЧАНКА

Мені і моїм друзям, учасникам молодіжного просвітянського гурту "Квітуча калина" (ми були тоді 8—10-річні школярі), ім'я Віри Смереки відкрилося 1994 р. Її пам'ять про рідний край, любов до нього перелилася тоді у надіслані нею прекрасні матеріали для українських національних строїв: нитки для вишивання, тканини, стрічки, намисто. Із тих чудових тканин наші мами і бабусі пошили і вишили костюми, в яких ми стали справжніми артистами і виступали на найкращих сценах нашого міста і району.

А книжки свої пані Віра надіслала нам пізніше. Прочитав я їх уже старшокласником, точніше, ліцеїстом Київського військового ліцею ім. Івана Богуня, приїхавши додому в Кролевець на канікули. Книжки ці справили на мене незабутнє враження... Тому я не лише їх перечитав, а й написав по них учнівську наукову роботу про життя і творчість нашої славної кролевчанки.

Адже в цих книгах багато автобіографічного. А ще вони — справжнє вікно Людяності, Добра і Любові до рідної землі, до України.

КРОЛЕВЕЦЬ, ЛЬВІВ
І ЗНОВУ КРОЛЕВЕЦЬ

В автобіографічних нарисах п. Віра точно називає місто, куди вони, сім'я священика, переїхали з Лушників: Кролевець. Знайшовши для родини убогу квартиру, о. Степан займався пошуками хоч якоїсь праці, щоб утримувати дітей... Тут п. Віра у 1940 р. з атестатом відмінниці закінчила середню школу. Поїхала вступати до Київського університету, але її "зрізали" на екзамени з російської мови, — як дочку священика.

Та пощастило їй того-таки 1940-го вступити до Львівського університету — на українську філологію. Вона була щаслива!

Із приходом німців о. Степана знову покликали селяни на священицьку посаду. Сім років Чеплівка не мала церкви (бо її перетворили на "клуб"). До християнського святого Успіння Пресвятої Богородиці 21 вересня 1941 року селяни реставрували клуб у церкву. І запросили

о. Степана на це свято. Тут він з усім сумлінням виконував свій обов'язок священика аж до своєї кончини в 1972 р. Правда, пізніше більшовики знову обернули церкву на клуб. Довелося Службу Божу правити в Молитовному домі. Дружина його, Євгенія, керувала церковним хором. Поки не надійшов наказ розібрати Молитовний Дім... Через три роки після цього мати письменниці й померла.

Навіть із цього короткого опису видно, що батьки п. Віри були справжніми подвижниками християнської віри і моралі.

НІМЕЦЬКА НЕВОЛЯ

У травні 1942 разом із тисячами наших юнаків і дівчат її було вивезено до Німеччини — Віра Ніпот опинилася в робітничих таборах у Берліні. Виснажлива праця, недоїдання зумовили хворобу, через яку потрапила до невідомої лікарні... А потім у ще суворіші табори.

У Берліні в серпні 1943-го доля звела її з українцем із Закарпаття Іваном Смерекою. Цей кмітливий юнак за часи неволі добре вивчив Берлін, налагодив контакти з впливовими українцями німецької столиці. Він організував втечу Віри із табору, а через рік, коли Берлін уже нагадував пекло, обоє втекли у гори Гарц, а потім у м. Гослар, де дочекалися кінця війни. У липні 1945 одружилися. Скромно, на чужій землі, але з друзями-земляками відзначили весілля... І віддали себе активній громадській діяльності серед українців на чужині. У таборі "ДіПі" п. Віра працювала в українських школах і гуртках до 1947 року.

Враження про Німеччину — це її книга "В німецькій неволі" (1998). Це книга про те, як "остарбайтерів" виснажували важкою працею, голодом, холодом і жорстокістю. Багато хто втрачав віру, ставав злим, навіть божеволів. Це твір нечуваної викривальної сили. На його основі можна створити фільм — хвилюючий і переконливий.

В АНГЛІЇ

Московські агенти підмовляли "тимчасово переміщених осіб" повертатися в СРСР. Але куди було повертатися? У безбожну імперію?.. У травні 1947 молода сім'я

Смерек виїхала до Англії. Отримали обоє роботу на текстильній фабриці у місті Бадфорд. Тут і осіли. Звідси і плаче-тужить вже понад півстоліття сучасна Ярославна над українською недолею.

Як одні з найперших тут поселенців-українців, Смереки заснували у Бадфорді філію Спілки Українців Британії (СУБ), українську бібліотеку, драмгурток ім. Івана Котляревського, школу українознавства для дітей, курси англійської мови для дорослих.

Стали вони і засновниками українського світського хору, а також парафії українських церков. Стала Віра Смерека й одним з ініціаторів Товариства українських жінок імені Олени Теліги в Англії. Водночас поглиблювала вона свої знання на вечірніх студиях Лідського університету в Бадфорді. Головним її заняттям стала літературна творчість.

БОГ І УКРАЇНА

У 1999 році Віру Степанівну Смереку прийнято до Національної Спілки письменників України. У цій уже офіційній письменницькій ролі вона видала нову — третю свою — книжку під назвою "Вічний вогонь". Бог, Церква, Святі місця, ікони, молитва, Різдво, Великдень і, звичайно, Воля, Україна — ось тематичне коло цієї книги. Але твердження авторки м'які, ненав'язливі — як у народного оповідача. І особливо привабливі, бо сповнені автобіографічності.

Тим більше, що дорога до сумлінного сповідання християнських засад у неї теж пройшла через сумніви і вагання. Їх настирливо прищеплювала "радянська школа". Про це довірливо розповідає письменниця у повісті "Христос воскрес". А також в оповіданні "Вислухана молитва коло Святої Софії в Києві". А збагатившись досвідом життя батька-матері і свого власного, вона прийшла до твердого переконання, що зло можна перемогти лише неухильним дотриманням християнських чеснот.

Пані Віра, як свідчать нариси,

побувала чи не в усіх святих для християн місцях: Вифлеєм, Назарет, Єрусалим, Рим із Ватиканом і т.д. Але як патріотка своєї землі, де б не була, думає про Україну, молиться за неї.

Болить нашої письменниці проблема релігійної роз'єднаності українців. Особливо розважливо і справедливо підходить вона до цієї теми в нарисі "Велич Рима". Вона пише: "З побожністю вклоняюся

святим місцям і думкою лину в новітні часи... Екуменічний рух — це єдність у Христі... Ворожість (релігійна) Рима і Візантії, ворожість (релігійна) Росії і Польщі. А ми, українці, чому маємо терпіти ми? Ми чужі одним і другим... Невинні спадкоємці чужого і мертвого лихоліття... Навіщо цей штучний поділ має роз'їдати наш народ? Ми є нащадки вірування. Але не чужої нам ворожнечі. Чому чужа історія має нас розділяти?.. Абсурд! Усі ми християни! Настала пора відмінити догми старих віків, що поділяють нас на греко-православних і греко-католиків. Вже час знайти верхам одну Церкву, Єдину, щоб народ міг спільно хвалити Бога — в єдиній християнській спільноті".

Безумовно, за стільки років проживання в Англії засвоїла п. Віра і англійські традиції, але рідне у

неї завжди і скрізь на першому плані. До речі, про життя українців Британії і свої тамтешнє життя готує Віра Смерека свою нову книгу, яка має робочу назву "З берегів Англії".

НАЙРІДНІШЕ МІСТО

Читаючи книжки нашої землячки, збагачуєшся духовно. Читаються вони легко, швидко, породжують оптимізм, надію і віру. Бо це є священний вогонь Любові до Бога і України. Із цим вогнем у душі не раз приїздило подружжя Смерек в Україну, починаючи з першого року її незалежності. Приїздили на всеукраїнські форуми і конгреси, а також до родичів на Сумщину і на Закарпаття, де Віру з любов'ю називають "закарпатською невісткою".

Із весни 1997 р. не стало її друга. Відійшов у вічність цей активний громадський діяч і борець за українську ідею, доволітній голова СУБ, правник за фахом. Похований Іван Смерека у Бадфорді, де прожили вони з дружиною 50 років. Але Віра Смерека не пориває зв'язків із Закарпаттям. Саме там, у місті Ужгороді, не тільки шанують, а й перевидують її книжки. Кілька примірників прислали закарпатці кролевцям просвітянам — міському об'єднанню ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка. А просвітяни, в свою чергу, прочитавши, подарували кілька книжок центральній райбібліотеці,

краєзнавчому музею, школам міста. Розповіли про славу землячку в районній та обласній газетах.

У своїх листах кролевцям просвітянам п. Віра не раз зізнається: "Кролевець — моє найрідніше місто". Славить його у нарисах і віршах.

Всі листи Віри Смереки починаються і закінчуються думою про українство і вірою в його цілковиту перемогу на своїй землі.

А книжки її, на моє переконання, ще стануть посібниками для виховання у всіх нас християнської моралі.

Максим ВІТУШКО,
Кролевець — Київ

●

ПАМ'ЯТЬ

ла-таки — переїхала до Нью-Йорка. Часто виступала на різних імпрезах. Створила кілька нових сольних хореографічних творів — "Останній вальс", "Бублейниця", "Свято княгині Ольги", "Подоланка"... Коли їй минуло сорок років, вирішила перестати танцювати. Допомогала молодим балеринам, популяризувала українські танцювальні ансамблі.

...Оксана Вікул фізично відійшла від нас, але духовно — поруч. Її пам'ятатимуть як прекрасного пропагандиста української культури в чужомовному середовищі — хорового мистецтва, писанкарства, художніх творів і просто просвітянина, людину щедрого серця.

Віталій МАЦЬКО,
кандидат філологічних наук,
голова обласного товариства
"Просвіта",
м. Хмельницький

●

Народилася Оксана Миколаївна Вікул 20 липня 1921 року в м. Кам'янець-Подільському у відомій на всю округу родині священика Вікулів, що прославили у XIX і на початку XX століття рідний край любов'ю до людей, до України. Батько її також був священиком, а потім, закінчивши Варшавський університет, став доцентом кафедри хімії Кам'янець-Подільського університету. В листопаді 1920-го емігрував, захистив дисертацію і працював професором Українського вільного університету в Празі.

До батька Оксана приїхала разом із матір'ю влітку 1923-го. Спершу жили в Подєбрадах, де батько вчителював у новозаснованій господарської академії, а з 1929-го починається празький період. Прага Оксані подобалася. А головне — більше чути української мови. Та школи української не було. Батько, ніби відчуваючи майбутнє, віддає її до англійської школи, потім — до гімназії.

У Празі Оксана офіційно стала членом Пласту. У цій масово-спортивній освітній організації дівчина зацікавилася танцями. І уже наприкінці 1936 року вона бере участь у виконанні групових народних танців на

Всеслов'янському з'їзді скаутів. Перший сольний номер для Оксани відбувся несподівано на гімназійній вечірці у Ржевничах 1937 року, коли вона з успіхом імпровізувала "козачка". Так прилучилася Оксана Вікул до професійної сценічної діяльності. "Танець — це чиста радість, — гово-

ТРОЯНДА ЗІ СЛАВНОГО РОДУ

На початку 90-х мені довелося працювати в газеті "Кам'янець-Подільський вісник", де бухгалтерську справу вела Анжела Кисіль. Згодом дівчина виїхала до США, виїшла заміж... У Сполучених Штатах Америки знайшла свій притулок й Оксана Вікул, з якою ми листувалися. А потім зв'язок перервався. І тоді я попросив Анжelu Кисіль-Райлі передати ві-

рила не раз. — Як танцювала наші народні танці, то... здавалося, що лечу до України..."

Вирішила паралельно вчитися малювати — записалася до Української студії образотворчого мистецтва під керівництвом графіка Роберта Лісовського. Під осінь 1941 року Оксана стала ученицею балетної

школи Єлизавети Нікольської. Після кожної вистави фантазія подолянки починала інтенсивніше працювати. Із власним хореографічним твором уперше виступила 10 січня 1943 року. Це сталося на концерті групи "Українського сокола", метою якого було показати, як саме можна опрацювати

тальну поштівку з нагоди 80-річчя славної діячки української сцени у діаспорі. Завдяки їй в'їздна листівка знайшла адресата і, як пише у листі до мене чоловік Оксани Вікул, письменник і богослов Олександр Воронин, "дуже гарно відсвяткували її ювілей", але 21 вересня Господь покликав її у вічність.

музику композитора М. Лисенка, — твердо стала на шлях українського професійного артиста балету та хореографа.

Навесні 1947 року в Регенсбурзі розпочалася підготовка до постановки опери М. Аркаса "Катерина". Оксани запропонували поставити до неї

танці. Це була добра нагода грати з професіоналами — режисер Юрій Григоренко, декоратор Петро Капшученко, диригент Володимир Гавриленко. Оксаніні задуми щодо хореографії "Катерини" повністю вдалися. Переїхавши до Америки, жила в Міннеаполісі й тужила за театральним життям. І ось 1956 року не витрима-

Важко не помітити, як упродовж століть українська ідея ділила націю на благонадійних для влади українців і неблагонадійних. Благонадійні мали слухняно перти плуга, танцювати свій гопак, а од неблагонадійних, як правило, звільнялися. За цим дуже пильно стежила Москва в особі губернаторів малоросійського краю, міністрів, які час від часу видавали укази про заборону української мови, самих царів, які достеменно знали, що українцєві слід писати і що малювати.

Поваливши російське самодержавство, більшовики міняють ідеологію, але не поспішають її змінювати в національному питанні. Радянська влада, на словах визнаючи право націй на самовизначення, на ділі рішуче придушувала будь-яку волю до самостійності, особливо ж української. Ленін не міг змиритися з тим, що саме в Україні існує єдина в комуністичному русі опозиційна до російського комунізму сила — партія українських комуністів-боротьбистів. Він домагається її самоліквідації.

Революція пробудила українське суспільство, яке шукає ідеали своєї самореалізації, створює свій уряд — Центральну Раду, рухи, партії, комітети, ради на місцях, зосереджуючись на духовних засадах, що формують і об'єднують націю: законотворчість, освіта, друковане слово, творення державного апарату тощо. Треба сказати, що національна ідея в Україні періоду революції і після неї не була всеохоплюючою. Та й до того саме географічне поняття Малоросія (Україна) обмежувалося Київською, Волинською, Подільською і Полтавською губерніями. Херсонщина, Катеринославщина, Донбас і Кривий Ріг були "южним краєм" і уваялися поза Україною. Однак рух селянських, робітничих і солдатських мас під прапорами самостійності був доволі помітним і охоплював не лише центральні, північні, західні райони, а й південні. Єднало їх Шевченкове слово "в своїй хаті й своя правда, і сила, і воля".

Бачачи загрозу невідимій Росії в Україні, Ленін і більшовики організовують масову ескаляцію російської революції, що суне разом із червоними військовими загонами, спеціально підготовленими агітаторами і агітаційною літературою. Білі війська Денікіна, Врангеля теж ідуть в Україну, переслідуючи ту саму ідею — захистити єдність Росії. Ленін встановлює для України посаду надзвичайного комісара і призначає ним Г. Орджонікідзе, який цементував більшовицькі сили 1917, 1918 року, аж поки Україна не вийшла з Російської Федерації. Нарком національностей Сталін був проти такого виходу і вже тоді промовив свої знамениті слова: "Досить гратися в уряд і республіку, здається, час кидати гру". Цих поглядів щодо України вождь народів дотримувався до останніх днів життя. Такої політики навчав керівні кадри, які приходили до влади в Україні, і тримав їх на рівні "гри" в уряд і республіку. Не більше.

Пошуки державних форм правління в Україні тривали. Але оберталися довкола "нерозв'язної дружини" України і Росії, спільного військового союзу республік, об'єднання рад народного господарства, транспорту тощо. Комуністична партія більшовиків України — лише загін Російської комуністичної партії і, отже, нічим самостійним не відрізнялася і не претендувала на провадження самостійної політики. Такої лінії дотримувався і В. М. Молотов, 1920 р. рекомендований першим секретарем ЦК КП(б)У.

Та зусилля центру весь час натикалися на місцевий автономізм, який у Москві називали сепаратизмом. Тоді кожен спротив звинувачувався в націонал-ухильництві.

1922 р. створюється СРСР, і Україна остаточно втрачає шанс на самостійний розвиток.

Для наведення порядку 1925 р. Москва направляє в Україну Л. М. Кагановича. Професійний революціонер Каганович (енциклопедії замовчують його освіту) ступив на батьківську землю в один рік із першим Президентом

Фото Оксани Цецури

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ. ВЧОРА. СЬОГОДНІ... ЗАВТРА?

України, всесвітньовідомим ученим М. Грушевським, який повернувся з еміграції. Один, щоб бути поганьбленим, затаврованим як буржуазний націоналіст, другий, щоб ганьбити і таврувати. З появою Кагановича літературно-мистецькі дискусії переростають у політичні. Розпалюється шалена донощицька кампанія і кожен слизняк виставляє себе прихильником пролетарської ідеології. Керівна сила, тобто партія, дивиться досить своєрідно: чи ти з великої літературно-мистецької організації, як "Плуг", "Гарт", чи ти з малочисельної, як футуристи, "Ланка", чи ти з академічної установи, чи ти з інституту, все одно ти або уже буржуазний націоналіст, або потенційний, і твоє життя залежить від випадку. Багато хто зі свідомих українців тих часів пізніше буде страчений, репресований, засланий.

Штабом "українського фашизму" оголошується "Літературно-науковий вісник" (Львів). Формується у "ворожу" течію єфремівщина, а її лідер академік С. Єфремов сяде на лаву підсудних у сфабрикованій справі СВУ. "Шкідливою" визнається практика народного комісара освіти О. Шумського і, отже, з освітніх закладів викорінюється "шумізм". Письменник М. Хвильовий у своїй публіцистиці відстоює право українців на самостійність, витворює свій відомий маніфест: "Вперед, до Європи!" Москва, Сталін різко засудили хвильовизм як ідеологію буржуазно-націоналізму. Зацькований письменник застрелився. З одного боку на Україні ведеться українізація і Каганович бере в ній участь. З другого — викорінюється будь-який натяк на окремішність української нації, культури, її відмінність від російської. Між селянством (дрібнобуржуазним), інтелігенцією (націоналістичною) і пролетаріатом (передовим) зводиться стіна недовіри, яка 1937 року перетворилася на інквізиційну плаху. Політична, виконавча і судова влади були спрямовані на те, щоб убити українську ідею.

Пізніші посланці Москви — губернатори Радянської України П. Постішев, С. Косіор, М. Хатаєвич, М. Хрущов робили все, щоб Україна не виходила з сировинного придатку Росії і тому окремі галузі промисловості базувалися на комплексній мережі, що була розкидана по всьому СРСР. Україна-житниця мала зсипати свій урожай у бездонні засіки Союзу. Заохочувалася ще художня самодіяльність, яка милувала око кремлівських вождів. Сталіну подобалося, як М. Хрущов в українській сорочці витинав гопака. Тим часом українці заселяли нові ГУЛАГи Сибіру і Печори, безкрайні степи Середньої Азії, а в Україну організовується переселення з Росії. Це як

що й не асиміляція місцевого населення, то, принаймні, інтернаціоналізація.

Велика Вітчизняна війна українську національну ідею загострила. Та й як могло бути інакше! Адже батьківська земля залилася кров'ю. Окупована фашистами, вона продовжувала боротися — на фронтах і в тилу. Тема України переважає у творчості письменників. Та вже у 1943 р. Москві здалося, що тема України у письменницькій творчості надто випирає і це загрожувало не всій радянській ідеології. Ще не закінчилася війна, а вже Москва закладає основи ідеологічної формули "великий російський народ". А значить, усі інші народи — малі. Уже виробилася методика утисків "неблагонадійних", згори вказувалося, як слід ставитися до тих, хто перебував на окупованій території (негативно), до тих, хто був вивезений до Німеччини (негативно), до тих, хто потрапив у полон (негативно), не кажучи про тих, хто боровся проти режиму Кремля.

Отож, наприкінці 1943 р., коли з'явилася кіноповість О. Довженка "Україна в огні", українська тема одержала відповідну оцінку Сталіна і найвищих посадових осіб. О. Довженка звинуватили у націоналізмі. Ну, а далі, після ухвали політбюро, за звичним сценарієм пішли "проробки" інтелігенції повсюди, почалися пошуки нових носіїв "націоналістичних ідей". Тож нічого випадкового немає у тому, що Москва 1947 р. знову посилає Кагановича в Україну, де було і холодно, і голодно. Скрізь виднілися руїни. Та Каганович найперше звернув увагу на ідейний бік справи, на ідеологічні установи. Каганович планує теоретично і організаційно поглибити боротьбу з націоналізмом. На одному із планів роботи політбюро є така приписка: "Критика буржуазного націоналізму значною мірою носила академічний характер і не мала бойового, політичного характеру, особливо у викритті петлюрівських націоналістичних істориків — Грушевського та йому подібних агентів фашизму та іноземного імперіалізму..." (ЦДАГОУ, ф. 1, оп. 23, спр. 4017).

Кагановичу пригадалися давні "знайомі" М. Рильський, Ю. Яновський, І. Сенченко. Що ж про них сьогодні пишуть? Газетна і журнальна критика позитивно відгукується про творчість М. Рильського, який прагне "ідейно осмислити своє минуле". Роман Ю. Яновського "Жива вода" визнається "значним вкладом в українську радянську літературу". Роман І. Сенченка "Його покоління" вважається всього-на-всього "безпроблемним"... Із серпня все повер-

тається на 180°. У характеристиці творчості М. Рильського з'являються визначення, подібні до тих, що були у двадцяті роки — "націоналістичні манівці", "неокласичні шати". У "Живій воді" спотворено образи комуністів (те ж відзначалося і у 27-му році у "Байгороді"). "Ідеологія куркульства" і "націоналістична обмеженість", що ними дорікали колись І. Сенченку, випливають зараз. У 50-ті роки розвінчували В. Сосюру, у 60-ті — І. Дзюбу, у 70-ті — О. Гончара. У 80-ті роки ЦК розгорнув боротьбу проти найвпливовіших в Україні ідеологічних установ — газети "Сільські вісті", видавництва дитячої літератури "Веселка", Товариства книголюбів, щоб підірвати авторитет і звужити сфери їхньої діяльності.

На тлі цієї довгої вибоїстої дороги виразніше бачимо її сьогоднішнє продовження. Антидемократичні сили перейняли естафету боротьби з національною ідеєю. Є Незалежність. Здавалося, є національна держава. Чому ж тоді топчеться національна гідність? Чи є виховання національної свідомості? Чи є, зрештою, ідеологія національної духовності, яку вибудовували тисячі страдників, борців, каменярів, прометів українського духу?

Вишколені на проросійських інтересах, сьогоднішні урядовці провадять модифіковану, але ту саму антиукраїнську політику, оглядаючись на північного сусіда, припинюючись у політиці, економіці, виробництві. Один дотепний журналіст назвав таку політику України розкарякою.

Із прікотою треба засвідчити, що сьогоднішні верхи національну ідею, як таку, не сприймають. І досі, на одинадцятому році Незалежності, не вироблено національну ідеологію перехідного періоду від так званого соціалізму до суспільства з приватною власністю. Відсутні державні програми національного відродження, національної освіти, національного єднання. Національна ідея, що привела до Незалежності, настрахала владу, яка розвалила Народний Рух, підсовує ідею громадянського суспільства, яке начебто має замінити національне суспільство, створює партії і конфесії, котрі не сприяють єднанню українського народу.

Чим можна пояснити, що на всіх рівнях від столиці до села дискредитується незалежність України, її Конституція, її символіка? Не вивчається і не співається Гімн. Порівняймо культ Прапора, що був у радянські часи, з теперішнім ставленням до нього. Цим самим підживлюються ностальгічні почуття жалю за вчорашніми днями. "Навіщо така Незалежність?" — можна часто чути. А й справді — навіщо? Прислухаймося

ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ

до цитат, що звучать з уст депутатів парламенту. До яких тільки авторитетів вони не звертаються! Англійських, німецьких, швейцарських, чилійських, китайських! На жаль, серед них не почуємо імен українських авторитетів. Невже не було їх у нашій історії — філософів, учених, державних діячів? Не було реформаторів-піонерів, починаючи ще від козаччини, гетьманщини аж до Франка, Лесі Українки, Вернадського, Грушевського? Були. Тільки їхні ідеї не пішли в люди, в життя. І, отже, їх у народі не знають, — нація позбавлена культурного розвитку.

Діями владних структур національна ідея зведена до рівня просвітницької пропаганди. Її роль

суспільстві, послуживши сигналом грабувати державне майно (тобто національне), природні скарби (тобто національні). Новий Президент до цієї "філософії" додав свою "філософію" — "у перехідний період труднощі неминучі". Ці дві "філософії" не стали підмурівком творення, а спричинили обвальну лавину руйнування, в тому числі й руйнування нації.

Складається враження, що владні структури, в яких багато вчорашніх теоретиків і практиків боротьби з націоналізмом, разом із так званими олігархами, створили для свідомої частини українців таку собі резервацію. Ось вам ваша Незалежність, Конституція, символіка. Хочете побавитися у запорозьких козаків? Побавтеся. Організуйте ще гурток бандуристів. Дуже добре, якщо ви зайнялися лозоплетінням. Можете подискутувати про новий правопис. Проведіть коли не коли фестиваль української пісні, відроджуйте національні традиції. Будь ласка. Скличте всесвітній конгрес українців. Побалакайте. Поплачтеся. Скликали уже третій конгрес. Побалакали. Поплакалися. Виробили рекомендації до уряду. І що? А нічого. Мова? А що мова? То ж маєте Закон про мови. А ще маєте "Просвіту", Товариство української мови...

Чинічно знищено найстаріше в Європі українське книговидання, українську книжкову торгівлю. Ринковізуйтеся, мовлять, письменники з порожніми кишнями. Творіть, композитори, музику. Створюйте, драматурги, сучасні п'єси. У вас відібрано засоби існування? А ви спробуйте без них. Ще вчора суспільство при всій своїй дволиконості розглядало письменника у зв'язках із робітництвом, селянством, армією, наукою, школою, вчительством, студентством. Розглядало і зважало. Сьогодні генератори національної ідеї відлучені од народу. Хіба це не боротьба з націоналізмом, чи то пак, з національною ідеєю? Без галасу, без тюрем...

Росіяни подбали про державну підтримку книговидання і ЗМІ, відповідно до якого від податку на додану вартість звільнено увесь технологічний процес, пов'язаний із випуском книг, усі підприємства й організації, що мають до цього відношення, — від виробництва паперу, картону, поліграфіки, фарби до розповсюдження літератури. Крім того, вони частково звільнені від податку на прибуток, від мита на ввезення зарубіжного обладнання, матеріалів тощо. А в Україні безпардонно, знищуючись із обездуховлених українців, плодяться "українські газети", "українські видання"! Відкрито кордон для заведення значно дешевшої російської книги, шовіністичний рекет гуляє на українському радіо і особливо на телебаченні.

Та немає нового Івана Дзюби, щоб на весь світ гукнути: "Ринковізація чи русифікація?!"

Віктор КОСТЮЧЕНКО

РОЗКОПКИ 1901 р. В ЦАРИНІ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Закінчення. Початок на с. 9

ніж залягання культурного шару. По всій довжині рівчака обережно знімався верхній шар землі до глибини, де віднаходилися перші сліди захovanого тут матеріалу. Тоді всі робітники спускалися на дно рівчака і починали розбирати наявну перед ними стінку землі, маючи можливість бачити її зверху, збоку і таким чином не могли пропустити жодного викопного предмету, а я, вибравши зручне для спостереження місце, дивився за ними і керував роботою, зауважуючи і замальовуючи усе необхідне. Якщо визначена для роботи сторона майданчика мала в довжину більше 10—15 метрів, то від основного рівчака проводилося до нього перпендикулярно ще 2—3 паралельних, між якими залишався проміжок до 1 м в ширину. Одна група робітників, по 2—3 чоловіки на рівчаку, бралася до розбирання матеріалу, а інша відгрібала землю і викидала її назовні. Цей спосіб мав ще ту перевагу, що, маючи перед очима розрізи прокопаного, було можливим розмірковувати, в якому напрямку повинна просуватися робота. Нарешті, пройшовши весь майданчик по довжині, можна було судити про його величину і почасти про те, який розмір він мав до руйнування.

Інструменти, якими користувалися при розкопках, також були не дуже складними; обходилися найнеобхіднішим: два щупи, лопати для робітників, маленька лопатка з коротким держачком, на зразок саперної, два-три ножи у вигляді кинджала і стільки ж совків, компас, рулетка, зошит для малювання і, нарешті, фотографічний апарат, яким, між іншим, випадало користуватися доволі зрідка. Згадаю ще про одну деталь. Спочатку

розкопок я довго не знав, як запобігти черепкам від розписаних посудин, щоб вони при зіткненні з повітрям не вкривалися твердою сіруватою оболонкою, яка цілковито знищувала на них фарбу. Згодом, переконавшись, що це відбувається від того, що вони просочені цементом, якого в достатку є у ґрунті нашої місцевості, я віднайшов можливість зліквідувати його змиванням: відразу після того, як виняли черепки із землі, опускали у відро з водою, в ній вони лежали певний час і після цього промивалися, просушувалися в тіні.

Повертаючись до народу, який

Крутобородинці-1. V тис. до н.е. Розкопки В. Хвойки.

жив у нашій місцевості в епоху існування описуваної культури, скажу кілька думок про спосіб його життя, наскільки можна судити про його життя за наявними даними.

Як відомо, землянки відзначаються переважним вмістом великої кількості харчових відходів, основна роль в яких належить черепашкам, але було б помилково думати, що молюски з них, в поєднанні з м'ясом

деяких тварин, слугували єдиною їжею для неолітичної людини. Це важко припустити ще й через те, що їх ловлять тільки у певну пору року, а, наприклад, зимою добувати їх неможливо, як і не можна уявити, аби їх заготовляли про запас. Маємо ще позитивні дані про їжу, яку вживали тодішні жителі Придніпров'я разом із м'ясом молюсків та чотириногих і, по всій вірогідності, могли бути додатком до останнього або взагалі заміняти його взимку, а можливо, і взагалі відігравали першорядну роль серед харчів. Як ми вже бачили, в землянках та майданчиках, особливо в перших, доволі часто зустрічалися кам'яні плити-зернотерки і розтирачі до них; у глиняній обмазці стін завжди зауважували домішки просіяної пшеничної соломи, і, нарешті, на двох майданчиках моїх попередніх розкопок достатньо знайдено обпаленого зерна великої пшениці і якоїсь зонтичної рослини, можливо, анісу чи кропу.

Все це доводить, що прадавні жителі нашого краю вже займалися хліборобством і що культура злакових рослин була досить різноманітною. Із них, вірогідно, і готували різну їжу, яка майже незмінно збереглася до цього часу у своєму первісному вигляді в культурного і некультурного людства — різні види каш, соломаха і, нарешті, хліб. Рештки рослинної їжі надіються й у викопаних у землянках посудинах. Соломо могли по-різному застосовувати в господарстві, а солома і тепер вживається в селянських будівлях.

Обробляли землю, можна гадати, за допомогою дерев'яних знарядь у вигляді лопат і мотиг; проте люди могли допомагати і деякі тварини — воли чи коні, кістки яких також траплялися в землянках. На

Верем'я. V тис. до н.е. Розкопки В. Хвойки.

жнивних користувалися крем'яними серпами (на одному із майданчиків я кілька років тому знайшов їх повний горщик), або ж стебла просто висмикували із ґрунту. Отримане зерно згодом розтиралось на каміннях і з нього пекли оладки і готували інші страви. Можливо також, що крім всього цього, харчувалися молоком тварин і виготовляли з нього сир...

При неодноразових описах розкопок окремих землянок ми бачили, що кожна з них є певної величини продовгуватий чотирикутник, дещо заглиблений у землю, і складається з двох різновеликих частин; верхня, трохи вища, була житловою, а нижня, яка закінчувалася входом у яму, використовувалася для приготування їжі, бо в ній завжди знаходилося вогнище і цілі купи харчових відходів. Земляні виступи, подібні до тих, які виявлені в землянці поблизу м. Ржищева, могли використовуватися

для сидіння або заміняти стіл; окрім цього, як можна припускати, використовувалися і переносні меблі, коли судити про це по глиняному стільчику на чотирьох ніжках із прогнутим сидінням, на якому була знайдена мною сидяча глиняна статуетка. Нема нічого дивного, що предмети такі виготовлялися із дерева і не збереглися до нашого часу, так само, як і інші дерев'яні знаряддя, використання яких не підлягає сумніву через відсутність рівнозначних їм кам'яних чи кістяних предметів. Нарешті, цілком природно, що жителі нашої віддавна лісової місцевості найчастіше користувалися таким матеріалом, наявність і легкість обробки якого дозволяли його застосувати в найширших обсягах.

Таким чином ми бачимо, що народ, який жив у нашій місцевості з неолітичної пори, був не кочовим і не мисливським, а мирним осілим хліборобським племенем, він з початку свого існування носив зародок тієї сприятливої для розвитку гуртових і сімейних засад культури, яку ми послідовно бачимо і в подальшому, і в пізнішому, і навіть у сучасні нам періоди зовнішнього і внутрішнього життя.

Вікентій ХВОЙКА,
завідувач музею
Київського товариства
старожитностей та історії

Примітка. Матеріал Вікентія Хвойки подаємо скорочено.

Редакція

«ДОБУ ЖОРСТОКУ, ЯК ВОВЧИЦЯ» ВІН ПЕРЕМІГ В ІМ'Я ВІТЧИЗНИ (АРХЕОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА-КАНДИБИ)

Становлення Олега Ольжича, сина ушавленого Олександра Олеса, як ученого-археолога розпочалося, по суті, у "праский період", коли доля зрела талановитого поета з уже всесвітньо відомим археологом Ярославом Пастернаком. Тодішній директор музею Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові запрошує О. Ольжича взяти участь у пошуках пам'яток мальованої кераміки, яка входила до великого середземноморського цивілізаційного кола, репрезентована в Україні пам'ятками трипільської культури (IV—III тис. до народження Христа), що є справжніми шедеврами українського праісторичного мистецтва. І хоча першу трипільську пам'ятку відкрив в Україні у 1897 р. В. Хвойка, через відсут-

ли можливість українському археологові нормалізувати свої фінансові проблеми, що завжди були перешкодою для продуктивної праці в еміграції. Письменник Улас Самчук згадає, що Олег Ольжич, окрилений успіхом, писав побратимові з Югославії: "Власе! Тепер ми живемо!" Він пояснив, що йому вдалося здобути в американців добру репутацію науковця і що йому пощастило дістати постійну наукову стипендію, якою він хотів би також допомогти і мені".

Для досконалого розуміння неолітичних пам'яток Європи археолог вивчає збірки в музеях Софії і Пловдива (Болгарія), Бухареста (Румунія), Белграда (Югославія). Археолог-поет ніби відчуває, що життя відвело йому не так багато часу для наукових досліджень. У 1936—1937 рр. Ольжич перебуває в Італії, працюючи в науко-

ність професійних археологів українського походження в Галичині вони практично були невідомі для науки. Заповнити цю прогалину і взявся випускник Карлового університету Олег Ольжич-Кандиба, провівши розвідкові дослідження в селах Ланівці, Добровілля, Козаччина, Стрілківці, Голігради, Касперівці, Новосілка Кастюкова, що на Тернопільщині. Появу в українській археології нової, потужної фігури засвідчили наукові статті вченого, надруковані в "Записках НТШ", чеських журналах "Праісторичний огляд" і "Археологічні пам'ятки", де автор досліджує кам'яну індустрію трипільських племен та їхню дивовижну кераміку.

Одночасно публікує низку праць у журналах різних європейських країн і США. 1939 р. у виданні Американського Інституту Археології з'явилася його стаття про С-спіральний мотив в орнаментіці дністрово-дунайської неолітичної кераміки. "Спіральний меандер, — узагальнював судження О. Ольжича його вчитель, археолог Я. Пастернак, — який обіграв безперервно трипільську посудину, мав, безумовно, вище, символічне значення. Він був для трипільського митця символом безупинного руху в природі, можливо, й вічного позагробового життя".

У цей час увагу вченого привернуло городище в Шипинцях на Буковині, досліджуване археологами наприкінці XIX ст., матеріали розкопок з якого зберігалися в музеях Чернівців, Відня, Львова, Кракова і Берліна.

Досконало вивчивши їх, він написав документальну працю про керамічне мистецтво і знаряддя праці шипинецьких трипільців. Уперше весь археологічний матеріал трипільського часу класифіковано з погляду як орнаментики, так і символіко-культурного значення. У 1937 р. книгу видрукував Природничий музей Відня.

Останню археологічну працю О. Ольжич написав 1939 р. Зосередившись на питанні походження трипільської кераміки в Україні, автор статті "Старша мальована кераміка в Галичині" пише: "Західноукраїнська або галицька мальована кераміка не є ніякою місцевою групою. Це скоріше інтенсивне осередне ядро культури, яке стояло в тіснішому зв'язку з подунайською областю". З одного боку, О. Ольжич удосконалив археологічну типологію трипільської кераміки, виді-

ливши сім основних форм, а з другого — простежив еволюцію її орнаментики, розшифрувавши два ступені розвитку: пам'ятки типу Незвиська та пам'ятки типу Шипинці-Заліщики.

Оцінюючи археологічну діяльність сучасника, Я. Пастернак відзначав: "Головна його заслуга на полі археології України полягає в тому, що він, мабуть, найкращий аналітик, виявив тісне генетичне споріднення старших форм і орнаментів трипільської культури з такими ж в енеоліті Подунав'я... О. Кандиба причинився до опрокинення думки деяких раніших дослідників про азійське, не місцево автохтонне походження трипільських племен. І це є його тривким вкладом у досліди над етногенезом українського народу".

Доля відкривала перед Олегом Ольжичем фантастичні перспективи, в ретроспективі яких він міг споглядати себе в даліні тисячоліть, живучи "колись у простім курені над озером з якими берегами". "Світлий спокій дорогих глибин прозорості і чистої науки" в "добу жорстоку, як вовчиця" змусив його вибрати іншу долю. Замислившись над історичним шляхом, який пройшла Його Нація — одна з найдревніших в Європі, Поет, Археолог, Патріот заповів собі Голгофу в ім'я будучності України:

*І в грізні дні залізної розплати
В шинелі сірій
вмерти від гранати.*

Ігор КОВАЛЬ

Знаменита печера Вертеба, коло села Білче Золотого на Тернопільщині. Це тут уперше 1822 року Хмільєвський виявив вогнище, надому мальовану кераміку, кістки. Згодом 1884 року польські археологи Е. Павлович та Г. Осовський тут же, на землях Л. Сапиги, розкопали житлові майданчики із такими знахідками, що й у печері. Поблизу села Кукутені, що коло міста Ясси (Румунія), 1889 року Г. Буцуряну відкрив поселення з мальованою керамікою. У червні 1893 року учитель В. Арійчук у Шипинцях на Буковині також відкрив невідоме поселення. У вересні того року подібну пам'ятку в Києві виявив В. Хвойка. Історичну приналежність її довелося обґрунтувати пізніше.

Вікентій В'ячеславович, чех за національністю, за якимось невимовним покликом залишає Прагу і 1876 року перебирається до Києва. Учителював, займався сільським господарством, захоплювався старо-

ЕПОХАЛЬНЕ ВІДКРИТТЯ

виною, а відтак перейшов на археологію. Відкрив низку пам'яток палеоліту. Розкопуючи Кирилівську стоянку в Києві, він між 59-м та 61-м будинками виявив "кирилівські землянки" з мальованою керамікою, кістками тварин, рештками будівлі та стулками черепашок. Коли до нього надійшли виорані на полі поблизу села Трипільля, що неподалік Києва, черепки від посуду, зняряддя, В. Хвойка не забарився виїхати туди. Розкопки на землях сіл Верем'я, Халеп'я, Жуківці підтвердили, що на Україні відкрито "нову неолітичну культуру". Через рік В. Хвойка зібрав пристойну колекцію кераміки та знярядь хліборобів. Ці вияви культури він дослідив, інтерпретував і завіс в історичні скрижалі. На

них від часу проведення XI Археологічного з'їзду 1899 року вона записана як трипільська.

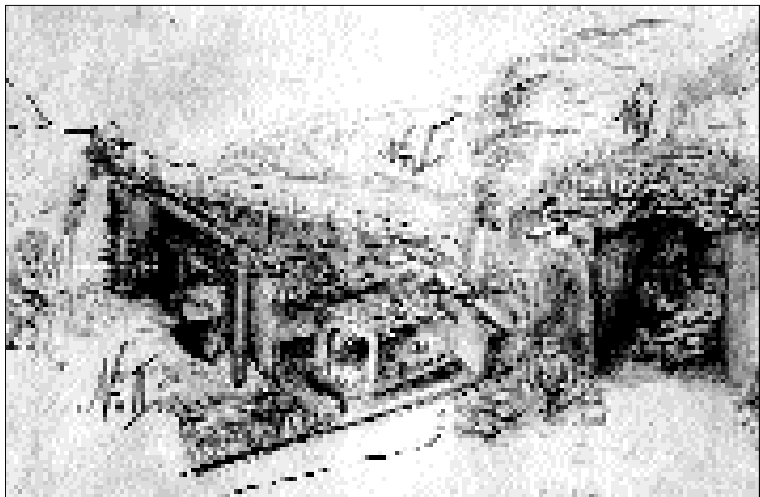
З доповідями про нововідкриту культуру В. Хвойка виступав на XIII, XIV археологічних з'їздах. На XII Міжнародному з'їзді доісторичної археології та антропології в Парижі, на конгресі у Флоренції (Італія) читалися про неї лекції. В секції Паризького антропологічного товариства в 1900 році Федір Вовк організував виставку речей трипільської культури, знайдених В. В. Хвойкою. Сам же автор відкриття продовжував її досліджувати, писати праці. Найосновніші з них: "Розкопки 1901 року в царині трипільської культури", "Розкопки в Київській губернії 1903

року" (Київ, 1903), "Розкопки в Київській губернії 1903 року" (Київ, 1904), "Розкопки в Київській губернії 1903 року" (Київ, 1904), "Розкопки в Київській губернії 1903 року" (Київ, 1904).

Понад сто років працюють археологи у колі завдань, поставлених видатним українським археологом Вікентієм Хвойкою, розкриваючи хліборобську епоху трипільської цивілізації. Хоча від часу смерті його праці в Україні ще не передруковувалися.

Вадим МИЦИК

РОЗКОПКИ 1901 р. В ЦАРИНІ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Кирилівські висоти, трипільське поселення. Рисунок В. Хвойки

З огляду на з'ясування різних сторін так званої трипільської культури я в 1901 р. поставив собі за завдання розкопати глиняні майданчики у віддалених одна від одної місцевостях. Змушений був обмежитися тільки двома пунктами — поблизу міст Ржищева і Канева.

Трипільська культура, при усьому своєму поступовому розвитку і довговіковому періоді існування, у всіх відношеннях передусє могилиним насипам з похованнями скорочених окрашених скелетів, не кажучи вже про тих, котрі вважаються скіфськими. Таким чином вона є першопочатковою і належить ще до неолітичної епохи кам'яного віку.

Як показує низка розкопок, ця культура завжди і всюди зустрічається у двох видах, у відмінних одна від однієї умовах. В одному випадковій незначна частина характерних для неї предметів зустрічається на невеликій глибині від поверхні, тоді коли основна їхня кількість, які утворюють інколи товстий шар суміші різноманітних предметів, завжди зосереджуються на значній глибині, на дні більш чи менш глибокої ями, яка створює або центр, або ж бокову частину певного заглиблення. Шар цей складається переважно із різноманітних харчових решток, якот: ступок річкових черепашок, кісток диких і домашніх тварин, у тому числі й кісток птахів і риб, перемішаних із попелом, вугликами та інколи із саженою; але все це змішане з великою кількістю череп'я розбитого посуду, і серед цієї маси подібуються один або кілька екземплярів крем'яних, кістяних і рогових знярядь. При цьому біля однієї зі стінок даної ями на самому дні трапилися рештки розвалені печі або вогнища із обпаленої глини, передня час-

тина яких була в ямі, а тильна заходила в стіну. Інколи в одній ямі рештки вогнищ траплялися у двох чи навіть трьох місцях, але тоді вони розміщувалися не на її дні, а на шарові раніше згадуваних харчових решток та інших предметів. Місця з подібним вмістом і знайденими там предметами безперечно належать до трипільської культури, бувають здебільшого зосереджені в значній кількості, на невеликій відстані один від одного на краях схилів, а інколи і на самому узвишші плато і навіть цілого їхнього ряду, як-от київські, котрі завжди знаходяться на верхній частині схилу.

Іншим видом умов, у яких зустрічається названа культура, є так звані майданчики, які, по облаштуванню і знайденому в них матеріалу, не мають нічого спільного з вищеписаними місцями. За винятком — інколи зустрічаються зуби, кістки чи роги якоїсь тварини і 3—7 ступок черепашок, тут немає масового скупчення харчових решток, вугілля і попелу, а також решток печей чи вогнищ, які є характерною рисою описаних вище місць. Зайнятий окремим майданчиком простір буває, на противагу попередньому, різної форми і величини. Здебільшого це продовговуватий чотирикутник, а інколи кілька до нього прилеглих і розміщених у різних напрямках. Від різноманітності форм здебільшого залежить і розмір самої території, яку займає кожний майданчик окремо.

За складом і облаштуванням майданчики мають ґрунтовні відмінності. Головним чином, вони складаються із різної величини уламків обпалених глиняних стін, на яких видніються відбитки прутів, кілків і тесаних колод, але частіше всього одна або обидві сторони бувають

гладенькими, інколи пофарбовані у червоний чи сіро-білуватий кольори: фарби часом чергуються одна з одною. Пласти, куски і грудки обпаленої глини трапляються на різній (від 10-ти см до 1 м) глибині від поверхні землі і, пошарово чергуючись, доходять у глибину до двох і більше метрів. У більшості випадків вони розміщені горизонтально.

П переходячи від землянок до майданчиків, мушу сказати, що, досліджуючи їх у зв'язку із незвичним, надто різноманітним і багатющим матеріалом, я довго затруднявся визначити їхнє первісне призначення і не мав можливості дати відповідь на питання, чим саме є досліджувані мною місця. Спостерігаючи за ходом робіт і розбиранням викопного матеріалу, бачив тільки, що маю перед собою рештки зруйнованих глиняних стін і домінок, які свого часу піддалися дії сильного вогню, і що вони, очевидно, належать до якихось споруд із залишками тієї ж культури, з якою я зустрічався при розкопках землянок на київських узгір'ях. Тільки пізніше, внаслідок тривалих розкопок і систематичного дослідження місцевості, де були відкриті майданчики, питання про їх загадкове облаштування і розміщення стало яснішим.

Вивчаючи у всіх деталях кожний майданчик окремішньо, я, нарешті, зміг скласти точний план їхнього розміщення. Розкопуючи групу майданчиків, часто наближених один до одного, я став помічати, що чим різноманітніше облаштування майданчиків за формою і величиною, тим більше різниться склад самих предметів між майданчиками того чи іншого узвишся.

Якщо предмети, знайдені в одній групі майданчиків, ще належать виключно до епохи кам'яного віку, то на майданчиках другої групи вже бачимо й вироби із чистої міді, як свідчення перших ознак появи металу у нашій місцевості. Оскільки майданчики не мають ніяких ознак людських осель, то вважати їх такими не має ніяких підстав; з іншого боку, беручи до уваги наявність цілих та зруйнованих поховань зі спалюванням, глиняних стовпів у вигляді п'єдесталів, своєрідної кераміки, а також все оточення знайденого, можемо зробити висновок, що майданчики виявляють рештки давніх обрядових споруд, здебільшого поховальних. Виходячи з того, що землянки і майданчики розташовані на такому значному просторі (смуга їхнього поширення починається від Дніпра, доходить до

р. Дністра і Карпат, а може і далі, до р. Вісли) і що подібувана в них культура відтворює різноманітні стадії розвитку, від найпримітивнішої аж до тієї, котру ми бачили на початку віку металу, може тільки повторити висловлене мною ще раніше міркування, що народ, який їх залишив, був мирним, осілим хліборобським племенем, безперечно орійського походження, в якому можна вбачати тільки наших предків праслов'ян, котрі пережили тут всі відомі пересування і набіги інших іноземних племен, і нащадки яких утримали у своєму володінні край предків до цього часу. Всі докази і факти, які спонукали мене до цього висновку, я полишаю для майбутньої, ґрунтовнішої праці, над якою широкотрудуватися і виконання якої буде залежати головним чином від часу і наявності уже готового матеріалу.

Описувана мною культура, яку я вважаю можливим назвати давньоарійською, а точніше, протослов'янською, котра поширена на великих просторах, уже згаданих мною раніше, власне, починаючи із Київського, Васильківського, Канівського, Чигиринського, Звенигородського, Уманського і Липовецького повітів Київської губернії, до північної частини Херсонської і у всій північній частині Подільської губернії, до самої границі Галичини і далі, а також по лівому березі р. Десни, в Остерському повіті Чернігівської губернії. При таких обширах зайнятих районів, на неї, вірогідно, натраплять багато дослідників. Не знаю, чи вдасться мені ще попрацювати на розкопках майданчиків і землянок, які належать до згадуваної культури, і над опрацюванням її

3 розкопок В. Хвойки. IV тис. до н.е.

проблем, але я вважаю за необхідне повідомити деякі дані щодо пошуку придатних для розкопування місць.

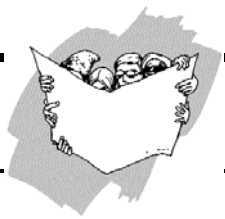
Н аявність майданчиків і землянок проглядається виключно на горбистій місцевості, пересіченій в різні боки більш чи менш глибокими ярами. Над ними тягнуться безперервною низкою гористі місця. Дивлячись на таку місцевість з якоїсь висоти після недавньої оранки, легко можна помітити на схилах, берегах і на плато цих узвиш багато темно-сірих чи коричневих плям, виразно виділених на загальному фоні чорнозему і розміщених на певній відстані одна від одної. У першому випадку можна з упевненістю сказати, що ми надібрали рештки землянок, а в другому можна розраховувати на наявність майданчиків.

Щоб запобігти зайвій втраті часу та іншим незручностям, я застосовував для досліджень тонкий круглий шуп, виточений із литої сталі, довжиною 1—1,5 м. Відшукавши за допомогою цього зняряддя кілька неподальок розташованих місць, я брався за розкопування. Головною моєю турботою було розставити робітників так, щоб кожний з них міг упродовж роботи постійно дивитися за тим, що знаходиться перед його очима на відведеній йому лінії і поступово рухатися вперед, не ризикуючи розбити чи зруйнувати предмети: я ж сам ставав так, аби мати можливість спостерігати за всіма одночасно і, побачивши той чи інший предмет, міг би вчасно зупинити кого потрібно і взагалі керувати всім ходом роботи. Для цього я, визначивши за допомогою шупа приблизні межі того чи іншого схованого під землею предмета і позначивши його на поверхні, проводив на певній відстані паралельну до нього лінію, впродовж якої копався рівчак на три і більше метрів завширшки і глибиною трохи більше,

Халеп'я. IV тис. до н.е.

Закінчення на с. 10

МІЖ НАМИ КАЖУЧИ

СЛОВО ГОТОВЕ, А ЧИТАЧ?

Хочу наголосити на очевидному, якого дехто вперто не бачить: газета без читачів не має жодного сенсу існувати. Уточнюю: без достатньої кількості читачів. Бо якщо на ці мої слова зголосяться (наприклад) три сотні передплатників (ба, навіть три тисячі!), то й тоді виплачених ними грошей за нинішньою ціною газети не вистачить навіть на придбання паперу для її друку.

Я вже не кажу про те, що три тисячі гарантованих читачів загальноукраїнського культурологічного тижневика в країні, де 20 мільйонів дорослих громадян декларують себе україномовними, це лише $(3\,000 : 20\,000\,000) \times 100\% = 0,015\%$.

Тобто наявність і помітність нашої газети (нашої з вами, шановні громадяни-читачі!) в реальному інформаційному просторі України близька до нуля.

Воно й зрозуміло: адже газету, яку передплатили три тисячі читачів (і ще стільки ж потрапляє до кіосків) читає лише кожен 3333-й. Інакше кажучи, на одного читача нашої газети припадає 3332 українських громадянина, котрі нашої газети не читають!

На тлі цієї статистики якось не дуже віриться, що більшість наших громадян, які подекуди так емоційно демонструють свій патріотизм, насправді є патріотами.

Знаю, що такий вердикт може багатьом не сподобатися. Але ось приклад.

Багато хто приходить до редакції з проханням подарувати свіжий номер. Ми отримуємо на редакцію певну кількість примірників для безкоштовного розповсюдження, але кожна пачка такої благодійності коштує нам мало не сотню гривень, тоді як в кіоску примірник коштує (поки що) 25 копійок.

І зойно ми обмежили нашу філантропію, посилавши читачів до кіоску, як з'явилися ображені і здивовані: "Вам що, шкода однієї газети за 25 копійок?!"

Отож питаю і я вас: "А вам, хто мало не через одного викурює **щодня по дві гривні**, інвестуючи у майбутній хвороби, не шкода **25 копійок на тиждень**, щоб хоч у такий пасивний спосіб реалізувати свій задекларований патріотизм?" Причому, не для нас, а для себе, у ваших власних інтересах. Хоча, звичайно, хтось реалізує свій патріотичний інтерес читаючи "Бульвар", "Петровну", "Московській комсомолец в Україні" і подібне.

Вже багато казав, повторюся ще раз: чи не найбільше уникаю розмов про гроші. Бо гроші — це не причина, а лише наслідок, яким можна інколи виміряти результат, проте не можна його змінити.

І тут також веду розмову не про гроші, а про абсурдну ситуацію, яка склалася у відносинах між газетою і читачами. З одного боку, ми вас усіх любимо і цілком готові роздавати газету безкоштовно. Готові морально. Але не здатні матеріально. Хоча й працюємо багато і сумлінно. І це добре і переконливо бачите на сторінках нашої (нашої з вами) газети.

Звичайно, що ми переглядатимемо таке ставлення до читачів і до себе самих. Хочемо, щоб і ви, шановні, переглянули своє ставлення і відповідальність до себе і до газети. Аксиома: без відповідальної читацької аудиторії ніколи не буде відповідальної у своїх виступах газети.

Радикально налаштований читач із характером тут-таки скаже (не без виклику): "А що ви пропонуєте?!"

Пропоную Вам, шановний читачу (і всім вам, хто говорить: "а я купую в кіоску") піти на пошту і передплатити. І намовити зробити це своїх близьких і знайомих.

І ще. Останнім часом багато наших "черезкіоскових" читачів скаржаться на відсутність газети у продажу. Водночас, збільшилася кількість нереалізованих у кіосках примірників, які нам повертають за актами про списання. Ми добре розуміємо цю ситуацію і знаємо, що і хто за цим стоїть.

Вихід? Тільки передплата. Шануймося!

Євген ГОЛИБАРД

Історія про те, як Люба підтримала Віку у скрутний час, видається схожою на різдвяне оповідання. Проте, нічого нереального в ній немає.

Але багато хто з Вас подумає, що романтично налаштованій Любі просто поталанило і її не ошукали, як це нерідко трапляється. Насправді ж Люба не наївна альтруїстка, вона підійшла до чужої біди не лише з чуйністю, а й із здоровим практицизмом. Зверніть увагу на зваженість всіх її кроків. Крок перший: вона допомогла не грішми (що було б найлегше), а харчами, і при цьому уважно спостерігала за реакцією Віки. Крок другий: саме Люба (а не Віка) виявила ініціативу у подальших контактах: вона розпитала молоду жінку про те, де саме і у яких умовах та мешкає.

Крок третій: Люба не просто не забула про Віку, вона знайшла час її відвідати і переконалася, що та їй розповідала про себе правду. Зрозуміло, що вигляд помешкання скаже про його господарів більше й переконливіше, ніж вони самі. Познайомившись з родиною Віки і побачивши, у яких умовах вона живе, Люба переконалася у тому, що ці люди, незважаючи на скруту, не втратили почуття особистої

РЕПЛІКА ПСИХОЛОГА НА ПУБЛІКАЦІЮ В «СЛОВІ ПРОСВІТИ», ч. 17, 2002 р.

гідності й намагаються протистояти життєвим негараздам. І вже тоді Люба зробила наступні кроки, — не обмежилася епізодичною матеріальною допомогою. Зважте на її тактовність та делікатність, — допомагаючи бідній родині постійно, вона робила це так, щоб не принизити їх гідності, вона не лише давала їм гроші, одяг та інші потрібні речі, а й допомогла молодому батьку-вітчиму влаштуватися на роботу, чим знову-таки підтримала його гідність.

Люба говорить про те, що зустріч з Вікою стала доленосною для них обох. І Віка зі своїми близькими не пропала у цьому житті і у Любіних обставинах багато що стало мінятися на краще. Це можна пояснювати і чимось незабгненним для нашого матеріального світу, що керує нашою долею згори і суто раціонально — Люба діяла за покликом душі, й душевна

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

віддача тих, кому вона так вчасно допомогла, надихає її. Коли людина в змозі діяти згідно зі своєю сутністю, а не всупереч їй, то у неї наче виростають крила і вона відчуває, що може звернути гори.

Головне — допомагаючи незнайомій людині, уважно придивіться і прислухайтесь до неї і ви зрозумієте, чи піде їй на користь ваша допомога.

А для тих, хто відчуває своє покликання у тому, щоб допомагати людям, які потрапили у біду, зараз є ціла фахова галузь — соціальна робота.

Наталія БАСТУН

МИ ЗАЛИШАЄМОСЯ З «СП»!

ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

Не менш оригінальний у своїх висновках В. Карпенко. У публікації про останній компартійний з'їзд (ч. 22 за 6.06.02) автор, цілком слушно зауваживши, що сьогодні комуністи навряд чи будуть підтримані українською спільнотою, бо та вже переконалася в безперспективності комуністичного шляху, тут же сумує з того приводу, що альянс чотирьох (В. Ющенко, комуністи та іже з ними) розпався. На думку автора, так воно й повинно було статися, адже все, що діється в стінах Верховної Ради, режисується поза її стінами. За В. Карпенком виходить, що неофітами в ній є не тільки ющенківці, а й уся депутатська рать, якою маніпулюють кому заманеться.

Написав це тому, що, як і ви, вважаю: "Слово Просвіти" — це газета діалогів, державотворчих ідей, спрямованих на консолідацію суспільства, пошук і підтримку громадських ініціатив на утвердження України в Україні і світі. Тому в ній не повинно бути сумнівних "вузликів". А ще для того, щоб сказати: ми, просвітяни, й надалі залишаємося з "СП".

З повагою

Валентин ДЕРКАЧ
голова Широківського товариства "Просвіти".

P. S. Не подумайте, що не бачимо сильних публікацій в газеті. Назву тільки деякі з них:
1. Л. Голота. Російська рулетка та Російська рулетка-2.
2. О. Солонець. Як відзначати Переяславську раду?
3. Ю. Гнаткевич. Відродження чи переродження.

Фотопогляд

КРИЮТЬ ДЯДЬКИ ДАХ

Він справжній майстер своєї справи. І знають люди Олексія Дмитровича Орішка не тільки в його рідному селі Сираї, що в Козелецькому районі на Чернігівщині, а й у всій окрузі. Адже, вже пенсіонером, він, немов "швидка допомога", роз'їжджає на велосипеді навколишніми селами й допомагає землякам. "Працюю по людях", — каже вмілий тесля. Він вірить своїм рукам і самому собі. А люди вірять йому.

Ось і дах моєї батьківської хати покрит, разом зі своїми колегами Миколою Івановичем Тонконогим та Михайлом Петровичем Кузьменком, всього за якихось два дні.

На знімку: Олексій Дмитрович Орішко за роботою.

Олекса ВАЩЕНКО,
Фото автора

КОШОВИЙ ЧИПЕНКО ВИСТУПАЄ ЗАВТРА

Як повідомляє старший контролер-ревізор КРВ у Диканському районі Полтавщини Анатолій Миколайович Чипенко, Панько Рудий готує позов на Леоніда Якубовича — за перекручення національних традицій в одіозній телепрограмі “Диканька”. Зрештою, вся Диканька обурена: якби ж бодай раз приїхали невдахи-гастролери до них та своїми очима поглянули, як воно діється все те у Диканьці, то й самі задумалися б, чому вечорниці — правдивий український звичай, що слугував етичному й побутовому навчанню молоді — перетворилися в Кисві на клуб сміху крізь сльози. Все там є, тільки крайнього духу бракує.

На Миколу Гоголя кивати не випадає — великий оповідач наперед знав, що розтлумачити московитянам і пітерцям значення слова вечорниці не вдасться, бо нема такого поняття в Росії, відсутнє воно і в мові російській. А що йшлося йому про жанр суто розважальний, то першеліпше слово вечори — просто вечори! — й знадобилося. Хто-хто, а сучасні організатори т. зв. українського шоу-бізнесу, мусили б знати, що, виставляючи на посміховище прадавню традицію “в форме весьма шутовской”, сміються передовсім із самих себе.

Анатолій Чипенко, який уже десять літ неодмінно являє землякам безсмертний образ Панька Рудого в тутешній художній самодіяльності, пе-

Анатолій Чипенко в ролі кошового отамана. Є ще порох у порохівницях!

«НЕ ВТРАЧАЙТЕ НАДІЇ — 2002» СТАРТУЄ ЗАДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Торік 1 червня від пам’ятника Тарасу Шевченку в Кисві стартувала унікальна благодійна акція (велопробіг) за участю дітей-інвалідів (які ще зовсім недавно не в змозі були навіть вийти на вулицю, не ходили до школи), приурочена до міжнародного Дня захисту дітей та 10-ї річниці Незалежності України.

На сімох учасників акції, а серед них була зовсім мала дитина — Давид Гаврилук (три з половиною роки), випало всього п’ятсот гривень і десять доларів. Та відступати було нікуди. Листи, надіслані у понад півтораста київських банків, залишилися без відповіді, як і листи в штаб-квартири політичних партій, благодійних фондів та центрів, громадських організацій та центрів, релігійних громад. А фірми, бізнесмени і підприємці зробили вигляд, що їх узагалі немає. Не відповів на наш

лист Президент України, і президент знаменитого фонду “Україна — дітям”.

На найважчих для велопробігу етапах тільки Київська обласна організація УНР кілька разів виручала нас матеріально. Хоч навіть найближчі друзі не вірили в успішне завершення акції, яка все-таки фінішувала 23 серпня, незважаючи на всі перешкоди (а їх створювалося українськими чиновниками чимало), на Майдані Незалежності о 18-й годині.

Сьогодні, 5-го липня, в смт. Нова Борова, Володарськволинського р-ну, на Житомирщині, стартували діти-інваліди із Дніпропетровської, Харківської, Чернігівської, Київської, Житомирської та Рівненської областей — діти, з яких ми щойно зняли корсети, підняли з інвалідних візків, навчили красиво рухатися, танцювати, — їм належить оволодіти екстремальними видами спорту і довести всьому сві-

ЧИ БУДЕ У НАС ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВІСТЬ?

Добрий день шановна редакціє “Слова Просвіти”!

Прочитала у Вашій газеті статтю “Право на справедливість”. Вважаю, що не тільки про лікаря М., а й про багатьох інших лікарів можна писати те ж саме. Думаю, читачам було б цікаво дізнатись, яку саме власну лікарню має лікар М.

А ось у нас у Севастополі лікарі в державних лікарнях поводять себе, як у власних. Повсюдно! Із медициною мені довелося зіткнутися два роки тому, коли була поставлена на облік у ендокринолога. Мені призначили операцію, але грошей на це не було. Тоді завідувач цього медичного закладу написала за мене розписку, де йшлося про те, що я від-

мовляюся від операції і обстеження. Таке підписати? Я не змогла! Тоді завідувача пригрозила: якщо я не підпишу розписку, лікувати мене взагалі не будуть! Довелося підписати.

Стоячи в черзі в коридорах лікарні, я слухала поради інших пацієнтів, які підказували мені, що без грошей мене ніхто не вилікує. Якщо я ходжу до лікаря без хабарів, то й ставлення буде відповідне. Хочу мати здоров’я — треба платити. А чим? Якщо весь зарібок іде на купівлю дорогих гормональних препаратів. Минуло кілька місяців... Ніяких змін! У приймальню відділення лікарні мені заявили, що я повинна оплатити добровільну пожертву — інакше до відділення не прийма-

ють — і виставили мене геть за поріг шукати грошей, незважаючи на гемоглобін 60 і страшну спеку. А ось коли я принесла гроші, ставлення до мене враз змінилося. Весь медперсонал почав мені співчувати, як я бідна з таким гемоглобіном ходжу! Яке лицемірство! Коли мене виганяли, не думали, що я можу під машину потрапити.

Хочу сказати, що медицина у нас класна — до людей ставиться, як до рідної мами. Після випуски з лікарні мені була призначена термінова операція. Завідувача відділенням назвала суму. “Похорони дорожче обійдуться”, — “порадувала” вона мене. На тому й розійшлися.

Я повернулася до дільничного

ЕКОЛОГІЯ ДУШІ

реконаний: кращі з національних традицій переживуть бум невігластва неспаплюженими. Стосується це й вечорниць, що, попри всі намагання розчинити націю в натовпі, служать молоді оберегом звичасвої цноти й шани у ставленні до жінки-матері, коханої, подруги. Тож якщо не вдалося збезчестити звичай московським гарнізоном, невже впаде він у забуття нині, коли кожне материнське слово прагне знайти своє місце в житті, засвітитися власною непідробною і непідакунною красою?

Ніде правди діти, нелегко долати Анатолієві Миколайовичу інерцію звєвіри серед земляків. Але й тут допомагає рідне слово — кохастесь в ньому чоловік змалку. Широко відомі його самобутні оповідання, що друкуються в місцевій пресі, декламує зі сцени добродій Чипенко й власні поезії. До того ж випало на його долю ошасливити симпатичного земляка й колегу Тараса Григоровича Шевченка — віддати за нього свою донечку Оксану, що працює медсестрою. Нівроку, й син Володимир після служби в армії...

Є в пана старшого контролера-ревізора прекрасний задум видати свої твори, ілюструвавши видання власними світлинами — Анатолій Миколайович неабиякий майстер фотографії. І хоча на шостому десятку робота в контрольно-ревізійному відділі Диканського районного контрольно-ревізійного управління Полтавщини відбирає чимало часу й енергії, а з зором у нашого добродія, на жаль, справи досить кепські, духом козацьким не падає. Зрештою, яким же він тоді був би Рудим, якби Панько в ньому та руки опустив? Не тієї завкаски Чипенко! Та й те правда, що натхненні скоки у такому тісному гурті, яким є аматори художньої самодіяльності Диканьки, додає снаги навіть за безнадії.

...Таланту й завзяття українцям ніколи не бракувало. Головне, куди їх спрямувати? З такими козаками, як у Диканьці, й гори можна звернути, але ж на місце одного Якубовича сьогодні десять Кисельових з’явиться! Навіть справедливим обуренням тут не обійдеться... Хіба що справді позов підготувати? На всенародний суд, який дасть оцінку всім ділкам від її Величності Української Культури.

Олесь ЯНОВСЬКИЙ,
Диканька — Київ

ШКОЛА ВИЖИВАННЯ

ту, що неможливого для сміливих і мужніх немає. Це буде своєрідний етнографічно-географічний, екологічний, природно-пізнавальний, науково-практичний тренінг-семинар. Яна, інвалід дитинства (сколіоз із кіфозом 4-го ступеня), не тільки навчилася професійно виконувати танці народів світу, але й опанувала школу рукопашного бою, стала гімнасткою і акробаткою, зрештою, сіла на велосипед.

Маємо на меті показати всьому світу можливість інвалідів, якщо їм надати належну допомогу, зробити доступними необхідні знання. Залучаючи молодь до екстремальних видів спорту й відродження культури та багатовікових кращих народних традицій та звичаїв, здорового способу життя, боремося проти алкоголізму, наркоманії, СНІДу. Отже, акція “Не втрачайте надії — 2002” є своєрідною генеральною репетицією до міжнародного старту по всіх країнах та континентах.

В. ГАВРИЛУК,
автор і керівник проекту, учасник акції, академік УМАОК

БІЛЬ

лікаря. Вона зустріла мене “широ”: “Уходи. Я лечить тебя больше не буду. Я снимаю тебя с учета. Ей хорошего хочешь, а она упирается. Уходи”. Так ми і розсталися. Жаль. Просто чудовий лікар.

Живемо вдвох на заробіток сина. Чула по радіо, що Зубицька мені могла б допомогти. Але доїхати до Києва нема за що. Сподіватися ні на кого. Тільки на Господа Бога.

Чи буде у нас воно, право на справедливість?

Оксана РУМЯНЦЕВА,
м. Севастополь

ПРОДОВЖЕННЯ РОЗМОВИ

ЗА НАШІ ПЕНСІЇ НАЧАЛЬНИКИ БУДУЮТЬ ДАЧІ!

Шановна редакціє!

Прочитав у Вашій газеті статтю про наші невтішні справи з пенсійним забезпеченням. Я сам — працюючий пенсіонер, розміняв 64-й рік свого життя. Отож це тема “моя”. Дозволю собі поміркувати про це.

Пенсії малі у нас з різних причин. Головна причина, мабуть, полягає в тому, що “сильні світу цього”, які зловживаючи своїм службовим становищем, просто розікрали Україну. Лазаренко — то вершина цього айсбергу криміналу. А менші, оті довгоносики, дарма не дрімають у нашому безладді життя: все гребуть і гребуть до себе жар чужими мозолистими руками.

Ні, не отой міфічний жар, а те, що ще залишилося на підприємствах, особливо в ремонтно-будівельних управліннях, в одному з яких я працюю. Директором у нас пан-товариш А. Скуратевич. Цей ділок часу не марнує. Скільки в нього дач? Я добре знаю, — аж три! Одна в Лютежі, друга в Олександрівці, коло самого лісу (записана на доньку). Її будували цьому вельможі минулого року в робочі години робітники цього ж управління. Дійство-лиходійство. Виконавцями були люди праці. Теремок не поганий вийшов. Скуратевич вклав у нього, мабуть, не багачко капіталу, бо йому, як військовому, що будівлю звели за кошти РБУ. Третю дачу, де підземна частина зроблена лише три роки тому, будували робітники цього ж РБУ задарма. А що йому треба? У цьому управлінні все є. Будівельні матеріали, спеціалісти різних професій, спецтехніка. Скільки в нього автогаражів, на жаль, я не знаю. Ну, а на все інше йому просто начхати. Що по п’ять місяців не виплачував робітникам зарплату, то для нього невелика біда. Бо всі мовчать, догоджаючи пану, боронь Боже, щоб не розгнівати часом.

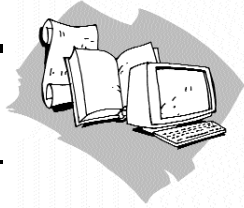
Один хіба що я не побоявся і добився свого через звернення до Кабінету Міністрів і до Президента. Мені врешті-решт виплатили мною зароблені гроші. Та не дуже вони переживають, що люди не отримують зарплатню. Це РБУ колись було доброю дійною коровою для різних рангів і чинів посадових осіб.

Не на складах їхали по будівельні матеріали, а на базу РБУ, де всього вдосталь, що потрібно для зведення розкішних маєтків. “Паслися” добре і правоохоронні органи, починаючи від полковників і закінчуючи нижчими чинами. Отож, чого там зайве Скуратевичу турбуватися, дружині не підведуть. Все те робилося на очах в усіх працюючих РБУ. А зараз уже немає чого брати з бази цього РБУ — збанкрутувало. Коли я напровесні хворів, на базу приїжджав якийсь полковник з правоохоронних органів і поцупив на своє обійстя 60 чи 80 сіток, призначених для парканів (2,5 на 1,26) і півкасети каркасів, що я свого часу наварив для них. Коли я вийшов на роботу, про це мені розповіли робітники. Що же брав задарма цей діяч з бази, не знаю. Десь там собі він споруджує маєточок. Влада ж не дарма в руках таких, як він. Подейкують, що в Скуратевича і четверта була дача десь під Обуховом, яку встиг уже продати. Звісно, вони всі на нього не записані.

А що у нас ділити? Щоб розподіляти, потрібно щось мати. Без належних законів для всіх без винятку і жорсткої дисципліни не буде ніякого пуття в нашій країні.

З повагою до Вас, Г. Гелеведа
м. Київ, червень 2002 р.

PS. Отож тут і криється добробут, коли цінності, в які народ скільки вклав своєї нелегкої праці, натхнення, попросту привласнюються хапугами різних рангів чинів і посад. Їм все мало і мало, все б згребли до своїх загребущих рук, якби вже можна було. Це РБУ колись ще недавно входило до відомства Київ-миськводоканалу, і його тепершні і колишні керівники, мабуть, як зводили свої маєтки. Винятки хіба що Царик і Шаповалов. Та не всі такі, як вони, на жаль.

Господиня освітянських посиденьок
Анастасія Безпальча

ПОСИДЕНЬКИ У ПАННОЧКИ НАСТІ НЕ ДИТИНА ДЛЯ ШКОЛИ, А ШКОЛА ДЛЯ ДИТИНИ!

Цього разу до мене на посиденьки завітала небайдужа людина — вчителька історії і права Козинської середньої школи на Київщині, Голова громадської організації Центр “Сучасна жінка” **Наталія ОВСІЄНКО**.

— **Пані Наталю, ось і закінчився ще один навчальний рік нового тисячоліття. Ми прийшли у XXI століття, а процес навчання залишається незмінним. Хоча нові часи вимагають зовсім іншого навчання. Як на Вашу думку?**

— Я вважаю, що у нашій країні існує освітня криза. Класно-урочна система та бальна система оцінювання — ось те, що заважає виходу з цієї кризи. Не дитина повинна бути для школи, а школа для дитини. А у нас все навпаки. Необхідна реформа навчання, яке буде передусім розвивати здатність людини до пошуку нових знань, до творчості. Тільки по-новому навчаючи дітей та молодь, наша держава зможе зробити інтелектуальний прорив у нове тисячоліття.

— **Отже, проблему розв’яже нова філософія освіти, нова освітянська політика?**

— Негативний наслідок навчального процесу — це те, що бальна система оцінювання збільшує число невротиків. Очікування опитування під час уроку, невмотивовані перевантаження, постійна стресова ситуація — все це веде не так до знань, як до звички уникати розв’язання проблем, боятися їх, до психологічного зриву та зневіри в собі і своїх силах. У нормі дитина спроможна справитися з емоційним конфліктом, а якщо ні, то це може спричинитися до неврозу, депресії, суїциду.

Я вважаю, що урок має передбачати вільну діяльність учня чи учениці, враховувати швидкість засвоєння матеріалу різними дітьми. Потрібно зменшити кількість предметів та уроків, ввести серед обов’язкових дисциплін предмети на вибір, серед яких учень чи учениця може вибрати цікаві для них, чи потрібні їм для майбутньої професії. Дитину потрібно поважати, розуміти її унікальність та особливість. Тоді навчання не буде йти конвеєром, де немає місця особистості, її правам. Тоді виникне процес співпраці педагогів із дітьми. Потрібен також новий, неформальний, живий зв’язок між учительством та учнями й ученицями. Сьогодні, на жаль, у навчанні немає позитивного, радісного, наповненого емоціями. Наша школа негуманна у ставленні і до дітей, і до вчительства. Вона часто буває жорстокою до дітей. У свій час, коли став Прем’єр-міністром України Віктор Ющенко, він був єдиним із прем’єрів, який звернувся до проблем школи, намагався щось змінити. Пам’ятаю його прекрасні слова на учительському з’їзді: “Сьогодні ми намагаємося побудувати школу, яку б полюбили і учні, і вчителі. Це велика місія”. На жаль, цю місію йому не дали виконати. Будемо

кожному уроці неефективна і завдає тортур дітям. Тому не потрібно виставляти оцінок на уроці. Урок — тільки для збагачення дітей знаннями. А контроль за знаннями після вивчення великих розділів програми слід робити шляхом тестування. У Росії, наприклад, уже вісім років іде подібний експеримент в одній із областей. І дуже успішний! Там навіть за балами шкільного тестування приймають без екзаменів у вузи.

— **Пані Наталю, у мене до Вас ще є запитання, яке мене завжди цікавило. У наших школах та вузах звично вгніздилися лекційна система викладання інформації. Однак лекцію можна просто надрукувати і роздати дітям чи студентам. Навіщо її щоразу читати заново?**

— Насте, ти правильно зрозуміла суть проблеми. Колиш, коли друковане слово було дорогим, тоді і необхідні були довгі лекції. У наш час це просто анахронізм. Матеріал по-

та... Бо у сучасній українській школі, як у тому, недоброї пам’яті, Советському Союзі — чого не кинешся, всього нема — ні тобі піратів, ні життєвих, потрібних знань. Зате поглянемо, який набір інформаційних предметів! Я, як людина, яка багато років працює з дітьми, з жахом спостерігаю, як цей потік сухих фактів виливається на дитячі голови. А останнім часом ще з подвоєною силою. У нових підручниках кожен автор і кожна авторка намагається у свою “нетленку” запхнути так багато, щоб, напевно, вже ніхто не засумнівався в його чи її компетентності. Підручники переобтяжені інформацією, фактами та деталями. Накопичення фактів — це дуже нудний процес для дітей та молоді. Тому виникає проблема з дисципліною. Починаються конфлікти, від яких страждають як учительство, так і діти. Знову ж таки, в результаті цієї кількості фактів, цифр, готових, розжованих і нудних істин діти не вміють самостійно мислити, говори-

це буває... А далі грали, і як грали! Все почалося з жарту, а закінчилося дуже серйозно — були серйозні промови, були рішення, а, головне, у дітей формувалася правова свідомість. З іншого боку, збільшувалася моральність, з’явилося правильне ставлення до жертв зґвалтування, знялися стереотипи, що “ґвалтують тільки тих, хто у коротких спідничках, хто поводить себе певним чином, звабливих, тому вона сама винна...” А наша “жертва” була маленька худенька дівчинка, що ходить у штанах, і вона сердито відстоювала свою честь і людську гідність. Після гри ми обговорювали те, що жертвою зґвалтування може стати будь-яка дівчина, тому потрібно вчитися себе поводити в певних ситуаціях, вміти захищати себе і відстоювати свої права в суді.

Виявляється, з дітьми можна обговорювати будь-які теми. І не нудними малозрозумілими лекціями з охорони здоров’я, які читають нещасні класні керівники, що, частіше за все, абсолютно не компетентні в подібних питаннях.

— **Отже, пані Наталю, наскільки я зрозуміла, необхідно максимально наближити навчання до реального життя?**

— Так, звичайно. Школа має формувати в дітях позитивні риси характеру і позитивні моделі поведінки. Якщо ми хочемо захистити дітей і молодь від тлінних впливів осіб і поглядів на життя, то передусім потрібно усвідомити, що ми не в силі вберегти їх від цих впливів. Можна, звичайно, сором’язливо промовчати, “заховати голову в пісок”, недочути незручного і складного запитання чи пропозиції. Можна просто сказати “ніззя...” і вмити руки — ми все зробили. А можна і потрібно розповідати шкільній молоді про статеві проблеми; про те, як вберегтися від СНІДу; про те, як розпізнавати прояви самогубства і як допомогти людині в цю хвилину; вчити, як сказати “НІ!” насильству, зґвалтуванню, п’янству і наркотикам. Цей шлях тяжкий, але іншого немає. При цьому дітям потрібно пояснювати не що потрібно робити, а як це зробити. А це можна здійснити тільки за допомогою нових форм навчання.

— **Які саме нові форми навчання мають запроваджуватися у школі?**

— Під час уроку потрібно використовувати різноманітні навчальні методики — тренінги, навчальні ігри, міні-лекції, дебати, обговорення проблеми, викладання нової теми учнями, реферати, інше.

— **Я все частіше зустрічаю це слово у нашому сьогоденні, але що таке тренінг?**

— Тренінг — це така форма навчання, що спирається на досвід людини, а також допускає, що присутні на тренінгу люди, крім одержання нової інформації, мають можливість відразу ж використовувати її на практиці, виробляючи нові навички. Тренінгова форма навчання базується на методичі участі, коли вся група є активною учасницею процесу навчання, тому люди можуть поділитися та обмінятися між собою своїми знаннями і проблемами, а також разом шукати оптимальне рішення.

Наша громадська організація — Центр “Сучасна жінка”, якраз і проводить навчальні тренінги. Особливо для освітян і шкільної та студентської молоді. Діти і молодь залюбки навчаються на тренінгах, їм до душі така форма подачі матеріалу. Я приведу висловлювання про тренінг підлітка з м. Василькова, яке мене вразило. Хлопець в анкеті нам написав: “Як я ставлюся до тренінгу? Я ставлюся до нього з любов’ю”. Цікаво, чи багато уроків отримують таку оцінку?

— **Цікаво, як швидко відкриваються люди на тренінгу, як легко засвоюється інформація?**

• Вільне спілкування виключає насильство над мисленням.

• Головне в ньому — чути і бути почутою, активна участь всіх, атмосфера доброзичливості і відкритості, відвертості.

• Нехай він стане популярною формою навчання!

• Мені подобається, бо можна розповісти про себе, про свої успіхи.

• Відвідуйте тренінг — і все буде гаразд у вашому житті — ось моя пропозиція усім людям, які хочуть пізнати себе й інших.

• Хай тренінги відбуваються частіше, бо вони доступніші, аніж уроки.

• На тренінгу люди відкриваються, і ми їх бачимо зовсім з іншого боку — відкриваються якості, про які ми й гадали не мали. Тренінг допоміг нам зрозуміти один одного та суть конфлікту, що назріває.

• Після тренінгу люди стають більш відвертими, добрішими, чуйнішими. Потрібно проводити їх частіше, бо вони виховують у тобі насамперед людину.

• Я зовсім по-іншому почала дивитися на життя.

— **Дякую, пані Наталю, за цікаву розмову. І до зустрічі. Адже Ви нам ще не розповіли більш детально про діяльність вашої громадської організації на тренер-**

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ

“Коли вчитель перетворюється в оповідача, тоді він негайно стає непотрібним, тому що роль оповідача може з величезним задоволенням грати гарна книга... обов’язки учителя не в тому, щоб розповісти учневі ті факти, які учень повинен запам’ятати, а в тому, щоб постійно зміцнювати і розвивати розумові здібності учня такими вправами, котрі всякої даної хвилини відповідали б розмірам його наявних сил і які з часом ставали б постійно більш важкими і більш складними”.

Я.-А. Коменський.
“Велика дидактика” (2,256)

Справа на фото: голова громадської організації
Центр “Сучасна жінка” Наталія Овсієнко

сивно і бездіяльно.

— **Пані Наталю, я пропоную нам порушити ще одну проблему школи, про яку так багато говорять в основному батьки дітей, — стосовно перенасичення інформацією шкільних програм у той час, як діти виходять зі стін школи, не знаючи тих важливих речей, які їм потрібні для дорослого життя. З цього приводу я згадую слова Гая Петронія. Я навіть записала їх: “Думаю, наші юнаки настільки дурні тому, що в школах із ними не говорять про життя, звичайне, а лише розповідають про піратів із ланцюгами, що сидять у засідці на морському березі; про тиранів, які виношують укази, за якими синам належить стати голови власним батькам; про оракулів, до яких звертаються під час епідемії і які радять принести в жертву трьох або більше невинних дітей...”**

— Так, проблеми освіти вічні. Але тій латинській молоді, що вчилася дві тисячі років тому, ще пощастило: пірати, тирані, невинні дітва-

магалися закласти у дитячі голівки: ти — людина, ти маєш права, і свої права потрібно захищати, бо інакше ці права — лише чорні букви на білому папері.

— **Пані Наталю, а можна на якомусь прикладі розповісти, як проходять ці уроки?**

— Будь ласка. Ось я пропоную класу — давайте спробуємо у вигляді рольової гри зрозуміти те, що таке суд і як проходять судові засідання. Яку ситуацію будемо розігрувати? Єхидний голосок із задніх парт: “Зґвалтування”. Всім одразу стає смішно, хоча ситуація зґвалтування не зі смішних, а з трагічних. Я згоджуюсь: “Що ж, нехай буде по-вашому. Розбираймо ролі.” Ролі негайно всі розхапали, навіть “жертва” відразу знайшлася. Готувалися дуже серйозно: “судмедексперт” студіював положення про судову експертизу, “суддя” прочитав удома Кримінально-процесуальний кодекс, щоб знати все про форму проведення такого судового засідання, інші діючі особи теж читали закони, розпитували старших, як

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ РОЗДУМІВ

“...щоб ті, що навчають, поменше б навчали, щоб ті, що навчаються, побільше б учили... щоб можна було довести їх до вершин наук без складнощів, нудьги, покорикувань та побиття, а ніби граючи та жартуючи”, щоб школи стали “воістину місцями ігор, будинками насолоди та задоволення”.

Я.-А. Коменський.
“Велика дидактика” (1,243)

знову чекати свого Вашингтона...

— **Якщо не буде оцінок і екзаменів, то яким же чином Ви пропонуєте оцінювати учнівські знання?**

— Я вважаю, що система опитування на

ХТО НЕ ПРАЦЮЄ, ТОЙ НЕ ЇСТЬ

Цим залякували в ім'я великих трудових подвигів соціалізму не так давно, виховуючи тим самим постійний трудовий патріотизм молоді. Сьогодні лякати працею можна тільки державу, чи то пак — владу. В іншому разі стає актуальним вислів “хто не їсть — той і не працює”.

Стосовно права на працю, то воно, очевидно, проголошується в усіх пристойних основних законодавчих актах, загальних деклараціях, конвенціях, біллях і так далі. Молодь як достатньо вразлива і неприспосована соціальна група отримує навіть певні “поблажки” у працевлаштуванні: бронювання певної кількості робочих місць на підприємствах, в установах і організаціях (особливо — державних) для осіб, що працевлаштовуються по закінченні вузів, державне сприяння дітям з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітям-сиротам, інвалідам, підліткам, що схильні до скоєння правопорушень...

Але як би влада не піклувалася про “своє майбутнє”, реальна питома вага молоді серед загальної кількості безробітних сягає близько 50%. З іншого боку, ця цифра не є однозначно катастрофічною для нової генерації: по-перше, чимало молодих та ініціативних пішло “у тінь” (і заробляють, між іншим, непогані гроші); по-друге, “безробітна молодь”, як правило, не працює за власним бажанням — “живе в драйві” або просто виявила недостатню ініціативу. Звичайно, слід розрізняти драйв молоді за місцевістю. Так звана “провінція” дуже і дуже поступається перед мешканцями великих адміністративних центрів, а надто — перед столичною молоддю. Врешті, так має бути — столиця і в Африці є столицею: біля державних вождів мають бути спокійні і задоволені люди, та й “світлова спільнота” має бачити розвиток, приїжджаючи сюди...

Так чи інакше, є кілька порад, практик, потрібних молодій людині для працевлаштування і життя. Пропонуємо деякі з них. Очевидно, радити усім молодим збирати “манатки” та їхати до Києва — нерозважливо. Таких і без цього у Києві о-го-го! (Ну хіба що робити національну революцію — жарт). 650 тисяч молоді тут (кожен четвертий), з них понад 300 тисяч — студенти — достатньо симптоматичний показник для країни на тлі провінційних подекуди 5–10%.

Тож перша порада молоді — “вчитися, вчитися і вчитися”. Максимум ініціативи, наполегливості, і вперед — хоч у Європу, до Сполучених Штатів чи в Африку. Головне далі — наважитись повернутися на ріднину землю (коли провінція житиме не гірше столиці — усе стане на свої місця). Великий ризик, звичайно, але якщо маєш якісь управлінські задатки, бажання і здоровий азарт — впроваджуй найбільш перспективні інноваційні проекти в сфері послуг, інформаційних технологій, виробництві товарів широкого вжитку із національною специфікою та атрибутикою (такі будуть мати попит і за кордоном). І пам'ятай: якість, якість і ще раз якість.

Порада-два. Навіть якщо на владу найменше покладатися (розумний, значить) — податки муши сплачувати, отже, вивчи усю законодавчу базу праці у своїй країні, знай усі твої права, можливості і пільги у сфері працевлаштування та під-

тримки творчих ініціатив державою. Тож звернися в органи державної влади (чи публічні бібліотеки), щоб отримати Декларацію “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (прийнята ВР 15 грудня 1992 року), Закони України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, “Про фізичну культуру й спорт”, “Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”, “Про освіту”, “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”. Допоможуть вам “пробивати” свої права й Укази Президента: “Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики”, “Про заходи щодо забезпечення працевлаштування молоді”, “Про першочергові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики та підтримки молодіжних організацій”, “Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді”, “Про соціально-економічну підтримку становлення та розвитку студентської сім’ї” і так далі. Серед розпоряджень Кабміну обмежимося лише постановою “Про вдосконалення організаційної та фінансової діяльності Фонду сприяння молодіжному житловому будівництву при Державному комітеті у справах сім’ї та молоді”. Далі — шукайте відповідні розпорядження місцевих держструктур (Ради, адміністрації). Так, столична публіка має розпорядження міської адміністрації “Про реалізацію молодіжної житлової політики в м. Києві”, “Про створення Київської молодіжної біржі праці та Молодіжного бізнес-центру”, “Про будівництво житла для молодих сімей та одиноких молодих громадян за кошти довгострокового пільгового кредиту” тощо. Врешті, одним із головних документів є Комплексна програма на 2003 – 2005 роки “Молодь України”...

Порада-три. Виявіть свою професійну зацікавленість (що, власне, хочете робити), простудіюйте усю можливу літературу із вибраної спеціальності, напишіть кілька власних підприємницьких проєктів у цій справі, спробуйте “пробити” проєкт у молодіжному бізнес-центрі, благодійному фонді чи виконавчій держструктурі. Не вдалося — шукайте потрібне робоче місце за інформаційними джерелами (рекламні видання, буклети, оголошення). Зрештою, зверніться до служби зайнятості, при потребі — пройдіть там безкоштовне навчання, тренінги, семінари. Відповідно до чинного законодавства служба зайнятості має виплатити вам одноразову допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності (зверніться до центру зайнятості за місцем проживання). Якщо не відчуваєте в собі підприємницької ініціативи — шукайте об’єкт своєї бажаної праці (підприємство, установу, організацію), вивчіть досконало його роботу із рекламних буклетів, із особистих знайомств із працівниками цієї структури. Спробуйте взяти певні психологічні особливості керівника і готуйте-

ШКОЛА ВИЖИВАННЯ

ся штурмувати його офіс. Завжди і скрізь зберігайте спокій і оптимізм, заведіть папку на себе, аналізуючи усі свої плюси і мінуси стосовно роботи, характеру (можливо, визначивши свої вподобання і прагнення, знайдете відповідну вам роботу). Обов’язково напишіть для ваших працевлаштів резюме (автобіографію), коротко і чітко вказуючи на спеціальність, досвід роботи у цій та інших (найкраще — в споріднених) сферах, наголошуючи на досягненнях. Використайте усі можливі свої плюси (успішне навчання, попередня робота, навіть на громадських засадах, знання мов, відчутність шкідливих звичок, корисні улюблені заняття та хобі, як-от: спорт — особливо якщо робота вимагає чудової “фізичної форми”, чи шахи — якщо потрібно аналітично і швидко мислити). У супровідному до резюме листі можна додатково наголосити на якомусь вашому позитиві. Але — однозначно — не пишіть неправду (навіть якщо це можна перевірити) і не пишіть зайвого: стисло, по суті, діловито, акуратно. Наступне — співбесіда: охайна, ділова, відкрита зовнішність, спокійна і впевнена мова і рухи (але не самовпевнені). Головне — перше враження (тому навіть провести попередню репетицію співбесіди), зосередьтеся, не панікуйте! Про оплату праці питаєте лише після чіткого з’ясування ваших обов’язків (з’ясуєте усі умови праці і виявте вашу компетенцію в обов’язках кількома важливими рисами чи деталями). Набивати собі ціну теж не варто — співрозмовник може розцінити це як реальну некомпетентність чи корисливості. Про своє минуле і досвід говоріть у реальних позитивах, не вдаючись до “плачі Ярославни” — залиште дома свої побутові, сімейні чи фінансові проблеми. “Зацікавленість” у цій роботі не має переходити у безнадію влаштуватися взагалі (не виявляйте попередні невдачі чи розпач). Критикувати колишніх керівників і співробітників теж не варто, як і заподадливо вибачатися (в об’разі покірного ягня) — тільки якщо спізнитесь на зустріч. Привітайтеся і попрощайтеся першим, але руку простягайте лише у відповідь. А ще варто побажати щастя і віри.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ДІЛОВИЙ ВІДПОЧИНОК

структурами в різних проєктах — одне із завдань “збіговиська”. Якраз відсутність такої співпраці в природокористуванні, як заявив керівник напрямку “екологія” та молодіжного Екологічного центру Дарницького району Микола Гнатюк, і “примушує громадські організації вигадувати велосипед, йти на конфронтацію із державою”. Юні екологи, між тим, зможуть практично зайнятися екологією, збираючи після себе сміття за новітньою технологією (сортуючи й утилізуючи).

Серед заходів “громадянської освіти” — театралізований тренінг з прав дитини, семінар “Вирішення конфліктів. Залежність мислення від гендерної приналежності”, презентація програми “Молодіжний університет з дослідження гуманітарного права”, тренінги “Репродуктивне здоров’я” та “Як знайти престижну роботу в Україні?”, рольова гра “Імітація судового слухання зі свободи слова”...

Належне якісне наповнення заявок організатори “зустрічі на вакаціях” обіцяють, особливо наголошуючи на соціокультурних проєктах; сучасні вистави “Як я став наркозалежним” і “Як я став ВІЛ-інфікованим”, семінари із працевлаштування, громадської діяльності тощо. У “Світі захоплення” форумцям пропонують відчувати екстрим (скелдорм, катання на каяках, верхова їзда), піонеринг (будівництво з колод та мотузок), і для особливо розумних — навіть мовні курси Есперанто.

Сашко ЗУБ

РОЗКІШ ЛІТНЬОГО ВІДПОЧИНКУ, АБО ДЕ ПІДРОБИТИ?

Відпочинок як такий потребує чимало грошових витрат. А де ж молоді зараз можна заробити такі гроші?

Способів декілька. Можна працювати дистриб’юторами — розносити для початку різні листівки та газети, а згодом — документи... Отож, дівчата, знімаймо босоніжки на шалених підборах і взуваймо незамінні “в’єтнамки”. Адже блукати доведеться по всьому місту!

Наступна інформація щодо працевлаштування буде стосуватися безпосередньо дівчат. Косметика — найулюбленіша тема жіночої частини населення. “Avon” та “Oriflame” — провідні фірми-розповсюджувачі. Влаштуватися на роботу до них може будь-яка дівчина з 16 років. Проте тут увесь заробіток буде залежати від неї самої. Про це говорить Наталка (займається “Avon”-ом 2 роки). “Тут головне вміти “штовхати” товар, простіше кажучи, рекламувати. Наприклад, я отримую 18% від загальної вартості проданої мною косметики. Іноді заробляю понад 200 грн. на місяць, а буває і до 200 грн. не доходить. Не сильно, на мою думку, вигідна ця справа. Треба шукати щось пристойніше, зі сталою зарплатнею”.

Попрошу уваги, хлопці! Повертаймося до справи. Mc Donald’s — не тільки швидка їжа, але й незамінний обслуговуючий персонал. А це, до вашого відома, у більшості випадків — студенти. Проте влаштуватися на роботу в Mc непросто. Бажаючих — море, і конкурс — шалений.

Ірина (працює в Mc Donald’s-і рік):

“Спочатку заповнила анкету, а далі залишалось найстрашніше — чекати на дзвінок і гадати, чи виберуть тебе, чи ні. Довгий тиждень пролетів, і ось воно — щастя. Мені зателефонували і запитали на співбесіду. Розмовляли на ній довелося про різне: де навчаюся, чому хочу працювати саме тут, як поводитися з людьми... Далі мене взяли на випробувальний термін, що триває близько місяця. За цей час ти маєш засвоїти усе та здобути вже певний авторитет. Якщо добре себе зарекомендуєш у цей період, то тебе запрошуватимуть до себе сам директор і — в кращому випадку пропонує постійне місце. Робота важка (у фізичному плані), але різноманітна: можуть і на сервісі (обслуговування) поставити, можуть — на кухні, в залі або ж на веранді. Темп роботи просто шалений, отож, приходячи додому, валишся з ніг. А що робити? Хочеш заробляти — заробляй. Ніхто тебе силувати не буде. За хорошу роботу — “нормальні” гроші. А ми — студенти — люди молоді, нам гроші потрібні: і на навчання, і на житло, і на харчування. Та й просто — досить вже на батьківській ший сидіти”.

Така вона — більш-менш доступна для молоді робота. Неповнолітні ж поки що відпочивають та чекають на свої 18. Якщо ж конче потрібні гроші, вперед — здавати пляшки та макулатуру, а ще краще — мити на перехрестях машини. Це, звичайно, не 200 грн. на місяць, та все одно підробіток. На речі “першої необхідності” має вистачити.

Гарного Вам літнього відпочинку і підробітку!

Юлія СОЛОДУК

ЗУСТРІЧ НА ВАКАЦІЯХ

Вакації як правило означають втечу. Від обов’язку роботи, знайомих, колег, друзів... Одним словом тайм-аут, абстрагування від усього і усіх аж до нудного присмаку бездіяльності. Ця ж зустріч молоді на вакаціях — не випадковість. Молодіжні та дитячі організації України вирішили “набити стрілу” всім “своїм”, щоб нарешті оцінити реальність організованої молоді тут. Як порівняльний і дружній фактор запрошені, між тим, представники молодіжних громадських організацій із США, Вірменії, Білорусії, Азербайджану...

Неурядова громадська молодіжна організація “Клуб “Компас” як організатор Всеукраїнського форуму “Зустріч на вакаціях” закінчив уже підготовчі операції, і дав передстартову прес-конференцію. Як з’ясувалося, Форум, що відбудеться 17–21 липня за участю майже 500 осіб з 28 іноземних та 52-х українських організацій, прохідтиме нестандартно — в наметовому таборі передмісті столиці (поблизу села Чапаська). Втім, “комфортні умови” організатори молодіжної інтернаціональної тусовки гарантують: “місця для стоянок, питну воду, електрику, туалети тощо”. Додатково молодь заповнили у наявності не тільки “місця для стоянок”, але й харчування, ярмарків, концертів молодіжних гуртів, вистав і виставок, міжкультурних вечорів, дискотек і так далі. Щоправда, одна “інтимна подробниця” умов “зустрічі на вакаціях” раптово охолидила надмірну жагу охочих

на “шарові” розваги: учасники самі забезпечують своє харчування та проживання у наметах, як і дорожні витрати. Річ у тім, що розваги — не головний момент форуму. Оскільки діловитість молоді ні в кого сьогодні не викликає сумнівів, її зустріч має проходити за інноваційними технологіями з використанням дискусій, семінарів, моделюючих ігор, зустрічей з експертами. Усе це в контексті таких напрямків роботи, як “Молодіжна політика”, “Громадянська освіта”, “Світ захоплення”, “Національна культура” та “Екологія”.

Голова Ради “Клубу “Компас” Тарас Логінов, коментуючи самофінансування учасників, висловився навів, що це — перевага їхнього форуму: “Щороку відбуваються десятки молодіжних зібрань. Вони в інтересах певних політиків, фінансуються тими ж політиками. Тут же йдеться про інтереси молоді...” Як виявилось, ці інтереси обійшлися організаторам у 62 тисячі гривень, державі ж — у патронат столичного мера, підтримку Державного комітету України та Управління у справах сім’ї та молоді міської адміністрації (останнє відшкодувало частину витрат столичній молоді).

А ще представників держструктур, що мають причетність до реалізації молодіжної політики (серед них — депутатів із 25 різних партій, блоків, груп, фракцій) запрошено на “молодіжну трибуну” форуму для обговорення комплексної програми на 2003 – 2005 рр. “Молодь України” та принципів роботи органів державної влади з дитячо-молодіжними організаціями. Взагалі співпраця молодіжних НУО із держ-

СПОГАД

ДУМИ МОЇ...

Ще й тепер, коли бачу залізничні платформи, вантажені будівельним лісом, відчуваю, як нють на моїх долонях криваві мозолі.

У далекому 1947 на Уралі ми заготовляли цей ліс, і довжелезні ешелони розвозили його в усі кінці Союзу. Після роботи падали на свої нари і тихо стогнали, моральний стан був іще гірший: гидка московська лайка, голод, бруд. А ми були молоді, 20–25 років, і перед нами простяглася безнадійна довга дорога, обсотана колючим дротом, яку ми допали під дулами автоматів і гарчанням лютих вовчурів. Тому, коли одного вечора у наш барак зайшов невисокого зросту, літній, сивий чоловік і спитав, чи не згодилися б ми співати в хорі, який табірне начальство доручило йому організувати, ми відразу погодилися. Як пізніше дізналися — він був диригентом-професіоналом високого класу, а тут працював асенізатором: у таборі не було каналізації, і маестро щоденно чистив вигрібні ями, зливаючи все у величезну дерев'яну діжку, і вивозив на охляпії конячці за межі зони. Незважаючи на перевтому від виснажливої праці, на першій репетиції нас зібралося 25 дівчат, майже всі із західних областей України. Моя сусідка по нарах, Ліда з Дрогобича, яка не мала ні музичного слуху, ані голосу, просила: "Дарую, я буду стояти коло тебе — знаєш, я дуже люблю співати, вдома завжди співала голосно і довго, а ти — коли тятину не туди, будеш мене спіати. "Сіпати" доводилося часто, та Ліда не здавалася і таки співала в нашому хорі.

Степан Петрович — так, здається, звався наш маестро, сказав, що ми будемо співати "на празднікі", тому треба вивчити кілька патріотичних совіцьких пісень, та в основному наш репертуар складатиметься з обробок народних пісень Леонтовича і Стеценка. Були щасливі, адже двічі на тиждень на дві години забували, де ми, і нас на крилах своїх несли в далеку Батьківщину рідна пісня.

Нарешті прийшов "празднік" — не пам'ятаю, чи були це "майські", чи "октябрські". Ми з успіхом виступили в табірному клубі-їдальні і начальство відправило нас під конвоем у районний клуб — співати перед вільнонайманими жителями містечка. Багато з них відбули своє ув'язнення ще в тридцять роки і залишилися тут працювати; між ними були українці, росіяни, німці. Останніх вивозили на Урал цілими селами ще на початку війни.

Невелика зала клубу — переповнена, нас завели зі службового входу просто на сцену, і тут ми всі остовпіли: на заднику сцени, на всю її висоту і ширину, був намальований олійними фарбами портрет Шевченка. Хто і коли намальовував його тут, на далекому, холодному Уралі?! Маестро, як і ми, кілька хвилин не міг вимовити й слова.

Потім ми співали: виконували програму, якої не мали права змінювати, та по закінченні, коли зала вітала нас гучними оплесками і просила ще заспівати, ми тихо почали: "Думи мої, думи мої..." Ми співали, і слізи котилися по наших обличчях — зала завмерла. Начальство, що сиділо в першому ряду, нарешті зрозуміло, що трапилося, і нас спішно почали виводити зі сцени. Успід нам суворо дивився Тарас, його погляд ніби промовляв: чого розревілися, ану, підніміть голови, "борітеся — поборете, вам Бог помагає!"

Ми поверталися до табору, не чуючи грубих окриків конвою, гарчання псів — знали: ми виживемо і повернемося-таки на свою Вкраїну.

Після того концерту наш хор розігнали, а маестро кудись перевезли.

Ось і вся історія.

Одарка МАЙДАНСЬКА-ІЛЮК

Віктор Леонтович (1902—1959)

Віктор Леонтович належить до старого козацького роду (прапрадід — бунчужний товариш українського війська за часів Гетьманщини). "Рід Леонтовичів був з

Відзначається столітня річниця від дня народження Віктора Володимировича Леонтовича, автора фундаментального дослідження "Історія лібералізму в Росії". Ця книга, написана німецькою мовою, з'явилася друком у 1957 році, коли В. Леонтович обіймав посаду професора історії Східної Європи в університеті імені Й. В. Гете у Франкфурті-на-Майні. У 1974 році побачило світ друге її видання. Згодом книга вийшла російською (Париж, 1980) та французькою (1986) мовами за редакції О. І. Солженіцина. У 1995 році О. І. Солженіцин перевидав російський переклад із власною передмовою у заснованій ним серії "Исследования новейшей русской истории" (Т. 1). Той факт, що це класичне дослідження В. Леонтовича нині внесено до списку рекомендованої літератури для студентів-істориків, свідчить про міжнародне визнання автора, що передчасно помер у 1959 році в Лондоні після тривалої боротьби із захворюванням на рак.

Віктор Леонтович походив із багатії дворянської родини, що мала свій родовий маєток у Полтавській губернії. Народившись у квітні 1902 року в Санкт-Петербурзі, дитинство та юність провів у Києві, де навчався в гімназії. Університетський курс В. Леонтович розпочав на Російському юридичному факультеті в Празі, де особливий інтерес виявив до

СЯГНИСТИЙ ПАГІН

православних шляхтичів українського походження і після поділу України залишався деякий час на Правобережжі. Трохи згодом дехто з Леонтовичів переїхали на лівий берег, на Гетьманщину, і тут посідали більші й менші старшинські уряди, дехто навіть і генеральні. "Але через те, що вони здебільшого не мирили з московськими представниками в Україні, а один з них був свояком Мазепи, сливе, ніхто з їх тоді дуже не забагати́в". Так писав про свій рід Володимир Леонтович, батько Віктора, в своїй оповіді "З життя моєї баби". Їхня гілка Леонтовичів вкоренилася на Лубенщині, і стали вони полтавськими.

А був Володимир Леонтович (1866—1933) видатним українським письменником, культурно-громадським діячем, просвітянином, меце-

історії права, зокрема канонічного. Одержавши у 1929 році ступінь бакалавра, а в 1932 р. — під керівництвом Петра Струве — магістра юриспруденції, викладає спочатку (з 1934 року) російську мову в Інституті економіки в Берліні, а незабаром йому було запропоновано посаду зі спеціалізації "радянське право" в Інституті міжнародного права Берлінського університету. З 1937 року В. Леонтович працює асистентом міжнародного цивільного права в Інституті імені кайзера Вільгельма. У 1939 році до цього додається ще й викладання історії російського та радянського конституційного права.

Крім цієї багатогранної праці, він виступав також із курсами лекцій у Римі: в Інституті філософії права та в Інституті уніфікації приватного права (1941—1942). Тоді ж підготував серію публікацій філософії права та конституційного права для відомих наукових журналів.

Після війни В. Леонтович усе частіше звертається до історії. У 1945—1946 р. читає лекції з історії Візантії в університетах Мюнхена та Франкфурта-на-Майні, у 1947 році, захистивши на філософському факультеті Франкфуртського університету своє дослідження "Правовий переворот Івана Грозного та ідеологія російського самодержавства", опубліковане в Штудгарті у 1949 р., одержує посаду викладача історії Східної Європи.

натом, який разом з Є. Чикаленком та В. Симиренком став засновником першої всеукраїнської газети "Громадська думка", що вже наступного 1906 року прибрала назву "Рада". Володимир Леонтович підтримував й інші українські видання, дбав про бібліотеки Полтавщини, опікувався підручниками для сільських шкіл. Він був членом Центральної Ради, Міністром земельних справ за гетьмана П. Скоропадського, з його іменем пов'язаний один з найдемократичніших у світі законів про землю.

Володимир Леонтович — автор повістей, збірок оповідань, публіцистичних і літературно-критичних статей та історико-літературних мемуарів. Його ім'я за радянської влади було піддане забуттю, але вже з 1993 р. повертається в Україну.

1919 р. на шляху до вигнання під час вимушеного перебування в Катеринодарі Віктор, учень 8 класу, маючи 17 років, підпав під наказ Денікіна про мобілізацію. "А коли вже доля вимагала і йому йти на війну, — писав у повісті "Спомини утікача" (1922 р.) Володимир Леонтович, — мусів би йти в українському війську. Сама думка про те, що він може загинути, та ще за чуже нам діло денікінської армії, здавалася мені несвітською".

Куди тільки не потикався Володимир Миколайович, в які двері не стукав у надії чи зустріти, чи взнати щось про сина! Та все було марно. "На превелике горе, я вже майже втратив надію на цей раз знайти Віто", — писав в одному з листів до дружини і дочки В. Леонтович. І тільки 1922 року батьки розшукали сина через Червоний Хрест — у Варшаві. Так він опинився на чужині, де й минуло все його подальше життя...

Олена ЛЕОНОВИЧ

У 1954 р. стає екстраординарним професором, ще через три роки публікує свій магnum opus "Історія лібералізму в Росії".

Ця праця різнобічно характеризує Віктора Леонтовича. У ній відчувається те поле напруги, в якому працювала думка дослідника. З одного боку, йому було важливо визначити місце тих чи інших юридичних інституцій в історичному процесі, а з іншого, "sine ira et studio" дати оцінку історичної ролі особи. Саме тому Леонтович однаковою мірою використовував різні джерела. Вивчення "сухих архівних матеріалів дало йому так само багато, як і занурення в мемуарну літературу". У своїх викладах Леонтович поєднує проникливий аналіз зі здатністю відчувати зсередини конкретну історичну ситуацію. Він завжди пропонує оригінальне бачення і ставить нові питання. Його міркування зрозумілі, стримані, їм не бракує великодушності та мудрості. Ці якості Віктора Леонтовича, поряд з науковими досягненнями, були прикладом для всіх, кому поталанило зустрітись з ним на життєвому шляху.

Пармен ЛЕОНОВИЧ, син ученого, Великобританія

ЖИТТЯ НА МЕЖІ БОЖЕВІЛЛЯ

Міський сад — улюблене місце відпочинку жителів Маріуполя. Десь наприкінці 1940 року відвідувачі саду могли бачити тут нічного сторожа, схожого на жebraка, похилого віку. Нікому тоді й на думку не спало, що то був Микола Михайлович Стасюк — з квітня 1917 року член не тільки першого складу Центральної, але й Малої Ради, а з червня також і член генерального Секретаріату (уряду), де він, відомий кооператор і літератор, відав продовольчими справами. У тому ж році Стасюк був обраний спочатку головою, а потім заступником голови ЦК Української спілки, яка мала здійснити в Україні аграрну реформу...

А далі був тернистий шлях учасника визвольних змагань 1917—1920 років: відступ на Захід, повернення на початку 20-х років на батьківщину, плідна робота в системі кооперації, арешт у 1930 році, слідство і суд, відбуття десятилітнього терміну у таборах Карелії, і так звана "воля" у 1940 році із заборону жити у великих містах України. Стасюк обрав місто на березі Азовського моря. Тут йому, неблагоннадійному, могли дозволити працювати лише нічним сторожем...

8 жовтня 1941 року Маріуполь був окупований німецькими військами. Під час реєстрації, коли виявилася досить неординарна біографія Стасюка, йому було запропоновано посаду редактора україномовної "Маріупольської газети". Він дав згоду. У числі за 10 листопада 1941 року вперше на шпальтах газети з'являється прізвище Стасюка у ролі відповідального редактора.

Стасюк також активно працював у відродженій Маріупольській "Просвіті", де очолював літературну секцію.

16 серпня 1942 року "Маріупольська газета" вмістила таке оголошення:

"У п'ятницю, 21 серпня о 17 год. 30 хв., у приміщенні "Просвіти", вул.

1 Травня, 66, відбудуться об'єднані збори мовно-літературної та історико-етнографічної секції. Письменник Микола Стасюк прочитає уривки з мемуарів "На межі божевілля", після чого буде обговорення твору. Окремі глави мемуарів друкуються в нашій газеті, починаючи з № 105".

На жаль, мемуари Стасюка під промовистою назвою "На межі божевілля" так і не побачили світ. Причини цього стануть зрозумілими читачеві трохи пізніше. У нашому розпорядженні є лише п'ятнадцять уривків, які були оприлюднені "Маріупольською газетою" з серпня по жовтень 1942 року. Але навіть вони дають право твердити: "На межі божевілля" Стасюка — це своєрідний предтеча "Архіпелагу ГУЛАГ" Солженіцина. Розповідь Стасюка про поневіряння у застінках ЧК і НКВС, у таборах "архіпелагу" своєю конкретністю і художністю мало чим поступається витвору Солженіцина.

* * *

Перше знайомство Стасюка з більшовицьким "правосуддям" відбулося ще у 1919 році. Про це йде мова у першій частині мемуарів. Прочитуюмо лише одну їх сторінку, вона досить яскраво ілюструє ставлення більшовиків до культурних надбань українського народу. Гадаю, що епізод, описаний автором — свідком тих подій, видається цікавим не лише мені: "У місті Києві більшовицький партійний комітет заслухав питання про контрреволюційний вплив краси і вирішив: "Визнати красу і всі види мистецтва за контрреволюційні пережитки капіталістичного ладу і з огляду на їх надзвичайну шкідливість розпочати проти них жорстоку революційну боротьбу, для чого організувати надзвичайну комісію по боротьбі з красою". Комісію було організовано, на

чолі неї поставлено "твердокам'яного" більшовика, і боротьба закипіла. Було видано наказ: "Негайно здати з метою знищення всі твори мистецтва. За нездачу — розстріл".

Далеко не всі скорилися. Багато було людей, що ховали речі. Ховали картини, ховали статуетки, ховали художні свічники, ховали медальйони і т.ін. Невпинно удень і вночі провадилися труси, знайдені утвори мистецтва нищилися, а переховувачів розстрілювали. Нарешті боротьба увінчалася успіхом. У місті не залишилося жодного витвору мистецтва і роботу надзвичайної комісії по боротьбі з красою можна було вважати закінченою. Було написано відповідну доповідь і принесено до кабінету голови. Був вечір, настала місячна ніч. Втомлений попередньою роботою і безсонням, голова пихкав люлькою і не одразу зібрався читати доповідь. Нарешті взявся за неї. Дочитав. З почуттям гордості підвівся і підійшов до вікна. У кімнаті було задушно. Прочинив вікно, дихнув свіжим повітрям, глянув, а перед вікном... Київ, Лавра і сам красень Дніпро. Хилилися тополі, шелестіли осокори. Голова задивився, замовк і стиха сказав: — ЯКА КРАСА!

І відразу опам'ятався. Він, голова надзвичайної комісії по боротьбі з красою, підпав контрреволюційному впливові капіталістичного ладу. Замислився, потім твердими кроками підійшов до столу, витяг бланк постанови і написав: "Колишнього голову надзвичайної комісії по боротьбі з красою за контрреволюційний дух піддати заходу найвищої соціальної оборони — РОЗСТРІЛУ". Підписав, приклав печатку, підзвинув і передав постанову для виконання". ("Маріупольська газета", № 125, 29 вересня 1942 року).

* * *

У грудні 1942 року ім'я Стасюка зникає зі сторінок "Маріупольської газети". Її 156-е число від 12 грудня підписав уже новий відповідальний редактор. Зникло не лише ім'я, але зник і сам Стасюк, припиняється публікація його мемуарів. Куди? Чому?

Є кілька версій відповідей на ці запитання. Найбільш вірогідна така: і "Маріупольська газета", і міська "Просвіта" були "дахом" для глибоко законспірованого руху опору, що його організувала похідна група ОУН, керована Євгеном Стаховим. Центр цієї організації, що охоплював усю територію Донеччини, перебував у Горлівці. 1991 року Стахів, що зараз мешкає у США, приїжджав у Горлівку. Журналістам місцевих газет він дав кілька великих інтерв'ю, в яких неодноразово наголошував, що в Маріупольському оуніському підпіллі налічувалося близько 300 осіб.

"Маріупольська група", — пригадує Стахів, — була найсильніша. Тут (важко було у це повірити) уцілів після більшовицького терору колишній член Центральної ради, навіть міністр її, Микола Стасюк..."

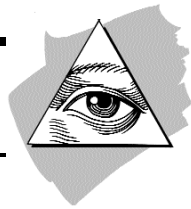
Як розповідають старожили, в окупованому Маріуполі час від часу розповсюджувалися листівки, які закінчувались закликом: "Вступайте в наші загони для боротьби з німцями! Смерть Гітлеру! Смерть Сталіну!"

Микола Стасюк належав до керівної групи самостійницького підпілля. Але у грудні 1942 року було проведено масові арешти оунівців, усі вони безслідно зникли у катівнях гестапо. Там зник і весь архів Стасюка. Все, що залишилося від нього, — це з десяток публікацій на шпальтах "Маріупольської газети", а також деякі розділи мемуарів "На межі божевілля".

Павло МАЗУР, краєзнавець

A collage of three black and white photographs. The top photo shows a group of young people at a picnic, with one man lying down and another leaning over him. The bottom-left photo is a close-up of a man with a beard, looking down with his hands clasped in prayer. The bottom-right photo shows a woman wearing sunglasses and a patterned shirt, lying down with her arms raised, next to a small dog.

ч. 27 (143), 5–11 липня 2002 р. • “СЛОВО Просвіти”

ТАМ, ЗА ГОРИЗОНТОМ...

Слово *religia* (лат.) означає певний комплекс взаємопов'язаних **понять**: *re* — повернення, звернення, зворотне; *ligare* — пов'язувати; *liga* — зв'язок. Отже, релігія — це певне сполучення переважно духовних та інтелектуальних можливостей розуміння Світу через вивчення характеру зв'язків між системами різних рівнів, зокрема й між Творцем та Його створіннями.

1. MEMENTO MORI

Тобто, пам'ятай про смерть. Кожна народжена людина обов'язково помре. Це одна з небагатьох абсолютних істин цього світу: обов'язково! Причому, чим довше живе і чим довше зберігає здатність мислити, тим частіше ставить собі два запитання: для чого людина живе? Що буде після смерті?

Особливо гостро ці питання постають тоді, коли на наших очах помирає хтось із рідних, близьких нам людей, коли треба померлого обмити, передати, кілька разів перекладати, коли небіжчик упродовж кількох днів лежить у труні посеред хати, випромінюючи потужний фон постраху, паралізуючи свідомість, створюючи відчутний тиск на психіку і наповнюючи душі присутніх болем і тривогою, яка не підвладна людській волі.

Тризна, поминки, поминальний обід — це спроба вирватися з обіймів непогамованого тваринного страху, сумнівів і почуття провини перед померлим у середовищі тих, хто, як правило, виявляється непередбаченим до цієї зустрічі з абсолютною, очевидною, незмінною (природною!) істиною людського буття.

А це ж тільки зустріч на боці свідків. Бо потім, через певний час, кожен обов'язково (!) опиниться в ролі головної дійової особи цього одвічного спектаклю з останнім актом, що грається для нього персонально...

Класичний матеріалістичний світогляд стверджує, що смерть тіла — це абсолютний кінець усього сущого для померлого індивідуума: спектакль закінчено, впала завеса, а за нею — нічого.

Нині вже не тільки ідеалістичний (і не тільки суто релігійний) світогляд виходить з того, що матерія може бути живою (одухотвореною) і мертвою (бездуховною).

У сучасному світі існують сотні теорій (у тому числі й таких, що не мають нічого спільного з релігією), які по-своєму пояснюють явище духовності. Зокрема, й загальна теорія систем, біля джерел створення і удосконалення якої стояли такі стовпи мислення як Роджер Бекон (серед багатьох його винаходів слід нагадати про створення сучасного календаря, введення через триста років папою Григорієм III, та пороку — 1242 р., що поклато початок створенню вогнепальної зброї), Леонардо да Вінчі, П. К. Енгельмайер, В. І. Вернадський, Г. С. Альтшуллер, Едвард де Боно, В. М. Сідоров та інші.

Теорія систем — у її сучасному трактуванні — сприймає будь-який об'єкт як нерозривну цілісність трьох частин: машинної, апаратної і приладної. Машинна частина об'єкта (системи) приймає, перетворює, передає і використовує енергію; апаратна — приймає, перетворює, передає і використовує речовини; приладна — приймає, перетворює, передає і використовує інформацію.

Прикладом може слугувати не тільки суперсучасний літак чи підводний човен, а й звичайна електродріль або навіть середньовічна система автоматичного регулювання рівня води на річках Німеччини. І, звичайно, кожна жива істота, зокрема й людина.

Генріх Альтшуллер не вживав визначення **дух**, проте серйозно розширив поняття **поля** і ввів принципово нове поняття — **реполь** (речовина + поле сил), розглядаючи його, як складову частину, "молекулу" будь-якої функціонуючої системи. Наприклад, у функціонуючій системі **морський транспорт у Заполяр'ї** функціонуючим елементом є **криголам**, який використовує певну **енергію** і створює **поле сил**, завдяки чому стає можливим ламати лід, утворюючи прохід для каравану суден. Але й сам криголам являє собою систему **реполів**, тобто конструктивно-технологічних елементів, більше чи менше "заряджених" різними полями: механічними, гідравлічними, тепловими, акустичними, світловими, електричними, пневматичними, електронними тощо.

Якщо якийсь окремих елемент системи не оснащено полем (тобто цей елемент не має відповідного поля у своєму розпорядженні), то як він тоді зможе функціонувати? Навіщо він тоді взагалі потрібний? Жива здорова людина складається виключно з реполів, бо жодна її клітина не може бути мертвою, "незарядженою", непольовою.

Г. Альтшуллер сформулював вісім законів існування і розвитку систем, останній з яких — **закон збільшення репольності** — стверджує, що удосконалення всіх систем відбувається через розвиток польової частини **реполів**, тобто шляхом зменшення питомої частки, обсягу і ролі **ре-**

човин з одночасним збільшенням обсягу, підвищенням рівня, потужності і впливу **полів**.

В ідеалі це означає такий розвиток і функціонування систем, коли кількість речовин у реполях зменшується до нуля, натомість їх польове оснащення збільшується і удосконалюється: від механічних до теплових, далі — до електричних, електронних, оптичних і т.д., із залученням полів інформаційних.

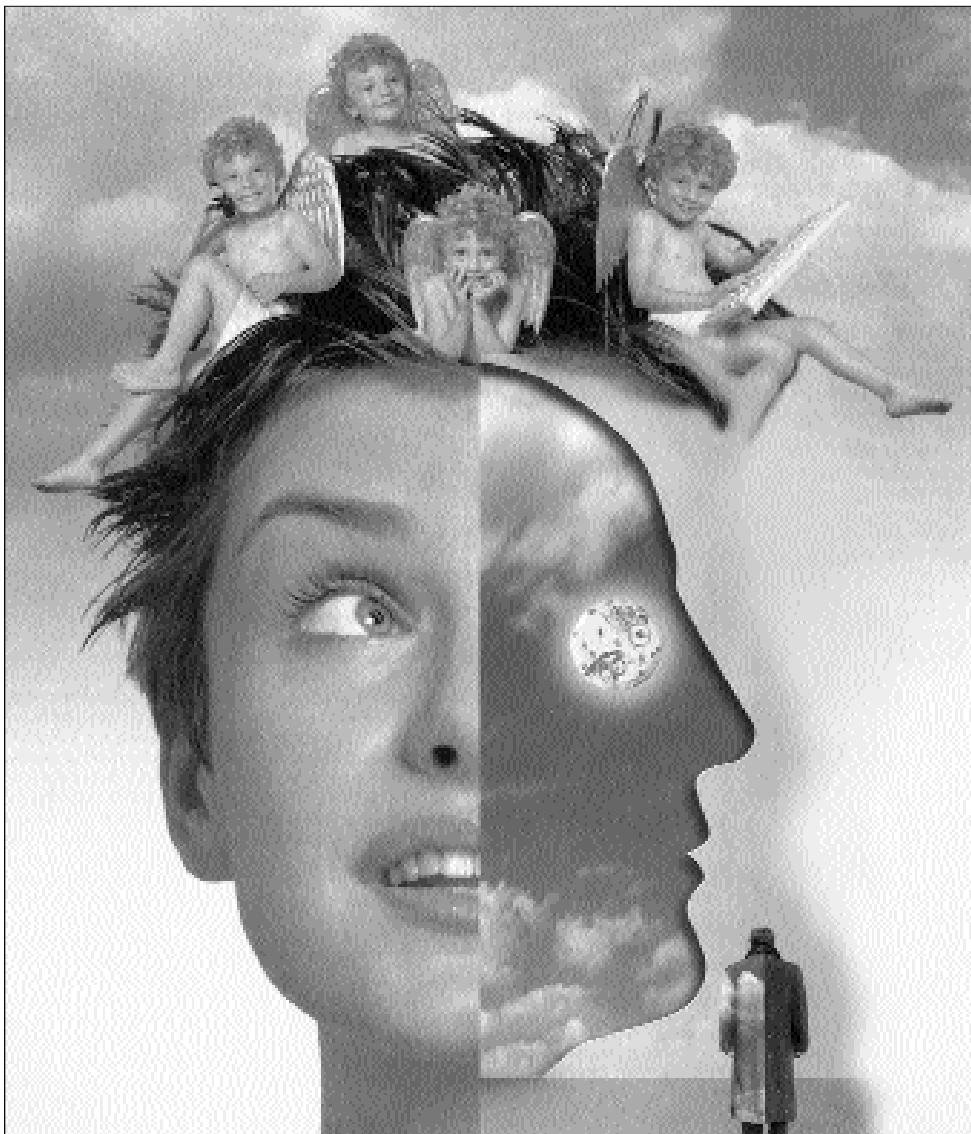
Бо що то є таке — ангел? Це такий системний об'єкт, у якому майже (або зовсім) відсутня **речовинна** складова конструкції, проте існує необхідна **енергетично-інформаційна** складова. В епоху стільникового зв'язку вже ніхто не сумнівається у можливості "безречовинного" існування інформаційно заряджених енергетичних полів і їх керованого переміщення у просторі. *Ангел — це досконалий реполь*, в якого, крім енергії і інформації, є також центр автономного функціонування і керу-

каталогу на початку 70-х років минулого ХХ століття подружжям вчителів Кириан зі Ставропілля.

А вже 1980 року, на першому всесвітньому конгресі з психотроніки у Празі, було повідомлено про створення американськими вченими атласу аури людини, підготовленого в процесі дослідження ефекту Кириан, у тому числі: під час фотографування різноманітних психічних станів людини, спровокованих у широкому діапазоні почуттів і емоцій на в'язнях-добровольцях.

Трапляються поодинокі особи, котрі від природи мають дар бачення людської аури. Вони стверджують, що аура відривається од тіла в момент смерті. Факт "відриву душі від тіла" підтверджено в численних описах вражень пацієнтів доктора Раймонда Моуді, який аналізував розповіді хворих, котрі пережили клінічну смерть, і розповів про це в свого часу популярній книзі "Життя після життя".

ПРО БОГА, З РАЦІОНАЛЬНИХ ПОЗИЦІЙ

За сталінських часів мосі юності влаштовувалися дискусії на тему "Наука і релігія". Власне, це були не дискусії, а такі собі самодостатні (з точки зору їх авторів) риторичні монолози: "В чому полягає реакційна суть релігії і войовничого клерикалізму? Реакційна суть релігії полягає в тому, що!..."

вання, який ми називаємо свідомістю.

Не всі люди перетворюються в ангелів, але у всіх у момент смерті душа (поле) відірветься від тіла.

Чому? — питає. Тому, що у світі **реполів** існує можливість окремої взаємодії (спілкування) **полів** різних реполів. А отже, **поле сил** будь-якого об'єкта (системи) існує, за великим рахунком (або великою мірою), незалежно від **речовинної частини** цього об'єкта. Зв'язок між **речовиною** і **полем** об'єкта є тимчасовим. Рано чи пізно, але настає момент (або період), коли невидиме поле відділяється од видимої речовини; так само, як **теплове поле** нагрітого сонцем вдень пляжу відділяється від піску ввечері.

І чим примітивніший реполь, тим легше і швидше відділяється від нього поле.

Еманацию (випромінювання) душі можна побачити, якщо сфотографувати людину в певному частотному полі. Причому, в залежності від кольору і форми еманції, можна діагностувати стан душі конкретної людини. Цей фізичний ефект було відкрито і введено до міжнародного

Існує багато точок зору і теорій щодо комунікації в системі "цей світ — той світ". В молитві "Вірую" вимовляємо такі слова: "...Вірую в Святую Вселенську Апостольську Церкву, спілкування святих, тіл воскресіння..." Варто замислитися над останніми чотирма словами, особливо щодо **спілкування** (комунікації — кого з ким?) і **тіл** (у тому числі: інформаційно-енергетичних). Навіть якщо хтось переконаний, що тут маємо справу з комунікацією на дорозі з рухом в один бік, все одно треба пам'ятати, що на ній впевненіше почуватимуться ті душі, які не обтяжені гріхами.

"Memento mori!" — з посмішкою вітаються члени ордену камедулів. Тобто не гріши, тримай совість у чистоті, тоді й душа радітиме і не переживатиме трагедії смерті тіла, бо знатиме, що матиме вічне життя. Життя поля, яке відірвалося од обмежень, що їх накладає речовина. Життя в світі досконалих реполів.

Далі буде.

Євген ГОЛИБАРД

РЕПЛІКА З ПРИВОДУ

А ЩО КАЖУТЬ УЧЕНІ

"Дві речі свідчать мені про Бога: зірки наді мною і совість у мені."

Іммануїл КАНТ

"Я довго міркував і довго сумнівався, Чи є на Землю погляд з висоти; Чи може, все тече наосліп, без порядку І волі з неба брак у Всесвіті. Проте, розглянувши світил небесних ладність, Землі, морів і рік пристойність та порядність, Природи явища, дня й ночі перемену, Я визнав: нас створила Божа сила."

Михайло ЛОМОНОСОВ

"Науки — сестри релігії; в тому сенсі, що вони розкривають частину законів, які керують Всесвітом і життям людини. Таким чином, це сходинки, що ведуть до віри в Бога."

Г. Дж. СІЛЕЙ

"Тільки мале знання віддаляє від Бога; велике знання — знову наближає до Нього."

Френсіс БЕКОН

"Я — християнин. Це означає, що я вірю в Божественність Ісуса Христа, так само, як вірив Тихо-Браге, Копернік, Декарт, Ньютон, Лейбніц, Фертман, Паскаль, Гримальді, Ейлер... як всі великі астрономи і всі великі математики минулих віків."

Огюстен Л. КОШІ

"Невіра в Бога є, зазвичай, наслідком лінощів, нерідко — забобонів, але вона ніколи не може бути підставою для того, щоб пишатися собою з цього приводу."

Дж. РОМЕНС

"Нерелігійні — це, переважно, ті, чий науковий знання поверхові".

А. Г. САЙС

"Загальним враженням від моїх тривалих життєвих спостережень є те, що у великих людей обидві ці якості — знання і віра — пов'язуються одне з одним, причому, з такою інтенсивністю, яка зовсім не властива розумам обмеженим."

Г. В. ОКЛЕНД

"Матеріалістична концепція світу є характерним показником переконань вчених третього або четвертого сорту. Тоді, як найбільш обдаровані представники науки схильні скоріше до ідеалізму, ніж до матеріалізму; вони або благоговійно віруючі, або, як мінімум, шанобливо обережні в своїх вироках стосовно релігії."

В. Дж. КОЛЛІНС

"Якщо віра у Вище Начало є однією з суттєвих вимог, що ставляться перед релігійною людиною, то, в цьому сенсі, я сказав би, що більшість вчених — релігійні."

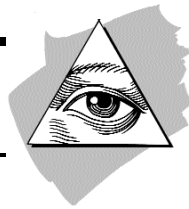
Нікола ТЕСЛА

"Християнство — це, якщо можна так висловитися, та атмосфера, в якій наука здійснює найкращу частину своєї праці."

Дж. П. МУНСОН

"Саме мої наукові праці з фізики привели мене до Бога, до віри."

Антуан Анрі БЕККЕРЕЛЬ

ТАМ, ЗА ГОРИЗОНТОМ...

Продовження.
Початок. у числі... за 2002 р.

2. НА ТАК ЗВАНІЙ
ЗДОРОВІЙ ГЛУЗД

Матеріалістичний світогляд пропонує дуже простий підхід до цієї проблеми і дуже просте її розв'язання, а саме: все, що кожна людина може запримити, відкрити, зафіксувати за допомогою своїх відчуттів, можливостей сприйняття або створених людиною відповідних приладів, — все це є матеріальним і насправді існує. Все інше, про що кожна людина не може стверджувати з цілковитою певністю, що воно існує (наприклад, тому, що не може побачити на власні очі), матеріалістичне знання називає містикою, тобто неіснуючим, вигаданим, фантастичним (водночас перевернувши поняття містицизму, трактуючи його примітивно і презирливо).

Бачимо, що світогляд матеріалістичний визнає світ не таким, яким світ є в його цілості, а визнає лише ту його частину, яка може бути зрозумілою для людини на даний момент; для людини, яка світу не створила, а прийшла в уже існуючий; для людини, яка ще сама не певна того, ким вона є і звідки взялася як різновид живого.

Отже, з матеріалістичної точки зору, виходить, що світ постійно збільшується за рахунок збільшення матеріалістичного знання людини. Але ж світ насправді не збільшується, а є таким, яким є. І що може означати для безмежного світу відомлення про чергове наукове відкриття, яке додає лише краплю знань в океані людського невігластва?

Чи є сенс у тому, щоб людина вважалася за вершину світового розуму, якщо людина нічого більше не знає у порівнянні з тим, що вона на цей момент зрозуміла? Кожне нове відкриття нагадує людині про це, вказує на відносність і обмеженість її знань. Та й ті знання, які має людина, вона не вміє використовувати для повної користі для себе. Але людина вперто тримається своєї облуди, побудованої на власному егоїзмі, не бажаючи погодитися з фактом обмеженості своїх можливостей пізнання, як можливостей функціональних.

Наберімося трохи терпіння і спробуємо уявити собі розвиток світу через його елементи, що вже реально існують. Адже, якщо світ створено одним Богом-Творцем, то, мабуть, залишилися якісь сліди, якісь свідчення про творення з **одного** творчого джерела, про притаманні йому, характерні для нього ознаки його творчої лабораторії, якісь засадничо однакові підходи до конструювання створених Ним об'єктів, чи хоча б якась універсальна тенденція або загальний закон, що поєднує ці об'єкти і бодай приблизно вказує на взаємозв'язок між ними.

Бо якщо світ створився сам собою, як про це стверджують прибічники еволюційної теорії, тоді в ньому не може бути однієї спільної і притаманної для кожного об'єкта цього світу ознаки, засади, характерної закономірності.

Для внесення ясності у це питання розглянемо функціональні можливості деяких матеріальних елементів, які стоять у певному ряду **досконалості речей видимого світу**: піщинка (пісок), крапля води (вода), рослина (трава, водорості, дерева), риба, звичайний домашній кіт, мала дитина, дорослий чоловік.

Піщинка і увесь пісок, незважаючи на те, що він, на перший погляд, є класичним прикладом мертвої природи, має своє життя і добре реагує на різні зовнішні сили (взаємодія з ними). Наприклад, може рухатися за подихом вітру або течією води. Піщинка спроможна притягати і утримувати молекули води, разом з водою формуючи плівку натягу.

Пісок реагує на зміни температури: збільшується в об'ємі під час нагрівання, або зменшується, віддаючи тепло. Отже, піщинка функціонує сама і співпрацює з іншими елементами дійсності на рівні своїх **функціональних можливостей**, незважаючи на те, що вона є звичайним маленьким камінчиком, який навіть **своєї форми самостійно не може змінити**. Бо таким є *світ* каменя.

Проте навіть піщинка вже може бути **репо-лем**, а отже, виконувати функції інструмента, виконавчого (робочого) органу. Наприклад тоді, коли нагріта сонцем велика кількість піщинок використовується як пляж, або коли мішечок з гарячим піском кладемо собі на хворе місце.

Крапля води (або багато крапель, наповнене відро води, дощ, ріка, море) *може змінювати свою форму*, може у великій кількості перетікати через дуже малий отвір. Може пройти крізь пісок у будь-якому напрямі, вміє не тільки змінювати об'єм під впливом температури, а й змінювати свій фізичний агрегатний стан у широкому діапазоні можливостей — газ (пара), рідина (вода), тверде тіло (лід) — вбираючи, акумулюючи і виділяючи багато енергії.

Ефекти взаємодії тепла і води є незмінними від сотворення світу, але лише 1807 року після народження Ісуса Христа відбувся перший у світі рейс пароплава, коли водяний **ре-поль** наочно продемонстрував свою здатність виконувати солідну роботу в технічному прогресі транспортних систем.

Крапля води вміє вже набагато більше порівняно з піщинкою або каменем. Крапля спроможна навіть змінити форму і розмір каменя ("крапля камінь точить"), але *не здатна рости і розмножуватися*. Такий є *світ* води.

Рослина здатна рости і розмножуватися. Рослина вміє проростати крізь пісок (навіть крізь асфальт тротуару) впертіше, ніж вода; може витягти багато води з великої глибини і передати її вгору на відстань до 40-50 метрів (ліани в тропічному лісі). Рослини самостійно,

перетворення енергії і речовин з використанням інформації.

Явище фотосинтезу, згідно з яким сонячна (в тому числі фотонна) енергія перетворюється на рослинну масу, що постійно нарощується, забезпечує їжею все людство і всі живі організми від створення світу, було відкрито вченими досить недавно. Але це відкриття нічого не змінило в існуючому світі, Творець якого знав про це явище перед усіма віками і Сам заклав це явище в рослини.

У рослини, які переважно (і саме тому) стоять, не рухаються, не ходять, але живуть у міру своїх функціональних можливостей, на своєму рівні функціонування, що знаходиться над рівнями функціонування (світами) каменя і води. Бо **рівень функціонування** — це *світ систем*, які спроможні реалізувати свої мож-

поживу. Мають у собі маленький хімічний реактор (котел), в якому поживу можна акумулювати, розкладаючи її спочатку на потрібні субстанції, а потім випроковувати з них для себе необхідну кількість енергії, а також потрібну кількість необхідних речовин для власних зовнішніх і внутрішніх будівельних та ремонтно-регенеративних робіт, що відповідають вимогам даного біологічного виду.

Риба має значно більше функціональних можливостей, ніж рослина. "*Рибний*" *реполь* значно багатший на різні енергетичні та інформаційні поля. Риба спроможна користатися водою і рослинами, може розпізнавати своїх ворогів і уникати їх, може навіть зробити власне гніздо з камінців або піску.

Птах, за своїми функціональними можливостями, стоїть вище за рибу. Він вміє робити все те, що вміє риба, а крім того, ще може ловити риб і збудувати своє житло (гніздо) у такому розумному місці (наприклад, видовбавши дупло), яке захистить його потомство від злого нападу.

Кіт, за своїми функціональними можливостями, перевершує птаха. Він вміє не тільки ловити рибу і птахів, а й *змінювати свою поведінку і наміри* залежно від конкретних умов життя, пристосовуючись навіть до людини, до її вимог. *Функціональна програма*, закладена Творцем у kota, є ще більш гнучкою, ніж та, що закладена в птахів і риб, а отже передбачає можливість самонавчання і самовдосконалення на основі власного, індивідуального досвіду конкретного створіння.

"*Котячий*" *реполь* не тільки досконаліший (бо багатший і різноманітніший за рахунок вміщених у ньому речовинних субстанцій і інформаційно-енергетичних полів), ніж *реполи* птаха і риби, а й дає деяку можливість його самостійного розвитку.

Людина — функціонально найбільш досконале створіння з усіх існуючих на Землі. Людина вміє робити майже все те, що й інші розглянуті вище елементи визначеного нами ряду досконалості, але ще й набагато більше. Для прикладу можна навести хоча б такі функції, як створення нових елементів дійсності.

Людина не тільки насипає великі гори піску, землі й каміння, не тільки збирає великі води (в тому числі: будуючи великі греблі, штучні моря), не тільки вирощує нові версії рослин, риб і тварин за допомогою селекції та генної інженерії, але також шукає сенсу в усьому тому, що вона розуміє, як і в тому, чого зрозуміти не може.

Причому, якщо рослини і тварини живуть і розвиваються, переважно, на основі закладених Творцем *обмежених генетичних програм*, то генетичні програми, закладені в людину, дозволяють їй удосконалюватися у величезному просторі інтелектуальних і фізичних можливостей. Людина може навіть будувати себе згідно із власною волею: може наростити м'язи на видатного культуриста, а може скинути надмір власного тіла; може витренувати ноги на витривалість марафонця, або розвинути мозкові клітини для виконання великих розрахунків чи вирішення складних завдань.

На відміну од тварин, птахів, риб, рослин людина шукає нові поняття і нові знання для збільшення своїх функцій і розширення своїх можливостей у світі, про який вона так мало знає...

Ряд елементів, який ми розглянули, є низкою кількісно і якісно різних можливостей самореалізації *реполів*. Причому, *найхарактернішою ознакою*, як кожного з цих елементів, так і всього ряду, є **закономірність одностороннього спрямування можливостей самореалізації, оберненопропорційної щодо можливостей їх розуміння у протилежному напрямку**.

А це означає, що кожний об'єкт (елемент ряду), кожний (у тому числі біологічний) різновид, взагалі *будь-яка система на відповідному рівні функціонування має свою "стелю"*, закладену в цю систему вроджену межу, конструктивно зумовлену для даного виду кордон, стіну, що обмежує його можливості розуміння світу і себе самого, тобто несе в собі певне, характерне для даного об'єкта, **обмеження можливостей виконання відповідних функцій** та їх подальшого удосконалення. Отже, кожен нижчий світ не може самостійно переходити у світ вищий.

Людський реполь має досить високу "стелю" своїх можливостей, позаяк здатен не тільки самостійно збільшувати кількість і якість виконуваних функцій, а й керувати своїми речовинами і полями. Тим не менше, людина також має межу можливостей пізнання і розширення своїх функціональних можливостей. Історія людства свідчить, що ця межа поступово відсувається. Проте кожна спроба *перейти* цю межу завжди закінчувалася трагічно.

Далі буде.

ПРО БОГА, З РАЦІОНАЛЬНИХ ПОЗИЦІЙ

Свята Церква вчить нас, що віра в існування Бога — це дар Божий. Цей дар довіри до Творця, довіри дітей Божих до свого Отця небесного, дається як великий подарунок, як підстава для нашої повсякденної радості і не потребує жодних доказів. Разом з тим, цілком реально існують раціональні докази існування Бога.

за певною програмою, формують свій зовнішній вигляд і внутрішню структуру, відповідно до певного різновиду, враховуючи всі його генетичні ознаки.

Рослини западають у сон і прокидаються зі сну, квітнуть, вирощують плоди, дають насіння і вмирають переважно там, де живуть; як правило, протягом свого життя пов'язані із землею, але **не маючи можливості рухатися по ній**. Тим не менше, рослини живуть у спосіб очевидний, біологічний, демонструючи певні

ливості в існуючих для них умовах, обмежених даним *рівнем функціональних можливостей*.

Кожен рівень є *світом*, який вміщує в собі *світи примітивніші*, тобто світи того життя, яке відбувається на обмеженіших (нижче розташованих) рівнях функціональних можливостей. Саме тому світ рослин (*рослинних реполів*) містить у собі також світи води і піску.

Риба, птах, кіт, людина рухаються самостійно. Не мусять стояти в одному місці причеплені коренями до землі, тягнучи з неї

«...НАВІЩО ЛЮДИНА ЖИВЕ»

АВТОРИТЕТНО

"Чим більше наука здійснює відкриттів у фізичному світі, тим більше доходимо висновків, які можна розв'язати лише вірою. ...Як наука, так і релігія, збагачують мудрих."

Альберт ЕЙНШТЕЙН

"Кращі з фізиків завжди знаходили можливість глибоко проіннятися думкою, що наукова істина є, в певному сенсі, поглядом на Бога."

М. фон ЛАУЕ

"Релігія і природознавчі науки ведуть безперервну спільну боротьбу проти скептицизму, проти догматизму, проти забобонів; і об'єднуючи їх бойовий клич у цьому хрестовому поході проти невігластва завжди був і буде — до Бога!"

Макс ПЛАНК

"Усі, хто безоглядно і систематично на-

магалися витравити ідею Бога, здійснювали підлу і антинаукову справу. ...Я дійшов цих переконань по шляхах біології і фізики, і я впевнений, що жодному мислячому вченому неможливо не прийти до цього висновку."

Л. Д. НУЇ

"Теорія еволюції ніколи не була доведена і, на мій погляд, вона скоріше являється собою догму, ніж перелік наукових даних."

Р. РАСК

"Наука може дати людям рефрижератори або висадити людину на місяць, дати їй чудові автомобілі, але наука не може пояснити людині, навіщо вона живе."

Дж. П. ФРІДРІХ

"Знання — це сила! І ця сила — від Бога."

Роджер БЕКОН

НА 95-МУ РОЦІ ЖИТТЯ ВІН ПІДНОСИТЬ

Це треба побачити на власні очі: в усіх трьох кімнатах старого будинку розкладено теки з унікальними документами — творами, публікаціями, фотографіями із сімейних архівів, історичними і біографічними довідками... Теками заповнені шафи і стелажі, теки лежать рядами на підлозі, на канапах, на стільцях. Поряд — ящики з картотекою, а ще — архів у комп'ютері... Матеріалами, що розповідають про життя і творчість майже 7 000 осіб. Про те, як серед цього своєрідного порядку розміщуються і живуть п'ять осіб кількох поколінь цієї інтелігентної сім'ї, наразі промовчимо, а краще повернемося до нашого героя.

На початку червня Георгій Васильович весело відсвяткував у колі рідних і друзів 94 роки від дня свого народження і наступного дня знову приступив до роботи.

ПРО ЦЕ ГОВОРИТИ НЕ ПРИЙНЯТО

Але варто знати, що вихідцям з інтелігентних родин не дуже сприяла більшовицька влада. Навіть зовсім навпаки. Тому молодий Жорж (Юрко) П'ядик працював де вдасться, зокрема добрим словом згадує свою роботу в палітурній майстерні і в котельні... Але як би там не було, скінчив Київський політехнічний інститут і отримав диплом інженера-механіка.

1941 рік. Війна. Мобілізований Г. П'ядик воює, переживає разом з усіма безглуздя перших місяців, потрапляє у сумнозвісний "котел" оточення під Києвом, а за тим — у Дарницький табір військовополонених. Вдається вийти з табору за чужим документом. Тоді табір ще тримали німецькі армійські підрозділи, а не есесівці, тому подібні маніпуляції були можливими. Почалося непросте життя сім'ї в окупації.

Майже одразу після звільнення Києва Георгія забирають до штрафного батальйону. Причин більш ніж достатньо: побував у полоні, проживав на окупованій території, соціальне походження — не з робітників, до партії більшовиків не належав, батько дружини — репресований професор медінституту, отже — "посібничал врагу і должен іскупить кров'ю".

Далі — все як у кіно: кинули штрафну роту на штурм висоти, яку перед тим ніяк не могли взяти, кинули на фашистські кулемети. Позаду — кулемети НКВС. Тільки — вперед. Біг з усіма, по болоті, під суцільним вогнем, кричав... Але не тільки кричав... Вже поранений подолав першу лінію оборони і тоді впав. Орден Червоної зірки отримав уже в госпіталі.

Після демобілізації проектував теплоенергетичні об'єкти, потім очолював проведення оригінальних наукових розробок в лабораторії економічних досліджень вугледобувної і залізничної промисловості. Був одним із перших, хто запропонував метод і формулу приведених витрат для широкого використання в техніко-економічних розрахунках. Отже, ще на початку 60-х років сприяв формуванню в суспільній свідомості адекватних підходів до оцінки вартості праці і ВВП, що закладає підвалини для переходу від тоталітарно-розподільчої до вільно-ринкової системи господарювання.

Всі, кому довелося працювати поряд з Г. П'ядиком, не переставали дивуватися його потужній ерудиції в широкому діапазоні галузей знань, вмінню аргументовано і толерантно вести полеміку і наукові дискусії. І досі вважаємо його своїм вчителем і авторитетом, мудрим радником, який деякі із своїх делікатно-повчальних оповідок розпочинав так: "У мене був один знайомий, який..." — і далі викладав свою власну, цікаву ідею устами "знайомого". Ну от, наприклад:

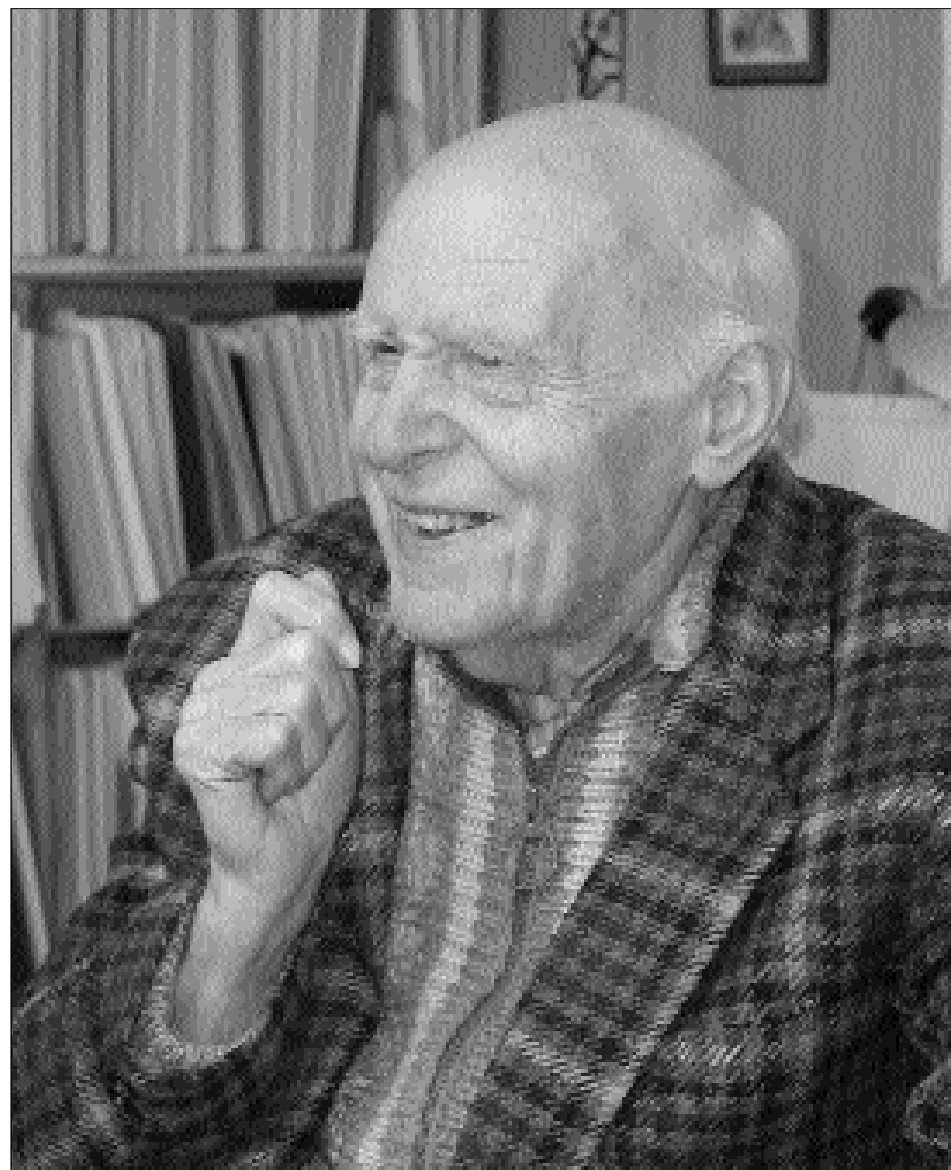
"У мене був один знайомий, який запевняв, що може побудувати прилад, що передбачатиме майбутнє. І от якось, в обідню перерву, колеги питають: чого ж ти не побудуєш цей так потрібний усім прилад? А він каже, що схема цього приладу — у нього в голові, але усвідомлює, що не встигне побудувати, бо залишилося мало часу життя, а пояснити іншим у деталях не зможе — надто складна конструкція."

— Ну, то хоч скажи, який принцип цього приладу, — наполягають колеги.

— Принцип? Принцип якраз дуже простий: все, що буде — воно вже було..."

ШУКАТИ ФАКТИ ЛЮБОВІ

Його, пенсіонера, ніхто не просив, а тим більше не доручав виконувати цю дивовижну і величезну роботу — по зернинах збирати та нагромаджувати інформацію про всіх, хто в період 1917—1941 рр., незалежно від віку, професії, національності, громадянства тощо, залишив по собі вірші українською мовою.

Біографічна арифметика типового чоловічого життя гранично проста: у 18 років людина закінчує середню школу, ще два роки — військо, потім п'ятирічна пора весело-напруженого студентського життя, — ось тобі й 25!

Далі — впродовж 35 років — біг з перешкодами по пересіченій місцевості виробничої і сімейної праці для когось і боротьби проти себе самого, щоб у 60, як це нещодавно було прийнято висловлюватись, "піти на заслужений відпочинок". 35 років трудового стажу — це цілком вірна і загально визнана ветеранська норма.

Георгій Васильович П'ядик шість років тому відпрацював ці дві ветеранських норми і вже добре "розміняв" третю.

Бо справжня любов до України — це не обов'язково голосні заклики і гасла на величезних мітингах, а скоріше — тихе поетичне слово "безнадійно" романтичної душі. Г. П'ядик поставив собі за завдання не тільки зібрати, систематизувати і проаналізувати відомості про життя та творчість українських поетів більшовицької доби, тобто не тільки виявити, скільки саме було цих романтичних душ, а й зрозуміти, як формувалася їх творча палітра.

Від моменту виходу на пенсію, день за днем, Георгій Васильович громадить безцінний матеріал. Він вважає, що нині охопив близько 93% від всього можливого і тому вже почав систематизувати. Такого багатства інформації, зібраної в одному місці, не має жоден архів. Його послугами вже користуються деякі вітчизняні історики і літературознавці, зацікавилися й з-за кордону.

— Георгію Васильовичу, чому Ви обрали для своїх досліджень саме період 1917—1941 рр.?

— Тому що в цей період відбувався процес, який я назвав би "одержавлення мистецтва". В тому числі й поетичного. Для виявлення повноти своїх можливостей митець повинен бути незалежною особою. Я не хотів би повторювати слідом за іншими тезу про розстріляне Відродження, хоча й не заперечую цього. Але безперечно, що найбільш талановиті митці були пригнічені державою і змушені не виявляти себе у повноті творчих можливостей.

— Чи не могли б навести найбільш яскравий приклад?

плідного. Він так багато написав, що приховати його творчість неможливо — видав понад два десятки книжок. А помер наприкінці 30-х років XX ст. підозріло випадково: був здоровий, раптом захворів, потім чомусь операція і під час операції помер.

— Чи багато поетів того часу завершили життя таким чином?

— Багато хто з тих маловідомих завершував свій життєвий шлях або через "випадковість", або на Соловках, не кажучи вже про добре відому групу неокласиків, до якої входили Зеров, Драй-Хмара, Филипович... А от, наприклад, німець Бургарт, який також входив до цієї групи, зрозумівши, що живим тут може не залишитися, втік за кордон. До речі, мав про всяк випадок німецький паспорт. Але писав українською мовою, дуже любив Україну, був її відданим патріотом.

— Чи багато неукраїнців у Вашому зібранні?

— Дуже багато. Крім поляків, німців, болгар, греків тощо, які писали вірші українською мовою, був навіть один шотландець, який перейшов на українську... Наприкінці 20-х років XX ст. (докладно вже не пам'ятаю) був міжнародний з'їзд філологів, де складала рейтинг різних мов світу. Тоді багато писали про те, що за красою і милозвучністю на першому місці поставили італійську, на другому, здається, перську чи якусь близьку до неї, а на третьому — українську.

НАПРИКЛАД, ОЦЯ ТЕКА

— Розкажіть, будь ласка, про Ваші пошуки. Як Ви знаходите матеріал?

— О, про це можна роман написати! Але ось вам один епізод. Був такий собі Павло Іванович Комендант, який народився наприкінці XIX ст. і замолоду зацікавився видавничою справою, а вже 1913 року, фактично ще юнаком, разом зі своїм приятелем, відомим пізніше режисером Васильком (Василем Степановичем Милієвим), започаткував видання першого в Україні мистецького журналу "Сяйво". У Павла був мотоцикл (дивина на той час), він його продав і на ці гроші випустили перший номер журналу, яким одразу зацікавилася громадськість і надала фінансову підтримку.

Після закінчення Київського зоотехнічного інституту П. Комендант, отримавши диплом, продовжив видавничу діяльність, створив видавництво "Сяйво" (однойменне з журналом). Зокрема організував переклад і видав повне зібрання творів Дж. Лондона українською мовою, яке й зараз вважається найкращим. Працював дуже плідно, видаючи щороку стільки ж книжок, скільки й велике державне видавництво ДВУ. Творча людина, писав прозові твори і, звичайно, вірші.

— Як Вам вдалося "розкопати" матеріали про нього?

— Коли уже в наш час красназавці зацікавилися долею Василька, який свого часу мешкав в Одесі, то серед його паперів знайшли листування з П. Комендантом, а, отже, й адресу Павла Івановича. Звичайно. П. І. Коменданта, яскравого українського інтелігента, було заарештовано, звинувачено, засуджено... Але йому пощастило. Як зоотехнік він виявився потрібним, його приставили до кінського розплідника, тому залишився живий і, після табору та заслання, повернувся в Україну. Влаштувався зоотехніком у колгоспі, що недалеко від Кичеєва під Києвом, де й прожив до кінця життя.

Коли я вперше 1970 р. приїхав за цією адресою і, після довгих пошуків, знайшов потрібний будинок, господарів на місці не було. Так і повернувся додому ні з чим. Приїхав вдруге і знову протягом дня нудився чеканням до пізнього вечора, аж приїхав господар, який розповів, що всі речі П. Коменданта він склав на горищі, де вони пролежали добрий десяток років. Тоді вже приїхав утретє і цілий день порпався на горищі, де знайшов кілька книжок П. Коменданта, листи, записи. Головне, знайшов його фотографії, що є дуже цінним. Отже, довелося їхати ще раз, щоб повернути господареві деякі оригінали і фотографії після зняття копій, а потім ще й уг'яте, щоб передати йому примірник моєї

СЛАВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

публікації про життя і творчість П. Коменданта.

— **Наскільки цей приклад Вашої пошуково-дослідницької роботи є характерним? Мабуть, усе-таки не всі 5 000 зібраних Вами досє нагромаджувалися у такий спосіб?**

— Не всі, але половина — це точно. Довелося їздити до інших міст, навіть до інших країн, зокрема до Росії.

ВАРТІСТЬ ПАТРІОТИЗМУ

— **Чи все робите власним коштом?**

— Так... На цьому щойно наведеному прикладі можна скласти уявлення про мінімальні витрати, починаючи від вартості теки за 30 копійок, ксерокопій на 2 грн., книжки за 5 грн., фотокопій — 2 грн., поїздок — 10 грн. Про час моєї праці я вже не кажу, як і про те, що деякі публікації моїх статей треба купувати також. Як не крути, а 10—20 грн. на одне досє витрачаю. Так що можете оцінити вартість мого архіву. Хоча, звичайно, я хотів би говорити не про витрачені кошти, а про цінність цього зібрання документів для української культури та її історії.

— **Чи багато публікацій Ви зробили за результатами своїх досліджень?**

— Більше, ніж я, опублікували матеріалів інші особи, які користувалися моїм архівом. А один "дослідник" навіть поцупив ряд документів. Крім того, пропало дві теки з матеріалами.

Отже, робота перейшла у стадію літературних досліджень. Зараз Георгій Васильович готує до видання збірку "Словник українських поетів", зі стисло поданими біографіями і переліком творчого доробку кожної з 5000 постатей, котра зазначилася друком українською мовою в Україні чи за кордоном у період між двома світовими війнами. Тобто, це буде зібрання бібліографій не обов'язково українських, але обов'язково україномовних творчих особистостей, котрі свій патріотизм, свою любов до України висловили у найпростіший, а zarazом найпереконливіший спосіб.

Діяльність Г. П'ядика, його літературознавчою творчістю зацікавилися в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАНУ. Директор інституту акад. Микола Жулинський особисто зацікавився дослідником, надаючи йому організаційну підтримку. Нині Г. П'ядик звертається по своїй роботі до різних установ і організацій з листом від імені Інституту літератури. Як стверджує, вийшовши на пенсію у 1968 році, він увесь час працює більш інтенсивно, ніж до пенсії.

Наступного року Г. П'ядик має відзначати 35 років післяпенсійного трудового стажу, а отже прожив ще одне, причому, дуже плідне, трудове життя. Виконав величезний обсяг роботи, яка ніде не фіксується, ніхто за неї не сплатує заробітку працівникові, котрого, власне, й працівником жодна державна установа не вважає. А він, тим часом, продовжує працювати для цієї держави, для її народу, для Нації, обтяжуючи своїми витратами худорляві бюджети своїх дітей і онуків.

Коли я питаю його про здоров'я, посміхається і відповідає, що про це краще не говорити.

Фінансова скрута примусила Г. П'ядика погодитися на пропозицію одного з колишніх видавців "Пам'яток України" продавати деякі матеріали з його архіву. Гроші символічні, як аванс за майбутню книгу, але вони допомагали підтримувати рутинну частину поточної роботи, розплатитися з фотографом, сплатити за телефонні переговори тощо.

Нині згаданий видавець, як переказують, виїхав на острів Крит, а подальша доля майже 1 000 тек з матеріалами (які покупець обіцяв видати) залишається невизначеною і невідомою.

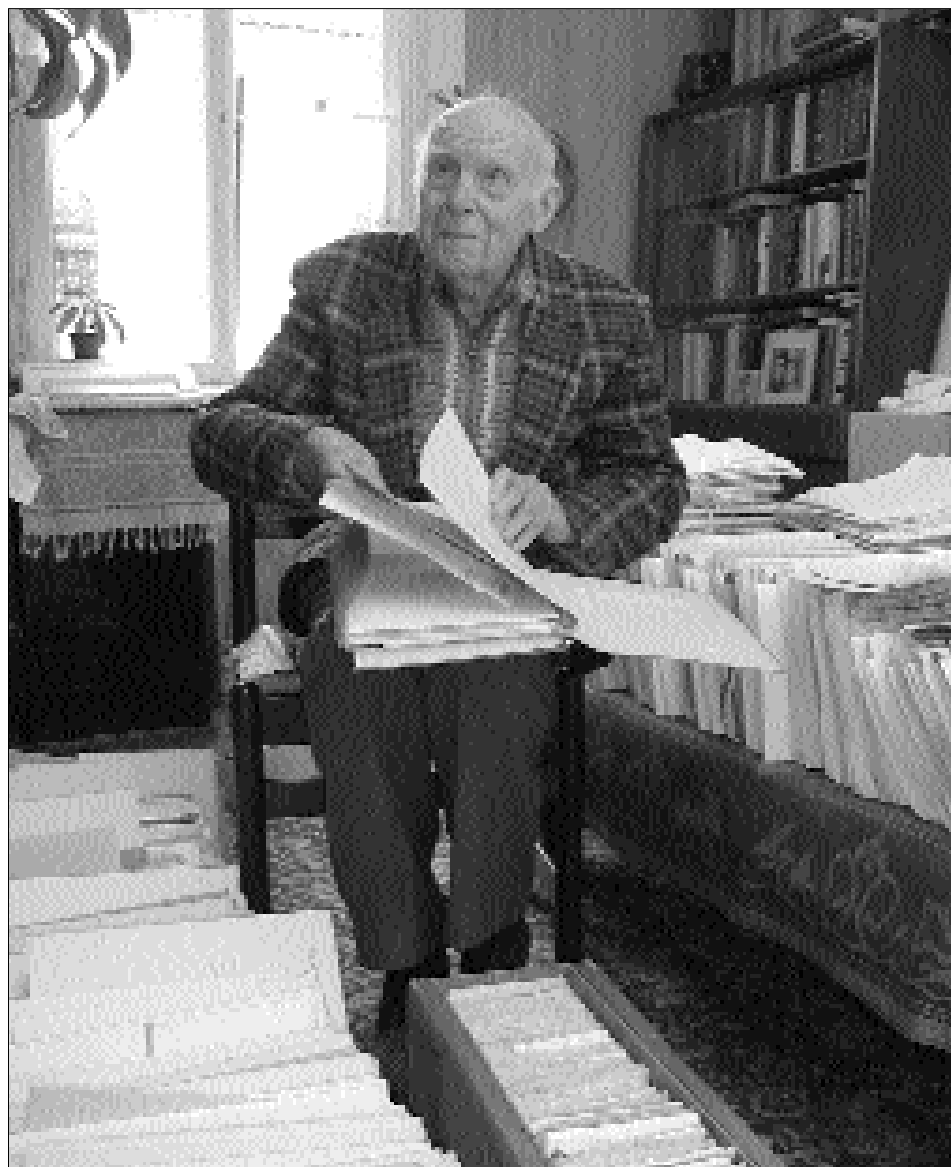
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ, ЯК БОТАНІК

Історія науки і культури знає багато ентузіастів-одинаків, котрі цю науку і культуру "штовхали" своєю самовідданою працею у напрямку збереження, поширення, розвитку.

Проте історія знає також чимало випадків, коли брак своєчасної підтримки цих ентузіастів призводив до непоправних втрат цієї самої науки і культури на рівні Нації.

Адже що робить Георгій Васильович, хто він, який обов'язок узяв на себе сам? Мабуть, доречно його назвати приватним ученим. Ученим за змістом і суттю діяльності, а приватним — бо незалежний від держави, якій він служить усім серцем і розумом. На 95-му році життя!

Опікун, збирач і відновлювач втрачених імен видатних патріотів України, він бідається, що, мабуть, не встигне зробити головного, заради чого почав цю роботу.

"Поетія — це особливий дар Божий, який дається людині як певний обов'язок, але стан відповідальності душі і піднесення розумових здібностей до висот таланту. Тому більшість поетів виявляють себе ще за молодого віку і, що ти з ними не роби, як їм не викручуй руки, а вони до старості піднімаються і літають над світом".

Георгій П'ядик

ВІДЛУННЯ РЕПРЕСІЙ

ДО РЕЧІ

Г. В. П'ядик проживає в будинку, що 1927 року придбав за власні гроші його тесть — професор Київського медичного інституту Антон Іванович Собкевич. Вважається, що саме професора А. Собкевича взяв М. Булаков за прототип проф. Преображенського, виведеного у романі "Собаче серце". Коли проф. А. Собкевича арештували в 1930 році за звинуваченням у буржуазному націоналізмі — читав лекції українською (і полюбляв вишивані сорочки, про що свідчать численні фотографії і портрет), це дало підстави для конфіскації його майна та передачі будинку із садом у власність кабельному заводу.

Сім'ю професора "ущільнюють", проте їм і їхнім нащадкам вдається, попри всі труднощі, прожити в цьому будинку донині. Щоправда, ось уже впродовж одинадцяти років нащадки проф. А. Собкевича в умовах незалежності добиваються свого права на цей будинок, слухно вважаючи, що в них

Г. П'ядик хотів би ще за свого життя передати весь свій архів до Інституту літератури. Але це зовсім не означає кинути сотні пачок тек з документами до кузова автомобіля, який приїде їх "забрати".

Історична і літературна цінність цих матеріалів вимагає вже зараз включити в процес літературознавчих студій молодих науковців і аспірантів, котрі б почали переймати на себе відповідальність за архів і його раціональне використання в національних інтересах.

Г. В. П'ядик: "Я не тільки тому взявся за цю справу, що серед поетів-українців було багато репресованих осіб. А тому, що

наша літературознавча наука, по суті, не є літературознавчою. Бо вона занадто політична, кон'юктурна великою мірою.

Я вважав би за слушне досліджувати саме літературний процес, який є національним за формою та історичним за динамікою розвитку. Література є тісно пов'язаною з розвитком суспільства, розвитком особи, історією. А в сучасному українському літературознавстві історія мовби відсутня. Навіть не можна знайти пояснень, чому автори переходили з одного літературного стилю на інший, чому змінювалася літературна техніка, чому з'являлися чи зникали певні літературні прийоми і методи художнього зображення".

Перед допитливим дослідником Г. П'ядиком постали десятки "чому" і він узявся шукати відповідей на них, застосовуючи методологію наукових досліджень, яка використовується ботаніками, зоологами, іншими природознавцями. Тобто він вважає, що спочатку треба вивчити контингент тих людей, котрі випродукували цей величезний творчий доробок. І тоді багато відповідей буде знайдено в біографіях і характерах конкретних особистостей, в тому, що відбувалося з ними.

Георгій Васильович хоче пояснити українцям, чому і як прогресивний розвиток чи занепад літературного письма, зміни в структурній будові та формі творів, у їх тональності і спрямованості були пов'язані із конкретними проявами факторів суспільного характеру в період більшовизму на Україні.

"ПРАЦЮЮ З ДЕСЯТОЮ ДО ОДИНАДЦЯТОЙ"

Ясно, що відповісти на ці питання, які набувають ще більшої актуальності в наш час хисткої незалежності, можна лише в тому разі, якщо вивчити весь масив матеріалів, зібраних Г. П'ядиком. Як він переконаний, не стільки окремі генії, скільки саме переважаюча маса нерідко посередніх, маловідомих творців, котрі є, значною мірою, споживачами продукту геніїв, відображають розмаїттям своєї творчості наслідки як факти і процеси "одержавлення мистецтва", так і факти протистояння тискові державної ідеологічної машини.

Наприклад, якісь маловідомі працівники редакцій чи вчителі, як автори дитячих віршів, потрапляли своїми творами до читанок, малоформатних, але багатотиражних книжечок та плакатів і впливали на виховання нашого суспільства чи не більше від класиків.

Отже, Г. В. П'ядик підійшов до вивчення творчої спадщини поетів по-інженерному, розглядаючи проблему у тривимірному, трикоординатному просторі: час, події, характеристики творчої продукції з урахуванням публічної реакції на творчість конкретної особи.

Тобто, якщо навіть зібрати і систематизувати тільки те, що писалося про поетів за їх життя, то це буде така "таблиця менделєєвська" стилів, прийомів, форм видів і типів з підходами і гіперболами, що в ній знайдуть місце й такі "елементи" поезії, які можна, наразі, лише прогнозувати.

— **Георгію Васильовичу, Ви, мабуть, хочете поставити літературознавство з голови на ноги...**

— На жаль, зробити цього я вже не встигну...

— **Про це знає тільки Бог, а не Ви. От скільки годин на день Ви працюєте?**

— Ну... так нормально... з десятої до одинадцятої.

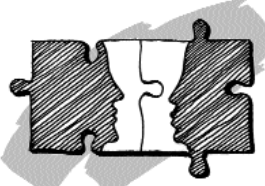
— **Тобто, одну годину. Добре...**

— Ні, від десятої ранку до одинадцятої вечора! (Сміється). Щоправда, годину відпочиваю після обіду, щоб провітрити мозок. Крім того, інколи дивлюсь футбол по телевізору...

Мені довелося впродовж чотирнадцяти років працювати з Георгієм Васильовичем в одній лабораторії і, повірте, у цього мудрого чоловіка можна багато чого навчитися нового, доброго, корисного. Бо він давно живе не для себе, а для всіх нас.

Стефан КОСТКА

Євген ГОЛИБАРД

ЯК САМОМУ ВИГОТОВИТИ ВІТРЯК?

У багатьох може виникнути запитання: "А навіщо взагалі в наш час надпотужних АЕС, ТЕС та ГЕС ця патріархальщина — майструвати власний малопотужний вітровий електрогенератор або просто вітряк?"

А таки треба! І причин для цього є багато. Назву лише деякі, головні.

По-перше, на нинішньому зламі історії України "вовки в овечих шкурах" у черговий раз обдурили український народ — "прихватували" його багатства, розграбували вичент національну електроенергетику, і скоро ТЕС взагалі перестануть працювати, а АЕС та ГЕС без ТЕС будуть не в змозі забезпечити потреби в електриці промисловості та населення, і тому будуть великі перебої в енергопостачанні, особливо сіл. Окрім того, для реанімації ТЕС "прихватузатори" мають намір підвищити (і вже підвищують) ціни на електрику.

По-друге, занадто зацентрована енергосистема України має той великий недолік, що втрати електроенергії в ній перевищують 20 %, а вітряк на шляху до споживача зменшує ці втрати в середньому на 4 %.

Уряди країн Західної Європи давно усвідомили переваги децентралізації електроенергетики, а тому розгортають грандіозну програму виробництва "балконної" вітро-техніки, сонячних батарей та деяких інших малопотужних технічних засобів для генерування електрики безпосередньо у споживача.

Уряд України аналогічних кроків не здійснює і не планує, дешева і високоякісна малопотужна вітро-техніка в достатній кількості та асортименті в продажу на українському ринку з'явиться не скоро, а тому кожен умілець, насамперед той, що живе в селі, щоб убезпечити себе од відсутності світла та іншого сучасного комфорту, що дає електрика, може виготовити вітряк своїми руками, бо це доступно кожному, хто знає устрій трактора чи автомобіля.

Отже, Ви надумали мати власного вітряка і відчуваєте, що можете змайструвати його самі. І коли Ви самостійно розпочнете виготовляти вітряка, перед Вами постане ряд питань, на які Ви не знаєте правильної відповіді. Найголовнішим при виготовленні вітряка є вибір способу перетворення кінетичної енергії вітрового потоку в обертальну — вала електрогенератора та узгодження потужності електрогенератора з потужністю вітрового двигуна — пристрою, що перетворює енергію вітру в енергію обертання вала електрогенератора.

Звісно, в межах короткої газетної статті немає змоги наводити теоретичні обґрунтування параметрів вітряка, а тому Вам, читачу, доведеться приймати на віру те, що далі буде наведено. Отже, з великої кількості способів перетворення енергії вітрового потоку в енергію обертання вала одним із найкращих є застосування горизонтально-вісьового ротора з лопатями, що мають профіль крила літака (пропелер). Коефіцієнт корисної дії енергії вітру в механічному обертанні вала пропелером може досягати 0,35–0,45. Практично в усіх інших способах перетворення енергії вітру цей показник у 1,5–5 разів менший. Найкраще було б мати трилопатевий ротор, але конструкція і виготовлення його в домашніх умовах є складними, а тому пропонуємо дволопатевий ротор, який можна виготовити із цільного соснового (без сучків) бруса.

Зважаючи на те, що найбільш

доступним електрогенератором на селі може бути автомобільний (потужністю до 250 Вт) або тракторний (потужністю до 750 Вт), розміри пропелера розраховані на його навантаження електрогенератором в діапазоні 250–750 Вт. Конкретні розміри такого пропелера наведені на рисунку.

Після виготовлення пропелера із бруса за потрібним профілем на передню (товстішу) кромку його необхідно наклеїти епоксидним клеєм склотканину (для захисту від абразивного зносу і пошкодження), далі відшліфувати та покрити про-

комплект ротора (пропелер, підшипники, колесо з клинчастим ободом) кріпиться на рамі, що має вигляд паралелепіпеда, в нижній її частині. У верхній частині рами через натяжні (великого діаметру) гвинти кріпиться електричний генератор, на вихідному кінці вала якого встановлено мале колесо клинчастопасової передачі. Розрахунки швидкості обертання ротора (пропелера) засвідчують, що число обертів його при досягненні номінальної потужності становитиме близько 400–450 об/хв. Для того, щоб автомобільний чи тракторний електрогенератор міг заряджати

вання на зміни напрямків вітру. В разі дії штормових вітрів (швидкість понад 20 м/с) доцільно вітряк (пропелер) вивести з-під вітру, для чого "хвіст" вітряка кріплять на рамі шарнірно з пружиною. При досягненні швидкості вітру 20 м/с пружина розтягується настільки, що пропелер стає в положення паралельно "хвосту" і вітру, а через це перестає генерувати електроенергію і сприймати вітрове навантаження. В такому положенні аварія вітряка неможлива і небезпеки людям від нього немає.

Виготовлений таким чином вітряк необхідно встановити на щог-

шований на відстані 4–7 метрів від вісі щогли (залежно від висоти щогли).

Для ефективної роботи вітряка дуже важливим є правильний вибір місця його встановлення. Найкращими для цього є найвищі місця на наявній ділянці, краї ярів, урвищ, береги водойм. Необхідно, щоб вибране місце було максимально відкритим, усі перешкоди, що вищі за вітряк, повинні бути на відстані од нього у 10–20 разів більший за відстань між верхньою точкою перешкоди і кінцем лопаті ротора в крайньому нижньому її положенні.

Електричний кабель від генератора, через трубчасту вісь гондоли та щоглу, спускають униз щоглу з 1–1,5-метровим запасом до клемного з'єднання. Після клем до акумулятора треба під'єднати алюмінієвий чи мідний дріт такого діаметру, щоб втрати генерованої енергії на опір у ньому були мінімальні, особливо це важливо при значній відстані вітряка від акумуляторних батарей. Зарядка акумуляторних батарей буде здійснюватись ефективніше в разі включення в електричну схему (між генератором і акумулятором) конденсаторної батареї ємністю не менше 10000 мікрофарад. Ще кращим варіантом є використання суперконденсаторів (іоністорів), які дозволяють значно зменшити кількість акумуляторних банок і розширити діапазони струму заряду і розряду акумулятора.

Накопичена в акумуляторах електрика може використовуватись безпосередньо (як постійний струм) для потреб освітлення та роботи деяких побутових приладів. Однак для холодильника (морозильника) та ряду іншої хатньої електропобутової техніки потрібен змінний струм, для чого систему видачі струму необхідно комплектувати інвертором. Інвертори невеликої потужності серійно випускаються в Україні, а, в принципі, їх можна виготовити і самому.

Вітряк потужністю 250 Вт за рік виробить 500–800 кВт/год, а потужністю 750 Вт — 1200–1500 кВт/год електроенергії. Втрати на перетворення і передачу можуть становити 10–20 %, а тому виробленої вітряком електроенергії буде достатньо лише для забезпечення мінімальних побутових потреб (світло, радіо, телевізор, холодильник). Якщо ж Ви маєте сікарню, зварювальний апарат, водяний насос, то потужності вітряка буде не достатньо, щоб усе це забезпечити електрикою. Можна, звичайно, виготовити і встановити ще один чи декілька вітряків, але, може, буде простіше встановити більш потужний інвертор (наприклад, на 3000 ВА) та акумуляторну батарею великої ємності, яку за потреби можна буде заряджати в нічний час з електромережі за пільговим "нічним" тарифом, що становить 3 коп/кВт/год.

Усвідомлюючи актуальність і важливість масового руху сільчан "за свій вітряк", а також те, що в межах короткої газетної статті можуть бути недостатньо висвітлені окремі особливості конструкції вітряка чи електричної схеми системи накопичення і видачі електроенергії, автор зобов'язується проконсультувати кожного, хто до нього звернеться з цього приводу або з приводу розрахунків параметрів більш потужного вітряка.

Борис КОРОБКО

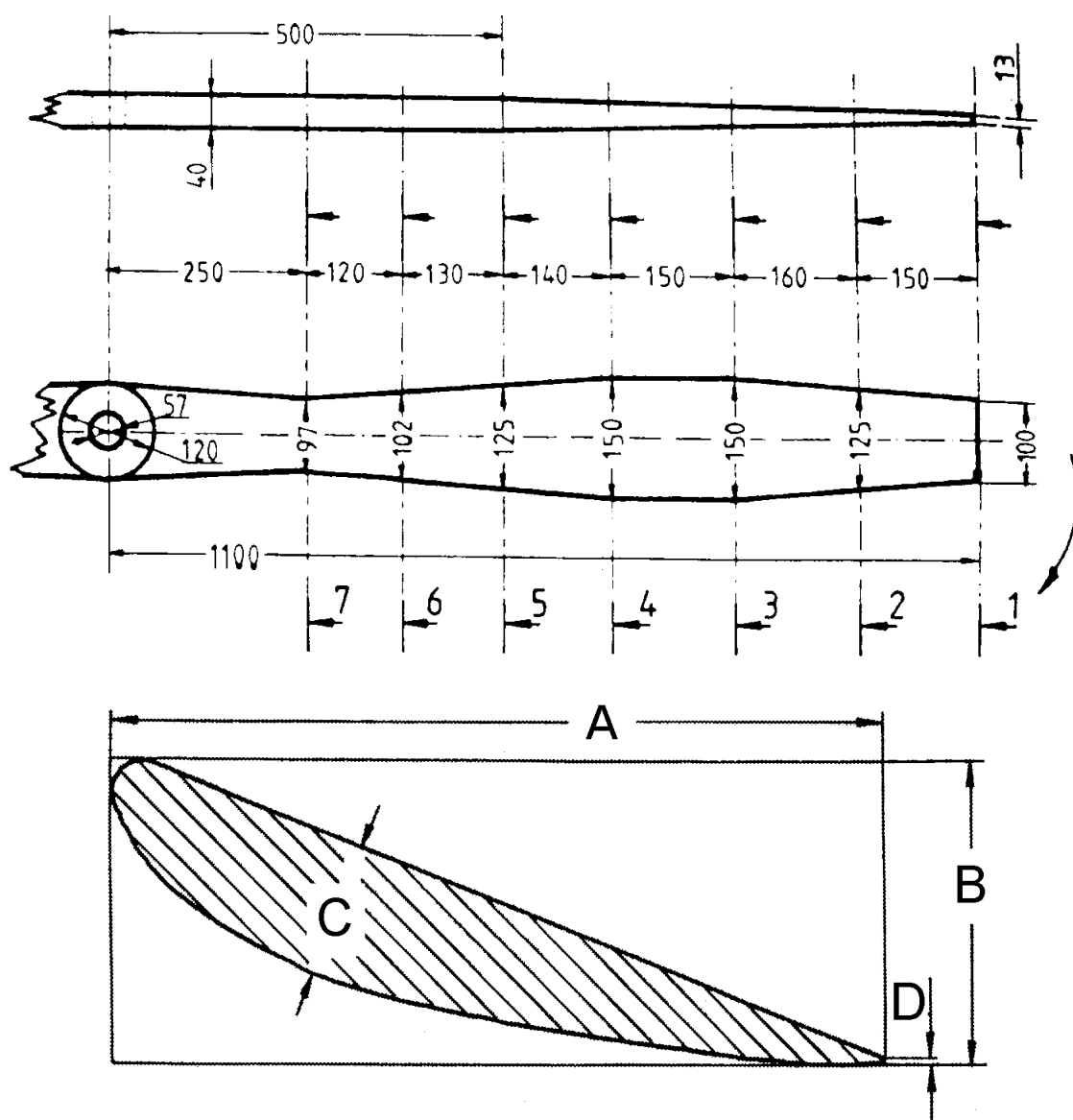

Рисунок. Габаритні розміри пропелера та його перетинів (1–7) у мм

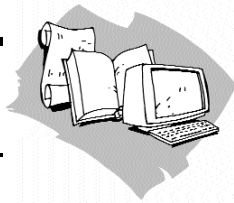
Номери перетинів	1	2	3	4	5	6	7
A	100	125	150	150	125	102	97
B	13	20	26	33	40	40	40
C	6	9	12	14	16	18	20
D	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,5	2,0

пелер вологостійким лаком. Готовий пропелер кріпиться на кінці вала ротора. Для цього на вал приварюється шайба з отворами для шурупів. З протилежного боку пропелера гайкою притискається ще одна шайба таких самих розмірів, через отвори в якій такими самими шурупами додатково кріпиться пропелер на валу. На вал ротора насаджуються також 2 підшипники. Бажано, щоб один із них був конічно-роликівим. На протилежному від пропелера кінці ротора кріпиться колесо з ободом для клинчастого пасу із зубцями (пас може бути без зубців, але його потрібно буде частіше і сильніше натягувати і міняти на новий).

акумулятор, потрібно, щоб число обертів електрогенератора становило не менше 1500 об/хв. Тобто, передавальне число клинчастопасової передачі має становити 4:1 (діаметр колеса передачі на валу ротора має бути у 4 рази більший від діаметра колеса на валу електрогенератора). Враховуючи прийнятну конструкцію трансмісії, яку, між іншим, бажано закрити зверху і з боків від дощу і снігу, необхідно, щоб орієнтація пропелера була на вітер, тобто в робочому положенні пропелер має бути попереду щогли, а не за щоглою. Для цього до рами варто прикріпити "хвіст", площа і плече важеля якого мають бути достатніми для швидкого реагу-

лу, на який він має обертатися для того, щоб відслідковувати напрямки вітру. Для цього до рами гондоли (комплект вітряка без щогли) приварюють трубчасту вісь, а в кінцевій верхній частині щогли монтують чавунну втулку — підшипник ковзання (хоча в принципі можна застосувати і роликіві чи шарикові підшипники), в який встановлюють вісь гондоли.

Нижня кінцева частина трубчастої щогли через фланцеве з'єднання приєднується до фундаменту або металевій плити розміром не менше 1,2 х 1,2 м. На щоглі, на довжину лопаті нижче від вісі пропелера, кріпляться 3–4 тросові розтяжки, нижній кінець яких розта-

«ПЕРЕДУСІМ — РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ»

На перший погляд, нібито безболісно й швидко у день голосувань, тобто — останній четвер роботи сесії ВР, депутати проголосували та більшістю голосів обрали трьох нових членів Національної ради з питань радіо й телебачення. Віктор Понеділко, Віталій Шевченко та Анатолій Манджосов — це той триумвірат, що, напевне, здатний професійно діяти. Не вистачає Валерія Лісовського, кандидатури якого забракло двох голосів. Але троє з новообраних членів Нацради, з моменту обрання їх на ці посади, коментуючи ситуацію, вважають, що чинне законодавство не відповідає вимогам часу та проб-

лемам ЗМІ, швидко та радикально щось змінити не обіцяють, адже корінь зла давно прогнів і змінювати загальну ситуацію, не змінивши принципові законодавчі положення, які є рудиментами радянського законодавства — це боротьба з примарою, видимою лише професіоналам. А закон — є закон, як казали у давнину, і змінити його можуть лише законодавці. Хоча Національна рада повинна, як мінімум, ініціювати відповідні ідеї, тобто стати ідеологічним двигуном ЗМІ. От із цього і випливає, що закиди стосовно заполітизованості й нинішнього складу — небезпідставні.

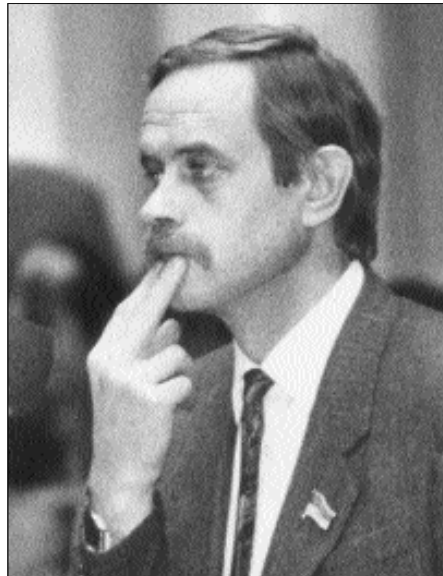
У пошуках вагомого слова стосовно новообраного складу мало не збила з ніг екс-речника Президента Олександра Мартиненка та одного з членів минулого складу Нацради Миколу Княжицького, які обурено акцентували мою увагу на тій самій заполітизованості триумвірату, але, трохи охоловши, згадали і про недосконалість мас-медійного законодавства, яке було, на їхню думку, головною причиною неієднатності органу. Що саме так обурило цих двох професіоналів, можна лише здогадуватися. Але ре-

ально розстановка сфер впливу на склад Нацради виглядає так. Подобається комусь чи ні, але Віктор Понеділко, відповідно до чинного законодавства, співатиме під комуністичні «віхрі», Віталій Шевченко — родом із «Нашої України», Анатолій Манджосов загадково і тверезо мовчить, перекладаючи думки з «общепринятого» на державну. А Голова ВР Володимир Литвин задоволено підкреслює, що новообраний склад дає надію на позитивні зміни у сфері ЗМІ. Може, щось таке знає про це Голова, бо звучить його оцінка обнадійливо.

Але героями дня 11 липня у стінах парламенту стали народний депутат Микола Томенко — директор Інституту політики та Віталій Шевченко — журналіст і екс-народний обранець. Віталія Шевченка розпитували не лише про майбутні плани, а й про мас-медійні законодавчі ініціативи, якими він славився у складі минулого парламенту. Адже проект Закону, запропонованого ним, давав змогу вирішити багато проблем і створити сприятливий ґрунт для дієвості Нацради як органу, що має на сьогоднішній день каральної інстанції, яка — забо-

роняє, надає ліцензії, але не має реального впливу на вирішення лівової долі мас-медійних проблем.

Зрозуміло, що у ВР лишень одиниці задумуються над тим, що таке інформаційний простір і яка ціна його впливу на формування свідомості суспільства. Але сотні голосують «за» чи «проти» професіонала, чия особа асоціюється з певною політичною силою. А факт розв'язання проблем ЗМІ в економічній і політичній площині — незаперечний. Тобто, стає зрозуміло, якою важкою є ситуація стосовно оздоровлення державницько-патріотичного мислення та осуспільнення інформаційного простору. Цю думку роками ініціював, а з 11 липня докладно розшифрував Віталій Шевченко, пояснюючи ситуацію так: «Ці рішення, тобто компроміс, на який ми пішли, зумовлений одним фактором — всі троє членів Нацради — професіонали, які широко володіють питанням і знають, що роби-

Щось хотілося зауважити...

ти. Проблема одна — зміна законодавчої бази і тут ми цілком залежні від волі Верховної Ради....»

Лариса БЕЗСМЕРТНА

ДУМКА

«МІСКИ» — ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТКИ

По сцені скакали в дикунському танку гарненькі дівчата в дивовижному вбранні. Вони ще й співали, крутили сальто, вигинались у найскладніших циркових трюках, походжали, як пави, з номерками на руках. І все це під музику американську, англійську, французьку та африканських джунглів. Інколи говорили... іноземною. Домінували ж російські мелодії і мова. Що це? Де це? В Англії, Латинській Америці? Росії? Не вгадали. Канал — УТ-2, конкурс «Міні-міс України»! А де ж Україна?

Була, була. Десь промайнула в кадрі голівка у віночку, стрічки, і дівчинка Ксеня так задумливо почала «Вже сонечко в море сіда...» Лесі Українки, та їй не дали прочитати більше чотирьох рядочків. І все потонуло в ковбойських ритмах, вихилисах Пеллі Довгапанчохи, перевдяганнях у хлопчаче вбрання і жартах на кшталт: «Што я люблю? — Корчить рожі» та пісеньках про мавпу і банани. Правда, було й «Укращення строптивой...»

І дійсно, «міски» із Краматорська, Керчі, Дружковки, Херсона, Луганська та ін. дружно продемонстрували, що живуть вони не в красивій, багатій історії незалежній державі, а невідомо де.

Звичайно, діти не винні. Вони гарненькі, здібні: пластичні, музикальні.

Це дорослі тітки і дядьки так їх навчають. Таке безглуздя вбивають у їхні голівки. Хочеться сказати лише дорослим недорослям: це ваш духовний провал — ви ж нічого не сказали нового, ви, як та мавпа, що скидала банани, скидаєте на голови обдарованих, вами обдурених дітей, дурні копії не кращих зразків «латинос», «американос». У вас же — нічого нового, оригінального, свого!

До речі, одну з перших нагород одержала та «міні-міс», котрій подобається «корчить рожі». Серед учасниць — в основному дівчата з російськими прізвищами. Єдина, хто говорив українською із журі і спонсорів — співачка Ольга Добрянська. А солідний дядько із фірми «Веста» шамкнув у залу два слова англійською. Напевно, то для дикторусу, що, може, сидів у залі. Ото потішились іноземці! О, чий то дух? І чим тут пахне?

Ніна МИХАЙЛЕНКО, телеглядач м. Київ

КРОК ЗА КРОКОМ — ВЖЕ ДВА РОКИ

У липні 2002-го Всеукраїнський телевізійний конкурс «Крок до зірок» відсвяткував свою другу річницю. Точніше, третього липня 2000-го року в українському телеетері розпочався грандіозний дитячий музичний проект. Дворічне дітище генерального продюсера та засновника творчого змагання Михайла Поплавського за кількістю віднайденого і піднятого до зірок має обрисі Гігантюа, якого плутають з Пантагрюелем. Та от саме у даному аспекті діяльності Михайла Михайловича парадоксальності не спостерігається. Діти — це

демонструвати свій талант на конкурсі мають змогу всі бажаючі, та ще й безкоштовно. Уявляєте, скільки зірок запалюється щороку! А перші кроки за два роки існування програми «зробили» 50 хореографічних колективів та 70 солістів-вокалістів. У програмах, що транслюються, можна почути й побачити виступи і найпопулярніших співаків. Сам Михайло Михайлович співає чи не в кожній, а його виступи активно обговорюються шанувальниками у всіх дитячих садках і школах. На сьогодні вони поділяються на тих, хто вважає найкращим

Витвір митців кафедри «кайфології» іменинникам. На фото: ведучий програми «Крок до зірок» М.М. Поплавський та співведучі (зліва направо) — юні співаки Христина Гриньох та Едуард Романюта

майбутнє. Банально, але незаперечно. І саме тому логічним є рішення про створення умов для розвитку обдарованої молоді, але умов, яких вимагає сучасність. Найефективнішим трампліном для митців всіх жанрів є телебачення. От туди-то і спрямував свої творчі зусилля раціональний мрійник. І за два роки існування «Крок до зірок», що транслюється Першим каналом українського телебачення, стала улюбленою програмою для дітей і дорослих. Участь у ній беруть переможці, а про-

Поплавського, та тих, кому більше подобаються Едуард Романюта та Христина Гриньох (юні співведучі програми — лауреати міжнародних конкурсів).

За два роки свого існування на Першому національному каналі «Крок до зірок» вже здобув і нагороди на конкурсах: засобів масової інформації — «Золоте перо» і засобів масової інформації в мистецтві акції «Місто дітей». Генеральний продюсер і засновник Михайло Поплавський має диплом фестивалю «Шлягер року».

ПОДІЯ

Конкурс набирає обертів і за останній рік розширив свої творчі горизонти. У Національному Палаці «Україна» відбувся «Берег надії» — крок до зірок, у якому брали участь діти з дитячих будинків та будинків-інтернатів, свою майстерність мали змогу продемонструвати діти зі слуховими та мовними вадами.

На відміну од інших фестивалів і конкурсів, «Крок до зірок» триває цілий рік, а його переможцям для того, щоб вийти у фінал, треба не раз довести, що ти кращий, і зробити перший свій крок до зірок. Бо довести, що ти зірка — це питання наполегливості і чіткого переконання у тому, що ти на своєму шляху і в обіймах долі.

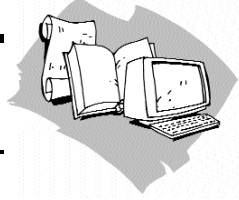
Переможців визначає професійне журі, до складу якого входять Олександр Злотник, Оксана Білозір, Аніко Рахвіашвілі, Валерія Вірська, Ніна Матвієнко, Анатолій Матвійчук, Віктор Шпортко, Віктор Павлік та багато інших відомих діячів культури.

А коли закінчується конкурс і на знімальному майданчику гасне світло, це не означає, що все припиняється. Навпаки — юні таланти доводять свою зірковість, беручи участь у всіх заходах, які проводить фонд «Обдаровані діти України» та Київський національний університет культури і мистецтв, а дехто з них виступає і у міжнародних конкурсах та перемагає. Христина Гриньох здобула чотири нагороди на дитячому фестивалі, що торік відбувся в Америці, Едуард Романюта — дві перші на фестивалях в Італії та Болгарії, Оленка Погорелова — першу премію на фестивалі дитячої пісні у Гельсинкі (Фінляндія).

Дворічний ювілей «Кроку до зірок» святкували і дорослі, а серед них — народні депутати та бізнесмени. Із привітаннями звернулися до всіх присутніх народний депутат Борис Олійник, співак, народний артист України Павло Зібаров, народний депутат Володимир Майстришин та інші. Серед гостей були Гетьман Українського козацтва Іван Білас, народні депутати Василь Червоний та Петро Ющенко. Більше того, іменинника, що ним по праву можна вважати Михайла Михайловича, полковник українського козацтва Олександр Бригінець та Генерал козацтва, верховний отаман Київський та всієї України Дмитро Сагайдак нагородили Ордемом Козацької слави.

Після урочистої частини всі присутні були запрошені на кафедру «кайфології», де смакували найважливіше, за словами героя події, з мистецтв — фуршет.

Леся САМІЙЛЕНКО

РОЗСТРІЛЯНА ГЕОЛОГІЯ

ХТО ВІДКРИВАВ УКРАЇНСЬКУ НАФТУ

Дніпровсько-Донецька западина є основною нафтогазоносною провінцією України, де видобувається 90% нафти і газу в нашій державі. Розташована вона між Дніпром і Дінцем, тому і названа Дніпровсько-Донецькою западиною. Охоплює Чернігівську, Сумську, Полтавську, Дніпропетровську, Харківську і Луганську області. В геологічному відношенні це прогин до 20 км, вповнений осадовими породами, які здатні вміщати і віддавати нафту і газ.

Відкрита ця нафтогазоносна провінція українським геологом, професором Федором Остаповичем Лисенком (1887–1937) — завідувачем відділу нерудних копалин Інституту геології УРСР в результаті геологічних досліджень Роменської структури.

дружина проф. Лисенка. Лікар за професією, Марія Дорофіївна Лисенко-Михалевич була засуджена на 8 років каторги і вислана в Коми АРСР. Квартира і все майно були конфісковані. Малолітній син Євген пішов поміж люди... Наукові звіти і опубліковані роботи проф. Лисенка були вилучені з бібліотек і знищені. Будь-які посилання на дослідження Лисенка були заборонені. Знищено було також підготовлений до друку рукопис монографії Ф. О. Лисенка про нафтогазоносність Дніпровсько-Донецької западини. Його помічника і заступника І. Т. Шамеку відсторонили од подальших робіт по розвідці нафти на Роменській структурі, а підготовлену Шамекою докторську дисертацію заборонили захищати. У подальшому І. Т. Шамеку взагалі вигнали з Інституту геології АН УРСР.

На нафтовій конференції 1938 р. відомий партійний діяч, віце-президент АН УРСР О. Шліхтер охарактеризував проф. Лисенка і всіх, хто вів з ним розвідку нафти в Ромнах як підлих ворогів народу, буржуазних націоналістів, фашистських троцькістсько-бухаринських вирождів, шкідників, які не заслуговують на пам'ять і місце у вітчизняній науці, і розпорядився: вважати, що "Питання про нафту на території УРСР вперше було підняте проф. Н. С. Шатським". І з цього часу всі дослідники, які вивчають геологію і нафтогазоносність Дніпровсько-Донецької западини, слідом за О. Шліхтером повторюють помилкове твердження про те, що нафта на Лівобережжі України була відкрита завдяки теоретичним обґрунтуванням професора із Москви Н. С. Шатського.

Вивчення фактичних матеріалів з Дніпровсько-Донецької западини показують, що Н. С. Шатський не мав жодного відношення до пошуку нафти на Роменській структурі. Протягом усього часу, коли вивчався Роменський район — з 1928 р. і до отримання там промислового притоку нафти в 1937 р. — Н. С. Шатський ніколи не приїжджав в Україну, не цікавився ходом розвідувальних робіт, не видавав жодних рекомендацій і тільки тоді, коли в Ромнах отримали нафту, а всіх дослідників, які мали пряме відношення до розвідки нафти, розстріляли чи вислали на каторжні роботи до Сибіру, а також довідавшись, що Шліхтер назвав його першовідкривачем нафти, Шатський приїхав у 1938 р. в Україну, щоби захопити лаври першовідкривача нафти в Дніпровсько-Донецькій западині. Більше того, в Геологічному інституті АН СРСР (Москва) був оформлений стенд, на якому стверджувалося, що проф. Шатський показав українським спеціалістам, де треба шукати в Україні нафту і своїми теоретичними розробками орієнтував малопідготовлених українських фахівців на вирішення їх геологічних проблем...

Слід відзначити, що перші згадки про нафту на сході України, тобто в Дніпровсько-Донецькій западині, висловив ще в 1903 р. професор Київського університету П. Я. Армашевський. Та його ім'я було під заборону, оскільки він був убитий російськими більшовиками, які під проводом Муравйова захопили Київ у 1919 р. і почали репресії проти української інтелігенції, звинувачуючи її в сепаратизмі і націоналізмі. Більшовики в Україні розпочали масові вбивства еліти. Першою жертвою серед професорів-геологів став П. Я. Армашевський. І перший президент Академії наук Української Народної Республіки, видатний геолог, вчений зі світовим іменем, академік В. І. Вернадський різко

засудив більшовизм, який вбивствами і терором стверджував свою владу в Україні. В 1919 р. Вернадський писав: "Внаслідок здійснення "червоного терору" — історія тієї габриєльської фрази ніколи не забуде — у кривавих застінках більшовицької інквізиції загинув відомий вчений, професор мінералогії університету Святого Володимира П. Я. Армашевський. Хворий, майже 70-річний старець, який давно відійшов од суспільного життя, був схоплений і додому не повернувся. До останніх літ він жив своєю працею; залишилися незакінченими його роботи. Ще недавно він розказував мені про плани, які він думав завершити на схилі свого життя. Йому не спадало на думку можливість його вбивства... Жертвою законів Божих і людських помученицьки судилося загинути Петру Яковичу Армашевському. Не можна забувати цього злочину".

За таких умов В. Вернадський не став чекати репресій у Києві і подав у відставку з посади Президента Академії наук Української Народної Республіки. Він переїхав спершу до Криму, в Сімферополь, де зайняв посаду ректора Таврійського університету, а коли більшовики захопили Крим, емігрував у Францію, де працював професором Сорбонни упродовж 1922–1925 рр. В. Вернадський повернувся потім в СРСР, але працювати в Україні йому не дозволили і решту свого життя він провів у Москві, а Україна втратила одного з найбільших вчених ХХ ст.

Репресії проти української інтелігенції в СРСР набули особливо широкого розмаху наприкінці 30-х років. Тоді практично всі провідні вчені в області геологічних наук були розстріляні або ж депортовані до Сибіру. Репресії зазнали: віце-президент АН УРСР академік М. Г. Світальський (розстріляний у 1937 р.), професор С. В. Оплоков (розстріляний у 1937 р.), професор Р. Р. Виржиківський (розстріляний у 1937 р.), професор Ю. Г. Дубяга (розстріляний у 1937 р.), доцент К. А. Жуковський (розстріляний у 1937 р.), професор Ф. О. Лисенко (розстріляний у 1937 р.), професор П. К. Нечипоренко (розстріляний у 1937 р.), кандидат геол.-мін. наук П. І. Василенко (розстріляний у 1937 р.), канд. геол.-мін. наук І. А. Лепікаш (розстріляний у 1937 р.) та інші. Очікуючи арешту і розстрілу і перебуваючи в постійному страху, не виніс потрясіння і закінчив життя самогубством у 1936 р. професор В. І. Крокос. Ряд учених були заарештовані і заслані до Сибіру, де і загинули. Це професор М. І. Безбородько, професор О. І. Галака, Я. Х. Лепченко, Ф. М. Полонський, О. О. Цитович та інші. Деякі вчені від страху залишили Україну і влаштувалися працювати по інших республіках СРСР, — серед них М. Бурчак-Абрамович, проф. П. Чирвинський, М. Фрейд та інші.

ЯК РАДЯНСЬКА ВЛАДА РОЗВИВАЛА НАУКУ

Розстріли, депортації та втечі вчених створили в наукових інститутах і вузах України вакуум, для заповнення якого розсилались гінці в різні райони СРСР, переважно в наукові центри Росії. За запрошеннями приїжджали в Україну і займали керівні посади в науці і вузах недостатньо компетентні спеціалісти, — перспективні вчені ніколи не покидають своїх лабораторій і інститутів. Пошуками кар'єри деінде займаються ті, що не змогли проявити себе в рідних стінах і яких там ніхто не затримує. І вийшло так: провід-

них учених України розстріляли або ж депортували до Сибіру, а натомість приїхали малокваліфіковані фахівці, які зайняли пости директорів і завідувачів кафедр і лабораторій. У результаті рівень геологічних наук в Україні катастрофічно упав. Проте це не завадило партійним органам стверджувати, що Російська Федерація суттєво допомогла Україні в 30–40-і роки геологічними кадрами, в результаті чого в Україні були створені умови для подальшого прогресу науки і освіти в галузі наук про Землю.

ПОВЕРНІМО ЇМ ПАМ'ЯТЬ

Верховний Суд Союзу РСР своїм визнанням № 44-018112/6 Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 28 листопада 1956 р. постановив вирок від 3 вересня 1937 р. стосовно Лисенка Федора Остаповича скасувати, справу припинити через відсутність складу злочину. Проте і досі ім'я проф. Лисенка знаходиться під заборону. І хоча завдяки його відкриттю нафтоносності Дніпровсько-Донецької западини Україна отримала прибутки в мільярди доларів, в Інституті геологічних наук НАН України, де він працював, немає навіть його портрета на стенді видатних учених. Робиться все, щоб ім'я проф. Лисенка залишилося невідомим, забутим. Більше того, організатори наукової конференції "Теоретичні та прикладні проблеми нафтогазової геології та геофізики", яка відбулася в Києві 24–25 лютого 2000 р. і проводилась Академією наук України, відмовились опублікувати в працях конференції мою статтю про Ф. О. Лисенка. Виявилось, що значно легше надрукувати матеріали про українського вченого в закордонних виданнях, аніж у працях НАНУ. Так, Європейська Асоціація геовчених та інженерів включила в програму Міжнародної конференції, що відбулася 29 травня—2 червня 2000 року в Глазго (Великобританія), мою доповідь про проф. Лисенка, надала мені можливість виступити і опублікувала матеріали. А в Україні, як не дивно, осіб, репресованих органами НКВД, до цього часу визнають злочинцями і вважають за краще уникати будь-яких згадок про них...

Проф. Лисенко правильно проводив пошук нафти та газу на Роменському куполі в Дніпровсько-Донецькій западині. Його роботи виявилися справді раціональними і ефективними. Для порівняння пошлюсь на пошук нафти в Західному Сибіру і в Другому Баку. В цих регіонах промислово нафту отримали після 25 років напружених робіт. Було пробурено багато десятків непродуктивних свердловин, доки не отримали позитивних результатів. Лише в Україні всіх відомих геологів, які відкрили нафту, репресували, розстріляли і заставрували як "ворогів народу", шкідників, троцькістсько-бухаринських вирождів, підлих агентів фашизму, які не заслуговують пам'яті. І всі ці негативні оцінки геологів виходили від академіка О. Шліхтера, людини зовсім не компетентної в геології та в пошуках нафти, далекої від науки. Я переконаний, що якби в радянський період не були розстріляні всі провідні українські геологи, а видатний геолог ХХ ст. академік В. І. Вернадський не виїхав би з України, а розвивав науку у себе на батьківщині, то ми тепер не страждали б від нестачі нафти. Використовуючи своє службове становище віце-президента АН УРСР, О. Шліхтер в часи жорстокої реакції, всупереч фактам, принизив українську академічну науку. Шляхом доносів на чесних учених О. Шліхтер заробив собі авторитет і кар'єру в радянські часи, його іменем названо вулицю в Дніпропетровському районі м. Києва, а на престижному будинку на вул. Терещенківській в м. Києві досі висить меморіальна дошка, яка стверджує, що в цьому будинку проживав видатний учений. А розстріляні у Биківні за доносом О. Шліхтера видатні вчені, які багато зробили для України, не мають ні могили, ні пам'ятника, ні належної пам'яті...

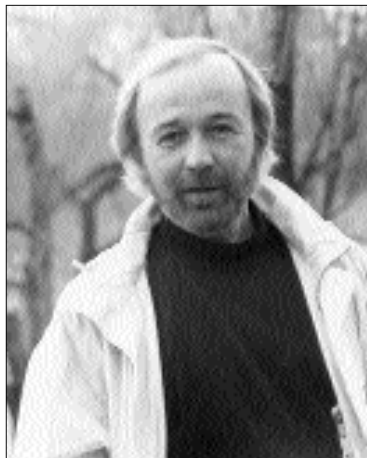
Василь СОЗАНСЬКИЙ,

кандидат геолого-мінералогічних наук,

- провідний науковий співробітник Відділення морської геології Національної

ОЛЕГ БІЙМА: АЛЬТЕРНАТИВИ НЕМАЄ

На робочому столі Олега Бійми, генерального директора Укртелефільму, сценарії, заявки, проекти... Найближче, під рукою, папери, відібрані касети стрічок, з якими він завтра зі своїм заступником Віктором Аніщенком їде на міжнародну виставку-продаж кінотелепродукції в Алупуку.

Проект-презентація фільму "Прощання з Каїром" продовжується, і Олег Бійма працює над ним разом із режисером Галиною Черняк. Ця стрічка, прем'єра якої у травні відбулася в Будинку кіно в Києві, представляла український кінематограф на 32-му Міжнародному східноєвропейському кінофестивалі в польському місті Лагово наприкінці червня і відзначена спеціальним призом. Восени цей фільм буде представлено на Берлінському кінофестивалі. У цьому робочому ритмі студії "Укртелефільм" відбувається становлення українського телеканалу "Культура", за словами генерального директора, найголовнішого проекту — "проекту усього його життя".

ПРО "СЕРЙОЗНІ" РОЗМОВИ НА ТЕЛЕКАНАЛІ "КУЛЬТУРА"...

Отже, й наша розмова з Олегом Біймою, кінорежисером, лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка, автором проекту "Український телеканал "Культура", про "проект усього його життя".

— *Олеже Івановичу, телеканал "Культура", хай і в невіддаленний час, все-таки представлений глядачеві на УТ-1: близько двохсот трансляцій за пір року збулося. І хоча значимість цього проекту визнається на всіх рівнях (ще б на усіх рівнях підтримали його), поговоримо про елементарну потребу духовної атмосфери, бо видається, що за часів "ринкової економіки" людей — від високих посадовців до пересічних громадян — вже ніщо, крім грошей, не цікавить. Що Ви скажете з цього приводу?*

— Сьогодні "Укртелефільм" — можливо, єдина кіностудія, з тих що лишилася, яка може продукувати думку, ідею, політику. Всі інші можуть зробити фільм-другий, але, вирвані з контексту, вони не мають звучання. Ми можемо сьогодні робити професійні фільми, і це буде політика держави, наша політика, політика телеканалу "Культура".

Коли хтось думає, що телеканал можна в один прекрасний день взяти і започаткувати на рівному місці, дуже помиляється. Ця абсурдна штуkenція, авантюрна ідея ходить коридорами Держкомінформу. Я навіть знаю, з чієї подачі вона там ходить. Просто є люди, зацікавлені в тому, щоб серйозна роз-

мова на українському телеканалі "Культура" не відбулася. Бо, може, на телеканал прийдуть якісь фінанси. Хтось дуже хоче, щоб ті фінанси не пішли на "Укртелефільм". Бо їх можна прокрутити, програти в карти, в рулетку, зробити навколо будь-які гешефти і заробити на цьому гроші. Якщо ж вони прийдуть на "Укртелефільм", усі будуть вкладені у виробництво, в кіно, творчість, у канал "Культура", в українську культуру.

У мене жажливе враження від того, що відбувається навколо нас, поряд зі мною. І щось змінити в цьому житті не можна. І якщо бодай трохи можна змінити, хоч що-небудь дати тим, хто народився вчора чи позавчора, треба це робити.

Ми прагнемо це робити у програмах телеканалу. І тому ми підемо на будь-які барикади, і жодного компромісу в цьому випадку не може бути — альтернативи немає. Справа, якою ми займаємось, — це справа наша, найважливіша. Бо цією справою ми займаємось усе своє життя.

Проблема тільки в тому, що ми не можемо ніяк узаконити своє народження, хоча вже пір року в ефірі. Ми не просто якось там організація, яка бере по квіточці і робить свій квітник чи клумбу, ми — та структура, творча організація, яка планує кожного тижня свою програму телеканалу.

ДО ГЛЯДАЧА З КАСТРУЛЕЮ УКРАЇНСЬКОГО БОРЩУ?..

— *Отже, справа за офіційним визнанням проекту, надання йому відповідного статусу, що логічно "впирається" в таку ж відповідну статтю фінансування... І це очевидно. Як і те, що й самому терміну "культура" треба повернути його первісне значення...*

— Що таке офіційне визнання проекту? Коли в нього вкладається енна сума грошей і доручається Іванову, Петрову їх використати? І сидить такий чиновник і пише: для цього мені треба те, те й те. Потім він збирає навколо себе працівників, які сідають і чекають грошей, що можуть прийти, а можуть і не прийти. Потім усе згортається, на цьому вся справа закінчується, а починаються пошуки нового даху. Ця мертва, радянська система сьогодні спрацювати не може.

Ми йдемо, можливо, теж шляхом непевним. Тому що не чекаємо, нічого не заявляємо, а робимо. І така політика викликає багато роздратувань у чиновницьких колах, у відомчих департаментах. Одного часу телеканал збиралося робити Міністерство культури і мистецтва. Воно вважало, якщо в назві є "культура і мистецтво", то цього вже досить, щоб займатися телеканалом. І в цьому є резон. Але міністерство не має ніяких важелів телевізійних: виходити в ефір, готувати телевізійний продукт. Вони мають вистави, концерти, незняті на плівку. З іншого боку Держкомінформ, державна телевізійна структура. Вона має можливості виходити в ефір, готувати продукт, але в структурі Держкомінформу немає фахівців, які готуватимуть, плануватимуть репертуар, створюватимуть імідж каналу.

Не виходити ж до глядача з каструлею українського борщу, де є трохи музики, пісень, трохи порнографії і якоїсь політики. До речі, смак у телевізійному просторі — особлива іпостась. Не може ж бути все у стилі маскараду, за яким ні-

чого не стоїть. Для мене телеканал "Культура" — позиція і смак, традиція.

Ми говоримо про речі естетські, естетичні, які мають бути основою телеканалу. Бо інакше немає смислу повторювати якийсь інший, французький чи російський, що відбувається на наших екранах і сьогодні. Кілька українських каналів просто репродукують російський канал "Культура". Це прекрасне видовище, дороге, розумне, зі смаком, але українського телеканалу "Культура" воно не стосується. І тому я повертатимуся до тієї думки, яку висловлював: це абсолютно окрема субстанція. Тому що українська культура має передусім продемонструвати, що ми справді ні на кого і ні на що не схожі, а далі шукати своїх аналогів у світі.

Ось такий детективно зав'язаний вузол, і розв'язати його досить легко. Дати можливість "Укртелефільму" зайнятися цією справою. Дати дуже невеликі кошти для старту, тому що студія сьогодні не вимагає і не хоче, і не прагне комерційних коштів. Ми не працюємо на комерційних засадах. У нас сьогодні ще дуже багато фахівців, які працюють за "так" тому, що ми готуємо продукцію, яка вкрай потрібна сьогодні. Більше, ніж футбол, трансляції засідань Верховної Ради. Якщо не буде футболу, засідань Верховної Ради або програми Молчанова, то не зникнуть з українських теренів Євгенія Мірошніченко, Анатолій Солов'яненко... Нічого не зникне. Ну, буде якась пауза на українському телебаченні. Я розумію, що цю паузу людина не заповнюватиме прозою Шкляра, Яворівського чи Пашковського. Людина побуде наодинці з собою, а потім увімкне український телеканал "Культура" у зручний, прекрасний час, 19—20 години. До глядача прийдуть розумні, серйозні речі: той же клас Євгенія Мірошніченко чи "Реквієм за Ларисою" Валентина Сільвестрова. Це практично моцартовський реквієм за дружиною композитора, яка пішла з життя. А покійна Лариса, до речі, працювала музичним редактором у нас на студії...

Розумію, відчуваю ті шляхи і зв'язки, які нас усіх пов'язують сьогодні. І було б цікаво пройти телевізійними шляхами, побачити ті зв'язки, про які ми навіть і не підозрюємо, довідатися про те, звідки ми взяли, хто з нами був поряд, хто від нас пішов у космос пам'яті, про кого сьогодні ніхто не згадує. А це були великі українці.

АРХІВ, ЯКИЙ НІКОМУ НЕ БУВ ПОТРІБНИЙ...

— *Сьогодні, "перемикаючи канали", — а технічні можливості телекомунікацій невичерпні — дивися хоч Сінапур — лови себе на думці, що увесь світ ніби змовився: незважаючи на географію, релігійні, соціальні відмінності, з телеекрану вихлопується дешева, якщо не вульгарна "попса", "мильні опери", футбол... Таке враження, що людина — істаота одновимірної, і їй, крім задоволення елементарних чуттєвих потреб, нічого не треба... А Ви — "культура, духовність, душа..." Конкурентів не боїтесь?*

— Можливо, ці дні вакацій, наших канікул у зв'язку з футбольною трансляцією на телеканалі дали нам можливість уважніше проаналізувати те, що ми робимо, зорієнтуватися. Досі в нас такої можливості не було. З першого дня треба

було пускати в ефір 5 — 6 програм-прем'єр. Дозволити собі таку розкіш не міг жодний канал України чи Росії. Це таке емоційне, інтелектуальне витрачання. Була така ейфорія. Нам хотілося вразити. Це прекрасно, але будь-яка вистава, театральна вистава повторюється кілька разів, і в одному наборі. І ми в цьому плані, можливо, не розраховували своїх сил. А потім стали економніші. Заглянули у свій архів, там понад 3000 назв. Таке відчуття, що сидимо на купі золота! Це наш архів. Він нікому не належить. Нікому до сьогодні він не був потрібний. Ніхто ним не займався і не переймався. Бо була така собі планова система господарювання. Знімалось, трансливалось і йшло на полицю. А це персони, події. Є записи, зйомки просто унікальні! Все це можна тиражувати і продавати світові. У нас немає реклаमाції того, що ми маємо. У нас навіть немає можливості перенести все це на нові носії, щоб зробити матеріал конкурентоспроможним. Впевнений — це безцінний матеріал. Ми маємо записи не тільки наших зірок, а й російських, грузинських, казахських, польських, югославських, японських. Думаю, що і японці того не мають, а ми маємо. То хто з нами може конкурувати? Я хотів би використати всі важелі, які можна використати, щоб ця справа не пішла за кадр. Та сьогодні вона — майже за кадром.

"ТЕЛЕКАНАЛ "КУЛЬТУРА" — ЦЕ НАШЕ МАЙБУТНЄ..."

— *І режисером цього сценарію буде той самий чиновник, що "сидить" ближче до грошей?*

— Режисером може бути той, хто хоче державні гроші просто привласнити. У будь-якому випадку я нікому такої можливості не дам. Я сказав голові Державного комітету з інформаційної політики Івану Сергійовичу Чижу, що телеканал "Культура" — це наше спільне дитя, але воно моє. Коли ще два роки тому дехто з укртелефільмівців обурювався: навіщо нам той канал, він нічого не приносить, не дає, я розумів — це наше майбутнє. Його концепція, його смисл, кожне його слово, обличчя. Я цього нікому не віддам! Я можу так делікатно переважувати, переконувати, але якщо питання стане рубашки... Телеканал "Культура" — це "Укртелефільм". Це — ми.

P.S. Уже після нашої розмови про пошуки, становлення телеканалу "Культура" Олег Бійма раптом згадає прем'єру фільму "Тіні забутих предків" в кінотеатрі "Київ" 1964 року. Після офіційного на сцену несподівано вишшов чорнявий юнак. Він сказав, що в Києві, Львові, Дніпропетровську колись арешти української інтелігенції. Невідомі люди, що з'явилися на сцені, не дали йому говорити. Останні слова він вимовив із кров'ю на вустах — відкрилася кровотеча. То був Василь Стус. Тоді його слова підхопив інший худорлявий юнак, який з'явився тут-таки на сцені. То був Іван Михайлович Дзюба...

А потім на червоному тлі з'явилися титри геніальної стрічки Парджанова та Ільєнка. Приголомшені глядачі в кінці фільму не хотіли (не могли) розходитись, а він, Бійма, вистрибнув із кінотеатру і біг зустрічною смугою Хрещатика, серед виру машин, зі сльозами на очах... у великому потрясінні. Тоді він і вирішив, що буде режисером.

ВЕЛИКІ ПРО ЩОСЬ...

«ЗА» І «ПРОТИ» ЛУІСА БУНЮЕЛЯ...

В епоху сюрреалізму ми рішуче протиставляли зло і добро, несправедливість і справедливість, красу і злиденність. Одні книги треба було читати, інші — ні. Одні речі робити, інші — ні. Згадуючи цю стару гру, я вирішив навмисне вихлопувати на сторінки мемуарів деякі свої пристрасті...

Я обожнював "Ентомологічні спогади" Фабра. Безмежна любов до живих істот... Незрівнянна книга, набагато більша за Біблію. Довгий час я думав, що саме її взяв би на безлюдний острів. Сьогодні не взяв би жодної.

Я любив Маркіза де Сада. Мені було двадцять п'ять років, коли в Парижі я вперше прочитав його книгу. Я був вражений заповітом Сада. Він хотів, аби його прах розвіяли будь-де, а людство забуло його ім'я. Хотів би і я сказати про себе так само. Вважаю брехливим і небезпечним всі пам'ятні дати, всі статуї великих людей. До чого вони? Хай живе забуття!

Я обожнював Вагнера, використовував його музику в багатьох своїх фільмах, починаючи з першого ("Андалузський пес") і завершуючи останнім ("Цей невиразний об'єкт бажання").

В молодості я грав на скрипці, пізніше пощипував струни банджо. Любив Бетховена, Сезара Франка, Шумана, Дебюссі... З роками моє ставлення до музики змінилось. Колись, коли нам сповіщали про приїзд в Сарагосу Великого симфонічного оркестру Мадрида, всіх охоплювало хвилювання, солодке збудження. Готувалися, рахували дні, розшукували партитури, наспівували мелодії. Незрівнянна радість! Сьогодні достатньо натиснути кнопку, щоб почути вдома будь-яку музику. Що ж ми виграли? Для досягнення прекрасного завжди вважав необхідними три умови: надія, боротьба, перемога...

Обожнюю бари, напої і тютюн. Ненавиджу натовп. Згадується знаменита фотографія Віджі — пляж на Коні-Айленді в неділю — тьма-тьмуща людей. Такі зборища викликають у мене відчуття здивування і жаху.

Мені подобається фільм Кубріка "Стежини слави", "Рим" Фелліні, "Броненосець Потьомкін" Ейзенштейна, "Велике жертя" Марка Феррері, такий собі гедоністський пам'ятник трагедії плоти. "Заборонені ігри" Рене Клемана, ранні картини Фріца Ланга, Бестера Кітона, братів Маркс, довоєнні фільми Ренуара, "Персону" Бергмана. У Фелліні мені також подобається "Дорога", "Ночі Кабірії", "Солодке життя". Жаль, що не бачив "Матусиних синоків". А з "Казанови" пішов геть...

Поміж семи смертних гріхів я по-справжньому ненавиджу один — це заздрість. Він єдиний неблаганно приводить до того, що починаєш бажати смерті ближньому. Його щастя робить тебе нещасним. Уявіть тільки: один мультимільйонер щодня отримує газету, яку йому приносить скромний поштар. Несподівано поштар не з'явився. Він виграв у лотерею десять тисяч доларів і більше не працює. Мільйонер мало не вдавися лангустом од заздрості...

Думаю, заздрість — типово іспанський гріх...

А ще ненавиджу політику. Не маю щодо неї ілюзій...

Луїс БУНЮЕЛЬ, іспанський кінорежисер

ВОНА ЧЕКАЄ ЙОГО

А 19. Свого часу теж мріяла про принца, з яким проживу в щасті і в радості все життя. Але, на жаль, усе виявилось значно складнішим. Довелося зазнати і болю, і страждань, і розчарувань. Але надія, як кажуть, умирає останньою. І кажуть, що я досить приваблива жінка, і ще так хочеться вірити в казку, що є десь порядний чоловік з душою лицаря, який усе ж таки з'явиться...

Ніна.

А 20. Мене звуть Оксана. Мені 17 років, я ніжна, уважна, чутлива, з красивими очима. Хочу познайомитися з парубком 19—22 років для дружби, листування, серйозних стосунків. Подобаються мені веселі, лагідні хлопці, інтелігентні та порядні. Чекаю! **02192, Київ-192, а/с 47, Оксана.**

А 21. Втомилася від самотності. Шукаю вірного друга, високого, повненького, чуйного, можна з дитиною. Про себе: 36 років, без проблем, приваблива. **Київська обл., м. Бровари, 07400, а/с 267. Для Л.**

А 22. Весела, життєрадісна оптимістка 34 років шукає порядного і не лінивого друга. **02139, Київ-139, а/с 88, Віка.**

А 23. Скромна, проста дівчина (23 роки, зріст 172 см, вага 75 кг), без шкідливих звичок, мріє зустріти порядного, інтелігентного, чуйного, лагідного, веселого чоловіка, який стане вірним другом, підтримає морально та матеріально. **02232, Київ, а/с 151, Тетяна.**

А 24. Жінка 38 років, зріст 167 см, вага 57 кг. Шукаю мудрого і відповідального чоловіка, що хоче створити сім'ю. Якщо вас дратують діти — не пишіть! Бо їх у мене — двоє. **08600, Київська обл., м. Васильків, а/с 1.**

А 25. Вдова 49 років, зріст 164 см, вага 75 кг, "Водолій", симпатична, самостійна, люблю господарювати в домі, смачно готую. Для створення сім'ї познайомлюся з порядним чоловіком, без матеріальних та житлових проблем, серйозним, працьовитим. **03186, Київ, а/с 46.**

А 31. Із захопленням вислухала по радіо виступ головного редактора вашої газети і, дізнавшись про те, що у вас є сторінка для самотніх людей, вирішила вам написати. Може, і мені пощастить зустріти ту людину, якій я ще могла б прислухатися.

Після війни в мене не було нічого, а був чоловік, з яким я забувала всі негаразди і труднощі. Зараз матеріальні нестатки вже не дошкуляють, але самотності я не витримую. Зі своїм чоловіком, на превеликий жаль, вже покійним, я прожила в мирі, злагоди та любові. В домі ми ніколи не розмовляли підвищеним тоном. З роботи чоловік, немов на крилах, летів до мене, наче на перше побачення. Ми могли навіть по очах прочитати, хто що навіть подумав. Прожили багато років. Я думала, що найщасливіша на світі. Удвох, допомагаючи один одному, ми досягли успіхів у роботі. Тільки б жити та жити, але смерть забрала від мене найдорожчу в світі людину. Зараз маю для життя начебто все необхідне, але відчуваю себе нещасною. А як ще хочеться бути комусь потрібною! Інколи навіть одне лагідне слово лікує людину, а мені немає від кого його почути.

Мені 72 роки, середнього зросту, неповна вища освіта, за фахом — інженер-нормувальник за характером веселої вдачі. Надіюсь на щасливий випадок. А може, хтось відгукнеться? Мій телефон у Чернігові **8-046-22-222-27.**

З повагою до вас — **Ганна Іванівна.**

Бажаю вам, журналістам прекрасної української газети, всіх земних благ, тільки радісних днів, а також творчих успіхів у вашій нелегкій, але такій потрібній для людей праці. Нехай вас береже Мати Божа. Будьмо українцями!

ВІН ШУКАЄ ЇЇ

А 26. Для створення сім'ї познайомлюся з дівчиною 30—37 років, віруючою, православною. Про себе: офіцер, худорлявий. **03055, Київ-55, а/с 169.**

А 27. Звуть мене Сергій. 25 років, зріст 176 см, вага 63 кг. Шукаю чисту, чесну, закохану в природу і все справжнє дівчину. Фото поверну, відповідь усім. **04213, Київ, а/с 114.**

А 28. Киянин, 47 років, зріст 175 см, без шкідливих звичок, для створення сім'ї познайомлюся з симпатичною жінкою до 45 років, без шкідливих звичок, без житлових та матеріальних проблем, без дітей, але яка бажає їх мати. Фото обов'язково поверну. **03142, Київ, а/с 72.**

А 29. Познайомлюся для створення сім'ї із зовсім одинокою, невисокою на зріст, нормальної повноти жінкою. Чесною, здатною кохати і розмовляти українською мовою. Я удівець невисокого зросту, віком 76 років і вагою 78 кг. Не палю, до спиртного байдужий. Пишіть на адресу: **49051, Дніпропетровськ, вул. Косіора, 19/34, Л. П.**

А 30. Для серйозних стосунків і створення сім'ї познайомлюся з серйозною, лагідною, порядною та веселою дівчиною до 30 років. Про себе: 30 років, зріст 184 см, міцної статури. Розлучений. Пишіть мені усі, хто зацікавився. На лист із фотокарткою відповім одразу. Подорожці при листуванні. **71503, Запорізька обл., м. Енергодар-3, а/с 4.**

ТРАВИНКА,
ЯКУ НЕ ЗАТОПТАТИ

“Жорстока доля топтала мою душу своїми безжалісними чобітьми, але я — травинка, яку не затоптати, — каже про себе Інна. — Вірю, що в житті Добро все-таки переможе Зло, вірю, що доля усміється мужнім, чесним і працьовитим...”

Щовівторка, увечері, після напруженого робочого дня, вона їде на лекції з бізнесу для незалежних підприємців.

— **Інно, ти працюєш бухгалтером у солідній установі. Твоя робота нервова, дуже відповідальна. Але ти знаходиш час і для приватного бізнесу?** — дивуюся я.

— Так, посміхається вона. — Життя надто коротке, щоб сидіти, склавши руки.

Треба поспішати робити якісь добрі справи, треба встигнути повністю реалізувати себе. А я, незважаючи на свою відповідальну роботу, все-таки відчуваю власну нереалізованість і в професійному плані, і в особистому житті...

— **Інно, ти красива, вільна жінка. Щоб тебе легше було зрозуміти чоловікам, які прочитають цю замальовку, розкажи про три найважливіші події у твоєму житті.**

Вона замислюється, поринає у спогади...

“КОЖНА ДИТИНА — ВІД БОГА!”

— Я тоді працювала і заочно здобувала вищу освіту, — згадує Інна. — Вже мала дві доньки і раптом знову завагітніла. А з чоловіком ми жили дуже погано, і наші стосунки були на межі розриву. Як буду жити одна з трьома дітьми? — з жахом подумала я і вирішила позбутися вагітності. А вночі побачила дивний сон...

...Сиджу я в черзі біля кабінету лікаря. Раптом підходить до мене якась красива висока жінка, уся в білому, мовчки бере мене за руку і веде кудись довгими коридорами. Заходимо в кімнату, залиту сонячним світлом — аж очам боляче.

— Підними голову! — наказує жінка. Підвела голову і бачу: на білосніжній хмарині, наче на подушці, лежить немовля. Рожеве, мов пелюстка троянди, кучеричи в нього золоті, лежить воно, усміхається, простягає до мене рученята. А жінка мені каже: “Оце твій майбутній синочок. Невже ти наважишся його вбити? Кожна дитина — від Бога! Тобі не треба йти на операцію”.

Прокинулася я і почала розмірковувати над своїм сном. Зрозуміла, що він віщий, і зробила так, як порадила мені жінка в білому. Народила хлопчика, і він виявився саме таким, яким я його бачила уві сні. Минуло багато років. Син став дорослим, самостійним. Важко було одній, без чоловіка, виховувати трьох дітей, дати їм усім вищу освіту. Але я дуже рада, що прислухалася тоді до віщого сну і тепер маю такого прекрасного сина! Діти — то найвище щастя для жінки! Продовжувати життя — наше зоряне покликання, заповіт неба! І кожна дитина — від Бога!

“ХТО БОЇТЬСЯ ЖИТТЯ, ТОЙ ЗАВЖДИ ПРОГРАЄ”

— Я тоді жила і працювала в Білій Церкві, — продовжує Інна. — Раптом мені

ЗНАЙОМСТВО

запропонували цікаву роботу в Києві з перспективою на майбутнє. Як бути? Залишити рідне місто, квартиру, маму, друзів — і починати життя з нуля? Я довго думала і все-таки наважилась на цей крок. Переїхала до Києва. Спочатку було дуже тяжко. Багато років знімала квартири, поки нарешті отримала свою, власну. Тепер я не шкодую, що переїхала у Київ. Столиця відкрила мені нові духовні обрії, познайомила з цікавими людьми. Нічого цього не було б, якби я побоюлася ризикувати і залишилася спокійно жити в Білій Церкві. Тепер я напевне

Інна, абонент А 18

знаю: людина не повинна боятися життя і уникати труднощів! Усе прекрасне дається нам тільки через важку працю, страждання, біль, ризик. Хто боїться життя, той завжди програє — це закон!

ПРОЗІРІННЯ

— **Інно, а яка третя найважливіша подія у твоєму житті?**

— Мені було дуже важко, я багато плакала, страждала: я хотіла любити, але мене не розуміли. Я йшла в парк, спілкувалася з Природою, молилася, і Бог послав мені любов не до конкретної людини, а до всього живого на цьому світі. Завдяки Природі я стала на шлях духовного розвитку, шлях самовдосконалення. І якби я зустріла чоловіка, який зрозуміє мене, разом з ним ми б створили добро, займаючись чесним бізнесом і допомагаючи тим, хто чекає нашої допомоги. І це було б для мене повне щастя!

Дорогі друзі! Якщо вас зацікавила доля Інни, напишіть їй: “Самотнє серце”, Абонент А 18, Інні.

● **Олег ГУМЕНЮК**
Фото автора

КОЛОНКА
ВЕДУЧОГО
СТОРІНКИ

Дорогі друзі! Лист Ганни Іванівни (**А 31**) вразив нас своєю щирістю, емоційністю, пристрасним бажанням знайти собі друга. На жаль, чим старша жінка, тим важче їй влаштувати особисте життя, бо чоловіки живуть на 10 років менше, ніж жінки. Але не варто втрачати надію на щасливу зустріч, не треба впадати у відчай: кожне ваше оголошення про знайомство збільшує ваші шанси позбутися самотності. Дорогі читачі “Самотнього серця”, жоден ваш лист не залишиться без уваги, усі відгуки на ваші оголошення ми вже відправили за призначенням. Завіряємо вас, що зробимо усе від нас залежне, щоб допомогти вам знайти вірних друзів. Не втрачайте надію і пишіть нам удруге, втретє, вп'яте, пишіть доти, доки вам пощастить!

КОРИСНІ
ПОРАДИЗАЙВА ВАГА
ЗАВАЖАЄ
КОХАТИ

Сексологологи помітили, що зайва вага шкідливо впливає на тривалість життя та сексуальність чоловіків. Якщо ви хочете схуднути, прислухайтеся до порад лікаря Марії Ковальнової: “Уникайте каш, мучного, солодкого, жирного, солоного, гострих страв і кави. Більше вживайте кисломолочних продуктів, а цукор замініть низькокалорійним замінником. Щоб вам не дошкуляло відчуття голоду, купіть в аптеці харчову целюлозу: вона створює відчуття наповненості шлунку. Для стимуляції обміну речовин та спалювання жиру можна використовувати такі трави, як шавлія лікарська, сушеніця болотяна, суніця лісова, чорна смородина, вишня, чорниця. Всі ці рослини продаються в аптеках, а способи приготування відварів та настоїв із них вказані на упаковці.

Корисно споживати кабачки, морську капусту, білокачанну капусту, свіжий агрус: вони знижують рівень холестерину в крові, посилюють перистальтику кишечника, сприяють відчуттю насичення. І, безумовно, треба більше рухатися, займатися фізкультурою та спортом!”

УСМІШКА

Юнак не знає, що подарувати своїй дівчині на день народження, і запитує матір:

— Мамо, якби тобі було 17 років, що б ти хотіла отримати в подарунок на день народження?

— Тільки свої 17 років — нічого більше!

“Не вміти пестити жінку — це гірше, ніж не вміти писати або читати.” Казанова

ТЕРНИСТА ДОРОГА ВОЛОДИМИРА ЧУБИНСЬКОГО

У травні співучі політехніки усіх поколінь урочисто піднімали келих іскристого вина за 55-річчя Народної хорової капели КПП — найяскравішої перлини своєї молодості, свого щасливого студентського життя. Вже немолоді люди з сивиною в чупринах і слідами нелегких буднів на обличчях дзвінкоголосим злагодженим співом склали шану пам'яті заслуженій артистці України Лідії Олександрівні Падалко, котра ще студенткою Київської консерваторії заснувала в 1947-му студентський хор КПП й багато років успішно вела його до вершин музичної культури (25 травня їй би виповнилось 81). Пісенною молитвою пом'янули тих, кого вже немає з нами і, насамперед, Божественним хоралом виголосили осанну кумирів капели Володі Чубу (рівно 15 років тому, у травні 1987-го, Володимир Дмитрович Чубинський назавжди пішов від нас). Саме про цього світлого чоловіка й піде мова.

Про те, що Володя — правнук знаменитого українського етнографа, фольклориста і поета Павла Платоновича Чубинського, автора слів гімну українців світу «Ще не вмерла України...», капелісти дізналися аж напередодні проголошення Незалежності України.

Рід Чубинських іде від козака-запорожця Івана Чуба. Прапрадід Володі — дворянин Платон Іванович 1832 р. купив у Борисполі на вулиці Горнянській (нині Короленка, 14) садибу. Там і побачив світ 27 січня 1839 р. Павло Платонович Чубинський. В родині українофільського спрямування глибоко шанували козацьку старовину й самотужно народну культуру, кохалися у високій поезії, любили театр і задушевну народну пісню. У рік відміни кріпацтва й смерті Т. Г. Шевченка Павло з відзнакою закінчив юридичний факультет Імператорського Санкт-Петербурзького університету. І вже наступного року за активну українофільську діяльність, відвідини з двома товаришами могили Тараса Шевченка у Каневі та полум'яний вірш «Ще не вмерла України і слава, і воля» без суду й слідства був висланий до Архангельської губернії...

Володимир народився 1 грудня 1930 р. у селі Гостомелі на Київщині. Коли почалися репресії проти української інтелігенції, Катерина Павлівна, щоб не «плямувати» своїм дворянством чоловіка Дмитра Олексійовича Вишневського, директора школи, виїздить із чотирирічним Володею до далекого Ташкента.

...До Київського політехнічного я вступив улітку 1959-го і вже наприкінці першого семестру став капелістом. На одну з репетицій прийшов середнього зросту, широкоплечий, міцно збитий чоловік з добрим відкритим лицем. З

розмов і обережних розпитувань дізнався, що Володимир Чубинський став студентом КПП в 1948-му й диплом інженера отримав у 53-му. Що він автор вже відомого мені «Маршу КПП», яким абітурієнтів посвячували в студенти, і цілого циклу бардівських пісень. Що він частий гість капели.

На початку травня 1960-го на сцені колонного залу Київської філармонії відбувся звітний кон-

цію ректора поїхав до Житомира організувати загально-технічний факультет КПП. Інженер і педагог у розквіті сил, він стає провідним викладачем новоствореної кафедри нарисної геометрії. Живе в напруженому ритмі, розробляє свою методику, коли навіть безнадійні «хвостисти» починають успішно опановувати складний предмет, і дістає схвальну оцінку працівників міністерства освіти. У цей час він пише чудові пісні, бере найактивнішу участь у буднях і святах капели.

...Навесні 1961-го Лідія Олександрівна Падалко повезла наш хор до Прибалтики. Ми стали гостями студентів Вільнюського та Ризького університетів і Каунаського політехнічного інституту.

Росла популярність Чубинського, та не всім вона була до вподоби, й з'явився наклеп до райкому партії... Сзуїтськи підступно використовуючи довірливість, чесність, принциповість Володимира Дмитровича, почали плести інтриги...

У січні 1965-го Володимира Чубинського підступно звільнили з роботи. У благородному протесті й проявилися мораль і чесноти дворянського роду Чубинських, палка кров бунтаря Павла Платоновича, переконання Катерини Павлівни, котра зберегла в синові святе.

15 лютого 1972-го В. Чубинського взято на облік у Житомирському психдиспансері з діагнозом «Параноїдальний розвиток особистості». Ось як це прокоментував Володимир: «Параною — зручний діагноз: самонавіювання, стійка безпідставна маячня, що не піддається ніяким переконанням. Під це можна підвести будь-яку принциповість...»

За створення й розповсюдження по містах СРСР в 1981—82 рр. фотопідбірки «Дума о Родине» з критикою Брежньєвського правління В. Чубинського визнали дисидентом. Почалися стеження...

25 травня 1982-го В. Чубинського заарештували. Незаконно заочно відібрали квартиру, розтягли особисті речі... 21 грудня 1983-го Дніпропетровський обласний суд постановив: «застосувати до Чубинського Володимира Дмитровича примусовий захід медичного характеру — помістити в психіатричну лікарню спеціального типу

для його примусового лікування...

Близько п'яти років у жорсткій ізоляції в'язниць, експертиз, психолікарень, етапів.

...Навесні 87 року ми готувалися до звітного концерту на честь 40-річчя капели КПП. На одну з репетицій прийшов Володя. Тихий, зосереджений, здалося навіть — якийсь відсторонений. Обличчя бліде, сумне, мов застигла маска... Серце моє зашеміло.

Прийшов він і в філармонію. Свяtkово вдягнуті, збуджені, ми радісно віталися, а він без емоцій на обличчі пильно дивився в очі і наче пригадував кожного. Уважно розглядав нас і наче прощався... Через кілька днів усіх приголомшила звістка: «Володя Чубинський наклав на себе руки...»

Смерть Володі була несподіваною, страшною і неймовірно несправедливою. Повірити в те, що переконаний життєлюб, сонячний оптиміст пішов з життя, було дуже важко. А ще важче збагнути. Більшість сприйняло це як власну біду. Не хотілося вірити...

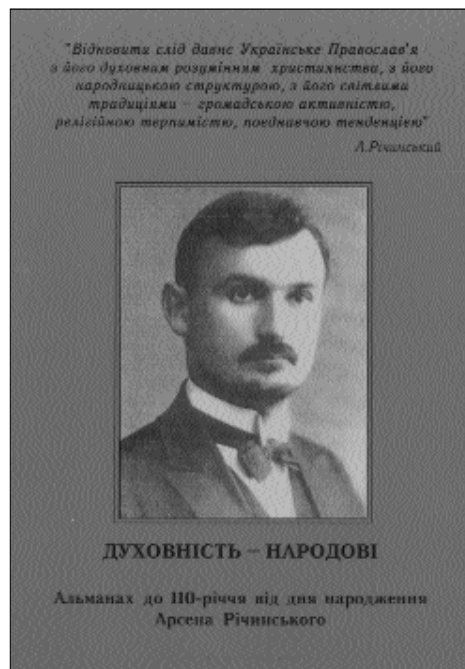
Щороку, ось уже впр'ятнадцяте, 20 травня збираються на Бориспільському кладовищі капелісти усіх поколінь, щоб біля пам'ятника-валуна, на місці вічного спочинку Володимира Чубинського за християнським звичаєм пом'янути його світлу душу, заспівати його пісень, послухати його голос з магнітофона, переглянути вже вицвілі фотографії...

Визначенням судової колегії Чубинський В. Д. РЕАБІЛІТОВАНИЙ.

Хай буде йому вічна слава і Царство Небесне!

Юрій НЕЧИПОРЕНКО

Є КНИЖКА!

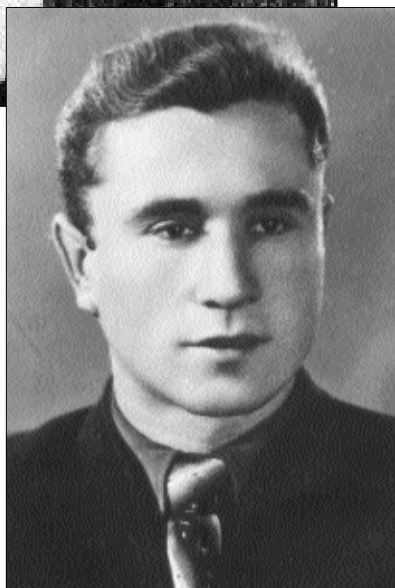
Це вже втретє зустрілася громадськість Тернополя й Кременця з українським енциклопедистом, художником, філософом, лікарем, композитором, етноконфесійним ідеологом світлої пам'яті Арсеном Річинським. Урочиста Міжнародна

церг — перше у моєму житті грандіозне свято, де я був не спостерігачем, а прямим учасником музичного священнодійства!

Роззашілі, щасливі, ми після концерту потрапили в обійми «стариків», які обов'язково приходили на всі звітні концерти. Вийшли з філармонії й повільно пішли на вкриті ранньою зеленню Дніпрові схили. Попереду з гітарою — Чуб (ще школярем він придбав гітару і вже ніколи добровільно з нею не розлучався).

На крилах душевного піднесення хлопці й дівчата починали писати вірші, брали в руки гітару й спочатку для себе, а потім і «на народі» ставали Чубовими послідовниками. Володя ніколи ні до кого не ставився зверхньо чи поблажливо, нікого не повчав. Розумний, винахідливий, природний у товаристстві, добрий, щирний, порядний і надзвичайно скромний, він був фактично ініціатором усіх капельних заходів і душою капельного братерства.

З усього життя Володі Чубинського найщасливішим часом був період, коли він на пропози-

ВІН МРІЯВ ПРО ВІДНОВЛЕННЯ СВІТЛИХ ТРАДИЦІЙ ПРАВОСЛАВ'Я

академія, присвячена 110-й річниці від дня народження цієї величної особистості, відбулася на базі Тернопільської ДМА ім. І. Горбачевського й була продовжена на «Третіх Річинських читаннях» у містах Кременець і Володимир-Волинський за участю наймолодшої доньки ювіляра Людмили Річинської (Ново-Волинськ), професорів А. Колодного, П. Яроцького, філософів О. Недавної, О. Сагана (м. Київ), професора П. Кралука (м. Острогож), доцента А. Киридон (м. Полтава), професорів Л. Ковальчука, М. Андрейчина (м. Тернопіль) та інших.

Тернопільською міською «Просвітою» подаровано краєзнавчому музеєві м. Ново-Волинська портрет А. Річинського (заслужений художник України Казимир Сікорський, меценати В. Перець, І. Рекуш, голова міської «Просвіти» Дарія Чубата) та книги, а в друкарні медакадемії (ректор професор Л. Ковальчук) за матеріальної підтримки меценатів Тернопілля видруковано альманах «Духовність — народів» з виступами учасників урочистої академії та книгу А. Річинського «Проблеми української релігійної свідомості».

На фасадах Кременецького державного медичного училища ім. А. Річинського та

будинку, де жив ювіляр у Володимир-Волинську, відкрито меморіальні дошки, відспівано поминальні панакхиди в Тернополі, Кременці, Володимир-Волинську священниками автокефальних православних та греко-католицьких церков.

Від імені Предстоятеля УАПЦ Блаженнішого Мефодія, митрополита Тернопільського нагороджено ювілейними медалями 25 найактивніших пропагандистів спадщини А. Річинського, серед яких Арсен Гудима — медакадемія, організатор даної імпрези. Професор М. Андрейчин зачитав вітальний лист від о. д-ра Степана Ярмуса (Колегія ім. Апостола Андрея, м. Вінніпег, Канада), який не зміг бути присутнім на урочистостях.

Учасники цього свята мали можливість ознайомитись із ґрунтовними матеріалами про А. Річинського — просвітянина, члена «Пласту», керівника повітової управи, укладача й видавця збірки «До щастя, слави і свободи». А також — багатогранного науковця з далекоюсяжними передбаченнями, релігійно-навця, врешті — українця з с. Тетилівки нині Шумського району на Тернопіллі, що продовжив на Волині свою медичну й наукову практику, громадську діяльність, за яку неод-

норазово був засуджений трьома державами-загарбниками України.

Наступні «Річинські читання» запропоновано провести в містах Луцьку, Ново-Волинську. Адже спадщина А. Річинського — багатоманітна й зовсім не вивчена. Його життєдайні думки, погляди та ідеї лише раз повертаються до нас. Крім етнологічного аналізу спадщини вченого, заслуговують на увагу його пісні та музичні твори, нариси з історії церковної архітектури, праці з фахової діяльності лікаря тощо. Вкрай потрібно, щоб ідейна спадщина цього етноконфесійного ідеолога стала зброєю національного світогляду в духовному відродженні нашого народу. А тому пропаганда ідей А. Річинського, вивчення його життя й діяльності на семінарах, у спецкурсах із гуманітарних дисциплін та історії медицини, в «Просвіті», в «Пласті», узагальнення в дисертаціях і наукових працях, а також виховання молоді на прикладі життєвого й творчого досвіду — це животворящий вияв безсмертя нашого духу.

Дарія ЧУБАТА, голова правління «Просвіти» м. Тернополя, депутат обласної ради